

Jaarverslag 2018

N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij

Samen vooruit

Inhoudsopgave

Kerncijfers	3
Verslag van de Raad van Bestuur	4
Verslag van de Raad van Commissarissen	37
Jaarrekening 2018	46
Geconsolideerde balans per 31 december 2018	47
Geconsolideerde winst-en-verliesrekening over 2018	49
Geconsolideerd kasstroomoverzicht over 2018	51
Toelichting op de geconsolideerde balans en winst-en-verliesrekening	52
Toelichting op geconsolideerde balans per 31 december 2018	59
Toelichting op geconsolideerde winst-en-verliesrekening over 2018	75
Enkelvoudige balans per 31 december 2018	82
Enkelvoudige winst-en-verliesrekening over 2018	85
Enkelvoudig kasstroomoverzicht over 2018	87
Toelichting op de enkelvoudige balans en winst-en-verliesrekening	88
Enkelvoudige balans per 31 december 2018	89
Winst-en-verliesrekening over 2018	97
Overige gegevens	105

Kerncijfers

(in duizenden euro's)	2018	2017	2016	2015	2014
Brutopremies					
Ongevallen en ziekte	86.832	91.877	87.204	77.545	65.139
Motorrijtuigen aansprakelijkheid	96.677	93.052	81.851	73.734	69.993
Casco	149.512	141.405	127.625	121.275	117.577
Brand en andere schade aan goederen	22.654	22.707	20.201	18.492	17.079
Overige branches	19.970	19.966	18.675	18.488	22.286
Totaal brutopremies	375.645	369.007	335.556	309.534	292.074
In procenten ten opzichte van 2014	128,6%	126,3%	114,9%	106,0%	100,0%
Verdiende premies eigen rekening	[A] 357.424	354.022	323.680	295.229	276.024
Schade eigen rekening in verhouding tot [A]	[B] 69,2%	68,0%	67,9%	69,5%	66,9%
Acquisitiekosten in verhouding tot [A]	[C] 15,9%	16,8%	19,5%	26,5%	24,2%
Beheers- en personeelskosten in verhouding tot [A]	[D] 10,8%	9,8%	10,0%	4,3%	3,8%
Combined ratio	95,9%	94,6%	97,4%	100,3%	94,9%
Resultaat voor belastingen	5.911	32.397	19.968	16.956	27.551
Resultaat na belastingen	[E] 5.768	24.787	14.929	12.966	21.078
Eigen vermogen	[F] 153.113	164.859	148.307	140.521	159.160
Rentabiliteit eigen vermogen ([E] / [F])	3,8%	15,0%	10,1%	9,2%	13,2%
Dividend	1.730	17.514	2.109	3.594	29.575
SCR Ratio	176%	190%	188%	186%	186%
Technische voorzieningen	381.109	359.070	349.074	334.031	342.856
In procenten van de verdiende premie (netto)	106,6%	101,4%	107,8%	113,1%	124,2%
Beleggingen / liquiditeiten / schulden aan kredietinstellingen	365.220	354.465	297.296	309.597	273.857
Resultaat beleggingen	1.087	14.031	10.471	12.013	8.027

Verlag van de Raad van Bestuur

Over Bovemij

N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij is onderdeel van Bovemij groep, waar Bovemij N.V. aan het hoofd staat. Als onderdeel van de branche helpen wij samen met onze klanten de mobiliteitsbranche sterk te houden. Onze missie en visie zijn bepalend voor onze strategie.

Onze missie

Wij helpen ondernemers in mobiliteit succesvol te ondernemen.

Onze visie

Wij bestaan voor en door de mobiliteitsbranche. Door onze krachten persoonlijk en digitaal te verbinden met de mobiliteitsbedrijven en hun klanten houden we samen de branche sterk en iedereen vertrouwd en betrouwbaar onderweg.

Onze kernwaarden

Onze kernwaarden zijn het uitgangspunt bij het uitvoeren van onze strategie. Het maakt ons typisch Bovemij.

Samen

Als onderdeel van de branche helpen wij samen met onze klanten de mobiliteitsbranche sterk te houden. Bij alles wat we doen, zoeken we de samenwerking met de ander. Zo komen we tot duurzame, langetermijnoplossingen en gezamenlijk succes.

Kennis van zaken

Elke dag staat onze kennis van zaken in dienst van de ondernemers in onze branche. We weten waar we het over hebben en kennen hun branche. En we gaan we voor nóg beter; we blijven onszelf ontwikkelen.

Persoonlijke aanpak

Door onze persoonlijke aanpak helpen wij onze mobiliteitsbedrijven verder. Wij staan dichtbij, leven ons in en voelen ons verbonden. We willen de ander echt helpen en leveren daardoor toegevoegde waarde.

Heldere oplossingen

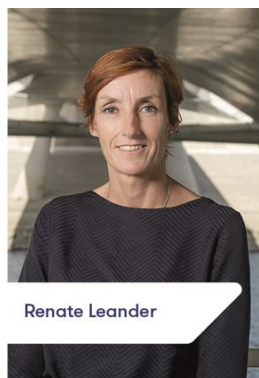
We komen tot heldere oplossingen die onze klanten helpen succesvoller te ondernemen. Bijvoorbeeld door continu inzicht te geven in hun kansen en uitdagingen.

Onze organisatie

N.V. Schadverzekering-Maatschappij Bovemij wordt geleid door een Raad van Bestuur, die uit onderstaande personen bestaat:

Raad van Bestuur

	R.P.A. (René) Leander	R.H.J. (Renate) Leander
Functie	CEO	COO
Geslacht	Man	Vrouw
Leeftijd	51	48
Nationaliteit	Nederlandse	Nederlandse
In functie	2002	2014
Relevante nevenfuncties	Commissaris Baker Tilly N.V.	

In 1963 zijn we opgericht als de bedrijfsverzekeraar van BOVAG: de BOVag VerzekeringsMaatschappij. Om onze klanten optimaal te kunnen bedienen bieden we niet alleen bedrijfsverzekeringen, maar ook verzekeringen voor de ondernemer en hun werknemers en (consumenten)verzekeringen voor de klanten van onze B2B-klanten. Zo helpen wij hen zorgeloos én succesvol ondernemen!

Directie verzekeringen

N.V. Schadverzekering-Maatschappij Bovemij wordt operationeel aangestuurd door een eigen directieteam dat rechtstreeks rapporteert aan de RvB.

Lian Wittenberg
Directeur Commerce
Rechtshulp

Maikel van Ochten
Directeur Operatie
Rechtshulp

Stijn Verbeek
Directeur Volmachten

Douwe Boeienga
Directeur ENRA

Sluitelfuncties

In een professionele organisatie waar hard wordt gewerkt aan de realisatie van (strategische) doelen is het van groot belang dat ook intern kritisch gekeken wordt naar de wijze waarop dit wordt gedaan. Intern en extern toezicht spelen daarbij een grote rol. In het bijzonder wordt dit ingevuld door de tweede- en ook derdelijns sluitelfuncties Risk Management, Actuarial, Compliance en Internal Audit. Deze functies dragen bij aan de kwaliteit van de organisatie en toetsen alle volgens wet- en regelgeving benodigde facetten van onze bedrijfsvoering. Ook rapporteren zij hierover, zowel intern (aan de Raad van Bestuur en Raden van Commissarissen) als extern (aan De Nederlandsche Bank). Het is van belang dat deze functies voor alle onderdelen van het bedrijf goed zijn ingevuld en ook voldoende zichtbaar zijn. Om die reden wordt gewerkt aan een verdere versterking van deze functies.

Wilbur Damen
Actuaris

René Frauenfelder
Directeur Juridische Zaken /
Compliance Officer

René Engelen
Risk Officer

Maarten Teubner
Internal Auditor

Besturing

N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij wordt bestuurd door de statutaire directie (Raad van Bestuur) die eindverantwoordelijk is voor de totale gang van zaken van de groep van bedrijven waaraan Bovemij N.V. aan het hoofd staat.

De strategische verbreding van Bovemij heeft de afgelopen jaren geleid tot een sterke groei van (de verschillende onderdelen van) het bedrijf. Dit is ook terug te zien in de sterke groei van het aantal werknemers. Ook de omgeving van het bedrijf is, onder andere op het gebied van toezicht, sterk in beweging. Dit vraagt om een versterking en verdere professionalisering van de bestuurlijke inrichting. Een inrichting die anders is dan toen Bovemij nog uitsluitend verzekeringsactiviteiten verrichtte. Een inrichting die ook als zodanig voldoet aan alle wettelijke eisen.

In het voorjaar van 2019 is in samenwerking met KPMG gestart met een traject dat moet leiden tot een bestuurlijke inrichting voor alle onderdelen van het bedrijf die beter aansluit bij deze tijd en bij onze ambities. Bij dit traject zijn alle directieleden en ook de leden van de Raden van Commissarissen (RvC) intensief betrokken en vindt periodiek afstemming plaats met de aandeelhouders.

De eerste belangrijke stappen op weg naar deze inrichting zijn het afgelopen jaar gezet. Bovemij werd in 2018 evenals vorig jaar bestuurd door een vierhoofdige Raad van Bestuur (RvB). Maar de samenstelling van de RvB is met de aanstelling van een CFO en het terugtreden van Hans Wittenberg (per 31-12-2018) en Coen Post (per 15-04-2019) van de RvB echter duidelijk gewijzigd.

De RvB werkt met een reglement dat is vastgesteld door de RvC. Ieder RvB-lid had in 2018 een aantal primaire aandachtsgebieden, te weten:

- René Leander CEO (strategie, stakeholderrelaties, compliance en interne audit);
- Herman Hein Roozen CFO a.i. (financiën, risicomanagement);
- Coen Post COO (commercie, tot 15 april 2019);
- Renate Leander COO (organisatieontwikkeling).

N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij wordt operationeel aangestuurd door een eigen directieteam dat rechtstreeks rapporteert aan de RvB. De toekomstige samenstelling en inrichting van de RvB is een onderdeel van het besturingsproject.

Solo- en groepstoezicht DNB

De groei van Bovemij in de pijlers Financieringen en Data heeft niet alleen invloed op de organisatieontwikkeling, maar ook op de financiële huishouding en de governance. Ook heeft deze groei invloed op hoe toezichthouder DNB acteert in relatie tot Bovemij. De N.V. Schadeverzekering- Maatschappij Bovemij staat als vergunning houdende verzekeringsmaatschappij rechtstreeks onder toezicht van DNB (solotoezicht). Bovemij N.V. stond tot december 2018 als hoofd van de groep ook onder toezicht van DNB aangezien de verzekeringsactiviteiten, gemeten in balanstotaal, meer dan 80% van de totale activiteiten uitmaakten. De groep werd daarmee geacht verzekeringsactiviteiten te verrichten. Dit betekent dat tot december 2018 alle Bovemij-activiteiten onder toezicht van DNB (groepstoezicht) vielen.

Door de verdere groei van het financieringsbedrijf maken de verzekeringsactiviteiten niet langer meer dan 80% van de totale activiteiten uit. DNB heeft daarom, nadat was voldaan aan alle voorwaarden, aangegeven met ingang van december 2018 het groepstoezicht te laten vervallen. Een van de voorwaarden daartoe was een separate inrichting van de Raad van Commissarissen voor het verzekeringsbedrijf. Er is daarnaast veel aandacht gevraagd voor versterking van de sleutelfuncties en het formaliseren van alle intra-groepsrelaties. Ook de statuten van het verzekeringsbedrijf moesten worden aangepast. Het solotoezicht op de N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij, de Verzekeraar, blijft ongewijzigd van kracht. Ook de toekomstige samenstelling en inrichting van de Raden van Commissarissen en alle sleutelfuncties is een onderdeel van het besturingsproject.

Bovemij werkt met gecentraliseerde stafafdelingen: onze Interne Diensten. In het besturingstraject met KPMG zal worden gezien in hoeverre ook de twee- en derdelijns(sleutel)functies voor alle onderdelen gecentraliseerd worden. Op het gebied van risicomangement wordt niet alleen bij het verzekeringsbedrijf maar ook op groepsniveau gewerkt aan een verbeterde inrichting. Dit wordt vormgegeven in een Enterprise Risk Managementproject waarbij met name ook het eerstelijnsmanagement van het bedrijf is betrokken. De strategische transitie van het bedrijf vraagt om continue afstemming van kansen en ontwikkelingen op resources en risico's.

Marktontwikkelingen

Ontwikkelingen op economisch vlak

Het gaat nog steeds goed met de Nederlandse economie. Na een groei van 2,6% in 2018 wordt ook voor 2019 opnieuw een behoorlijke groei voorzien. De werkloosheid in Nederland komt dichterbij een all-time low: in 2019 wordt een werkloosheid van onder de 4% voorzien. De krapte op de arbeidsmarkt is in een aantal sectoren - waaronder de mobiliteitsbranche - goed voelbaar.

Er beginnen wel twijfels te ontstaan over de omvang van deze groei. DNB stelde de groeiverwachting voor 2019 naar beneden bij tot onder de 2%. Ondanks de overwegend positieve cijfers lijkt er een soort van dreiging te ontstaan. Zo is het consumentenvertrouwen recent sterk gedaald. Ook beleggers tonen meer en meer onzekerheid. Internationaal zijn de aanhoudende onzekerheid over de Brexit en de handelsoorlog tussen de VS en China hier zeker debet aan. Maar ook in Europa groeien de onzekerheden en twijfels over de financierbaarheid van de diverse landenbegrotingen en de afbouw van de enorme schuldenberg. De Duitse economie is recent net aan een eerste minirecessie ontsnapt. Velen hebben het beeld van de recessie naar aanleiding van de financiële crisis nog helder voor de geest, een recessie die economisch nauwelijks te voorspellen bleek.

Besteedbaar inkomen stijgt niet mee

De krapte op de arbeidsmarkt heeft niet of nauwelijks tot een stijging van het besteedbaar inkomen in Nederland geleid. Nederland lijkt hier de laatste jaren, in negatieve zin, voorop te lopen. De (zeer) beperkte loonstijgingen van de laatste jaren ten opzichte van de jaren (ver) voor de crisis en de relatief sterke stijging van het aantal ZZP-ers en flexwerkers gelden als belangrijkste oorzaken. Een steeds groter deel van de werkende bevolking in Nederland, naar schatting nu al circa 40%, heeft geen vast contract. De stijging van het arbeidsinkomen blijft ook internationaal al vele jaren sterk achter bij de economische groei; het grootste deel van de groei gaat naar de bedrijven en daarmee naar de verschaffers van kapitaal. Dit is een internationaal fenomeen, in belangrijke mate gedreven door technologische ontwikkelingen. Misschien is dit mede de oorzaak voor het dalende vertrouwen.

Bedrijfsleven profiteert maar investering blijven achter

Het Nederlandse bedrijfsleven profiteerde de afgelopen jaren sterk van de internationale economische groei. Ook in Nederland stegen de winsten van bedrijven naar grote hoogte. Naar verwachting zal de voor Nederland erg belangrijke exportgroei gaan afnemen. Het dalende productentrusten geldt als een voorloper hiervan; vaak is dat de voorbode van dalende investeringen. Dit terwijl verdere investeringen in technologie noodzakelijk zijn, omdat productiviteitsstijging door de lage werkloosheid en lage bevolkingsgroei niet kan komen uit de factor arbeid. De gevolgen van de wereldwijd toenemende vergrijzing zijn niet of nauwelijks op te vangen door technologische innovatie. Ondanks alle innovatieve ontwikkelingen laat de groei van de arbeidsproductiviteit sinds de jaren '70 een dalende trend zien. Dit betekent dat de meerjarige langetermijngroei ook weleens anders uit kan pakken.

Afbouw opkoopprogramma ECB

Het nooit eerder vertoonde opkoopprogramma van de ECB is in 2018 afgezwakt en wordt vanaf 2019 beëindigd. Aflossende obligaties worden weliswaar gewoon opnieuw geïnvesteerd maar per saldo zal de schuldenberg maand voor maand worden teruggebracht doordat geen nieuwe aankopen plaatsvinden. De markt is vooral zeer benieuwd naar de consequenties van deze koerswijziging. Over de impact van de opbouw zijn de afgelopen jaren vele theorieën verschenen. Hetzelfde geldt voor de mogelijke impact van de geplande afbouw. En wat als dat gepaard gaat met oplopende rentes? De rente is sinds de introductie van het ECB-beleid maar liefst acht keer verlaagd en nog niet eenmaal verhoogd. De ECB laat zich hier voorlopig niet concreet over uit, waardoor het de algemene verwachting is dat deze nog langere tijd (zeer) laag zal blijven. De huidige rente voor bankleningen bij de ECB bedraagt 0%; voor het stallen van deposito's ontvangt de ECB zelfs 0,4% ofwel een negatieve rente. Een renteverhoging zou misschien tonen dat het nu echt beter gaat. Een slecht getimed verhoging in een neerwaartse groei zou zo maar kunnen leiden tot een verdere groeivertraging of zelfs een nieuwe recessie kunnen inleiden.

Ontwikkelingen in de mobiliteitsbranche

Samenwerking om schaalvoordelen te benutten

De uitdagingen voor de branche worden jaar op jaar duidelijker. De meeste hangen samen met alle technologische ontwikkelingen die gaande zijn. Dit geldt zowel ten aanzien van het product (de auto, de fiets, etc.), als voor de klantreis (internet) en de bedrijfsvoering (efficiëntie). De mobiliteitsketen, dat wil zeggen de afstand voor de fabrikant tot aan de consument, wordt door de technologische ontwikkelingen verkort. Om hiervan te kunnen profiteren is het vaak belangrijk voldoende schaal te hebben.

De impact van deze ontwikkelingen op de markt zijn duidelijk zichtbaar. Een aantal bedrijven slaagt erin door een zeer directe klantbenadering, volledig zelfstandig, blijvend goede resultaten te behalen. Deze bedrijven zijn echter eerder uitzondering dan regel. Voor de meerderheid van de bedrijven geldt dat in ieder geval deels of soms zelfs volledig aansluiting moet worden gezocht bij anderen. Het grote voordeel van de branche was altijd dat de retail aan het begin (verkoop), midden (onderhoud en service) en einde (inruil) van de keten zat. Vooral door internet staat deze positie op z'n zachtst gezegd onder druk. Internet geeft de consument en de fabrikant mogelijkheden om direct, zonder tussenkomst van de retail, te communiceren. Er is creativiteit, innovatie en vooral goede samenwerking nodig om de rol en toegevoegde waarde van de retail in deze nieuwe realiteit bij de consument te blijven bewijzen.

Krachten bundelen

De branche communiceert vanuit zeer veel verschillende loketten op vaak totaal verschillende manieren met de consument. De consument is zonder (vaak zeer) forse uitgaven steeds lastiger te bereiken aangezien grote digitale platforms dit podium steeds meer opeisen. De 'winkels' buiten de branche bepalen meer en meer de richting en misschien nog belangrijker, de prijs en de marge. De platforms van fabrikanten, grote leasebedrijven, financieel dienstverleners en inkoopcombinaties (zoals Marktplaats, Amazon en Google) pakken een steeds groter deel van de markt.

Mobiliteitsbedrijven die klanten in dit digitale speelveld willen bereiken moeten meer doen dan traditioneel omgaan met hun producten en dienstverlening. De digitale stap is onontkoombaar. Liefst zonder in te boeten aan service, kwaliteit en bereikbaarheid. Alleen: hoe doen bedrijven dat zonder hun eigen bestaansrecht in te leveren? Voorbeelden van innovatieve samenwerking buiten de branche zijn er genoeg en ook in de mobiliteitsbranche zoeken veel partijen deze samenwerking actief op.

Via het leggen van (persoonlijke en digitale) verbindingen werken Bovemij en BOVAG intensief samen met de branche om de krachten te bundelen en in te zetten om een eigen platform te creëren. ViaBOVAG.nl is volledig gericht op de sterke punten van de branche: betrouwbaarheid, service, kwaliteit en bereikbaarheid.

Cijfers in de mobiliteitsbranche

Meer personenauto's

Na jaren van stagnatie of zelfs daling van het aantal verkochte personenauto's is de trend vanaf 2016 definitief gebroken. Voor het derde jaar op rij stegen de aantallen personenauto's met ruim 100.000 tot een recordaantal van ruim 8,5 miljoen. Dit is een stijging van in totaal zo'n 1,8% ten opzichte van vorig jaar en meer dan 3% ten opzichte van twee jaar geleden. De aantallen stegen vanaf 2010 met 10%. Maar ook de gemiddelde aanschafprijs stijgt door en is inmiddels boven de €32.000 uitgekomen; een stijging van 34% sinds 2010! Het aantal nieuwe registraties bedroeg 444.000, een stijging van 7% ten opzichte van 2017. De in- en uitvoer van personenauto's hielden elkaar met ieder ruim 200.000 redelijk in balans.

Verreweg het grootste deel van de groei bestaat uit benzineauto's; het aantal dieselloertuigen bleef stabiel (wat al een tiental jaren het geval is). Het aandeel hybride en elektrische voertuigen steeg weliswaar door, maar bedraagt met een kleine 300.000 voertuigen nog altijd slechts zo'n 3% van het totale aantal. Ruim 90% van dat aantal is overigens hybride. Ook het aantal bedrijfsauto's steeg licht en bevindt zich na een beperkte daling de afgelopen jaren inmiddels weer op het niveau van rond het begin van de crisis (ruim 1,1 miljoen).

Private lease door de grens van 100.000 contracten

Een heel belangrijke ontwikkeling in het wagenpark is de groei van private lease. Door de sterke stijging van het aantal private leasecontracten steeg het aantal leasecontracten met bijna 10% tot 860.000. Circa 60% van deze stijging wordt toegeschreven aan private lease. Private lease maakt nieuwe, schonere auto's in een hoog tempo bereikbaar en betaalbaar voor een groter publiek. Voor de branche is deze ontwikkeling echter niet alleen maar positief. Sterker nog: een veel gehoord geluid is dat deze vorm van lease leidt tot verdere uitholling van marges en dat hierdoor tevens het klantcontact nog verder verwijderd van het autobedrijf. De vaak tegen bodemprijzen weggezette auto's zijn de eerste jaren vrijwel onderhoudsvrij en worden veelal geleverd door de (grotere) leasemaatschappijen; all-in, dus inclusief verzekering en financiering.

CO2-reductie blijft achter bij doelstellingen

In 2018 komt het aantal registraties van personenauto's met 444.000 ruim 7% hoger uit dan in 2017 (414.000). Aantallen van meer dan 500.000 blijven buiten bereik. Aangezien het wagenpark sterker steeg, valt te concluderen dat het wagenpark nog altijd langzaam maar zeker veroudert. Ingegeven door de positieve groeiverwachting maar tegelijkertijd een aantal onzekerheden voorzien BOVAG en RAI Vereniging voor 2019 met een verwachting van 440.000 geen verdere stijging. Het aantal verkochte gebruikte auto's steeg in 2018 door tot iets boven de 2 miljoen. Hiervan wordt een groot deel (circa 40%) rechtstreeks tussen consumenten verhandeld. De in het klimaatakkoord van Parijs voorgenomen CO2-reductie komt al met al niet snel dichterbij. Er komen nog altijd meer auto's, waarvan de nieuwe weliswaar minder maar nog altijd te veel uitstoten, aangezien de groei van het aantal hybride en elektrische voertuigen nog (veel) te beperkt is. Ook de private leaseauto's betreffen nagenoeg uitsluitend benzineauto's. De politiek beziet in hoeverre aanvullende maatregelen nodig zijn om de doelen alsnog te kunnen halen of deze bij te stellen. Gelet op het recente verleden is de verwachting dat dergelijke maatregelen opnieuw grote impact kunnen hebben op de branche.

Minder dealerbedrijven

Het aantal autobedrijven nam in 2018 verder af tot 5.286 (2017: 5.320). Hieronder 2.010 dealerbedrijven; dit zijn er 71 minder dan in 2017 (2.081). De schaalvergroting lijkt vooral bij de dealerbedrijven verder door te zetten. De afgelopen 10 jaar is het aantal dealervestigingen met ongeveer 30% teruggebracht terwijl het aantal universele vestigingen met circa 3.200 relatief stabiel bleef.

De tweewielerbranche reageert

De tweewielerbranche is zich zeer bewust van de ontwikkelingen in de branche en de impact die dit heeft op hun bedrijfsmodel. Elektrische fietsen en scooters zijn niet meer weg te denken in het assortiment. Sterker nog: deze bepalen vaak het grootste deel van de omzet en marge. Aan de distributiekant zijn verkoop via internet en de grote platforms bepalend voor de aantallen. De retailbedrijven focussen op verbetering van klantcontact, kennis en kwaliteit. Ook zie je veel winkels verregaand specialiseren. De e-bikes brengen in dit opzicht weer veel nieuwe servicegerichte vragen die opgelost moeten worden.

Fiets van de zaak

De fiscale fietsregeling van een aantal jaar terug was zeer aantrekkelijk voor werknemers. De afschaffing per 1-1-2015 had een duidelijk negatieve impact op de aantallen nieuwverkopen. De overheid is de afgelopen jaren, ook door BOVAG, aangesproken op het opnieuw instellen van een dergelijke regeling. Inmiddels is duidelijk geworden dat vanaf 2020 een nieuwe regeling zal worden ingevoerd. Deze regeling lijkt, met een fiscale bijtelling van 7% per jaar, op zich fiscaal interessant voor werknemers. Een belangrijk doel van de overheid hierbij is reductie van het gebruik van auto's ten behoeve van het woon-werkverkeer. De regeling geldt ook voor e-bikes en speed pedelecs. Aan de andere kant stuit de voorgestelde regeling op een groot aantal praktische bezwaren zodat we moeten zien welk effect deze regeling zal gaan hebben.

Verduurzaming van het wagenpark; niet heel snel, wel zeker

Het wegbeeld verandert langzaam maar zeker. De elektrificatie van het Nederlandse wagenpark verloopt misschien trager dan verwacht, het aantal elektrische laadpunten in Nederland steeg daarentegen het afgelopen jaar enorm. Inmiddels staan er al ruim meer dan 120.000 in Nederland, waarvan een groot deel publiek, een voorwaarde voor de verdere groei van het elektrisch rijden.

De afschaffing van (het grootste deel van de) fiscale subsidie speelt de verkoop van de nog steeds dure (vol)elektrische voertuigen parten. In 2019 of uiterlijk 2020 lanceren echter alle grote merken een of meerdere nieuwe elektrische modellen. Veelal duidelijk onder het hoge prijsniveau van bijvoorbeeld Tesla of Jaguar. En daarmee dus ook meer bereikbaar voor het grotere publiek. Zeker als dit in combinatie gaat met een verkoop in de vorm van prijs per maand, oftewel private lease. De doelstellingen van duurzaam rijden zijn zeer uitdagend maar blijven overeind. De overheid zal de komende jaren actief op zoek gaan naar manieren om het wagenpark versneld om te bouwen naar CO2 vrij. Een vorm van rekening rijden zal uiteindelijk worden ingevoerd waarbij het de verwachting is dat de 'vervuiler' extra zal worden belast. Al deze factoren zullen de komende jaren bijdragen aan een duidelijke versnelling van de groei van het aantal elektrische voertuigen.

Het bestaande wagenpark van ruim 8,5 miljoen personenauto's en nog eens 1,1 miljoen bestelauto's zal ook de komende jaren wegbepalend zijn. Het onderhoud van deze veelal benzinevoertuigen blijft voornamelijk traditioneel. Als het om nieuwverkopen gaat, verandert dit beeld. Door de combinatie van stimulerende en afremmende overheidsmaatregelen, de introductie van nieuwe en meer betaalbare elektrische modellen en private lease zou er mogelijk toch een versnelling kunnen optreden in de afbouw van dit traditionele wagenpark. De verduurzaming die hierdoor optreedt, wordt door alle stakeholders in mobiliteit Nederland omarmd en gestimuleerd.

Ontwikkelingen in de financiële sector

De financiële sector bevindt zich midden in een transitie. De financiële crisis heeft grote impact gehad op nagenoeg alle facetten van de sector. Stevige bewegingen zijn ingezet op het gebied van regelgeving, technologische ontwikkeling, transparantie en algehele beeldvorming. Financiële instellingen zoeken (noodgedwongen) naar bestaansrecht en toegevoegde waarde. De gemiddelde klantwaardering is lager dan ooit, het politieke draagvlak voor de sector zo mogelijk nog lager. Door technologische ontwikkelingen zijn nieuwe toetreders in staat om snel goede werkende alternatieven te bieden voor onderdelen van de dienstverlening, zodat de concurrentie toeneemt. Eenvoudige producten zoals bankrekeningen, betalingen en eenvoudige verzekeringen zoals autoverzekeringen worden steeds meer aangeboden als commodities. Misschien nog wel meer dan dat geldt voor andersoortige bedrijven moeten bedrijven in de financiële sector op zoek naar hun identiteit.

Voor wie zijn ze er? Wat voegen ze toe? Wat mag dat dan kosten? En op welke wijze doen we dat dan? Een aantal bedrijven heeft bewuste keuzes gemaakt en een stevige koers- en cultuurwijziging ingezet. Met name voor de grotere bedrijven in de sector is dit minder eenvoudig. Wendbaarheid is een veelgehoord begrip dat niet eenvoudig samengaat met de omvang en bureaucratie van een groot deel van de sector.

Financiële eisen

De sinds de crisis sterk verscherpte (financiële) eisen die aan banken, pensioenfondsen en verzekeraars worden gesteld moeten leiden tot het voorkomen van situaties zoals die zich in 2008 en 2009 voordeden. Alle financials zijn verplicht duidelijk grotere buffers aan te houden. Doorbelasting van kosten van deze (vermogens)buffers aan de consument is slechts zeer beperkt mogelijk. De consequentie is dat de aandeelhouders in de meeste gevallen de rekening hebben moeten betalen. Tegelijkertijd beweegt de (lange) rente inmiddels zo'n 5 jaar op een historisch laag niveau van onder de 1%; in 2011 was deze nog ruim 3%. De aandelenkoersen verdubbelden in dezelfde periode maar aan de stijging lijkt eind 2018 een (voorlopig) einde gekomen. Dit alles heeft een enorme impact op de resultaten van de financiële instellingen. De Europese bankenindex heeft zich niet meer kunnen herstellen en bevindt zich op het niveau van eind vorige eeuw. De (Stoxx Europe 600) index voor verzekeraars geeft een positiever beeld maar ook deze index is de afgelopen drie jaar niet gestegen. Financiële instellingen moeten niet alleen op zoek naar een nieuwe identiteit, maar ook naar nieuwe verdienmodellen.

Toezicht en Interne besturing

De transitie van de branche (en van Bovemij) vindt plaats in een landschap waar regelgeving jaar na jaar wordt aangescherpt (denk aan: Wft, Solvency II, Privacyregelgeving, etc.). Dit leidt niet alleen tot veranderingen in de relatie met de externe toezichthouders, het leidt vooral ook tot een beduidend andere interne organisatie. Een in alle onderdelen van het bedrijf verankerd risicomanagement is essentieel om de gevraagde kwaliteit te kunnen blijven leveren. Het is niet voldoende om dit uitsluitend te benoemen. Zichtbaarheid van de bij risicomanagement behorende processen en een tijdige en grondige (in- en externe) verantwoording hierover zijn vereist.

Bovemij is in 2018 gestart met een herziening van de interne organisatie die moet aansluiten op de strategische transitie en tevens op de extern (door toezichthouders) gestelde eisen. Dit gaat niet alleen over de inrichting van het verzekeringsbedrijf maar over alle onderdelen van de groep. Bij dit traject worden alle belangrijke elementen van besturing tegen het licht gehouden, van de Raad van Bestuur en de eerstelijns-directies van de onderdelen van de groep, tot en met onze interne diensten en de tweede- en derdelijns-(sleutel)functies. In 2019 zal dit proces worden afgerond en in overleg met alle stakeholders worden uitgerold.

Flexibiliteit

Bovemij streeft naar een professionele inrichting van het bedrijf die ons in staat stelt ook de komende jaren onze doelen te behalen. Dit zal leiden tot een verdere verzwaring van interne functies en bijbehorende procedures. Tegelijkertijd moeten we onze organisatie flexibel, wendbaar en marktgericht houden. Dit kan door op alle onderdelen in het bedrijf het directe klantcontact en de intensieve samenwerking met onze (bedrijfsmatige) klanten voorop te stellen. Ook voor veel van onze klanten geldt dat kansen in de markt alleen in samenwerking volledig kunnen worden benut.

Onze strategie

N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij is onderdeel van Bovemij groep en is onderdeel van de gezamenlijke strategie van Bovemij als groep. Waar we in 1963 begonnen als de BOVAG Verzekeringsmaatschappij zijn we anno nu dé financieel en datadienstverlener in mobiliteit. Met die transformatie spelen we in op de veranderende wereld om ons heen; we passen ons aan om toegevoegde waarde te kunnen blijven leveren. We helpen onze klanten - ondernemers in mobiliteit - om succesvol te ondernemen.

Verbinding van het BOVAG-mobiliteitsnetwerk

2018 is voor ons het jaar geweest van de lancering van onze twee portalen: viaBOVAG.nl en mijnOndernemersportaal.nl. Wij noemen beide platforms graag onze winkels. In onze twee winkels vind je alles dat wordt geleverd door BOVAG en Bovemij en de bij ons aangesloten mobiliteitsbedrijven.

- Op mijnOndernemersportaal.nl komt alles wat BOVAG en Bovemij aan mobiliteitsbedrijven leveren om succesvol te kunnen ondernemen: van en voor de branche.
- Op viaBOVAG.nl komt alles wat mobiliteitsconsumenten nodig hebben: altijd betrouwbaar geleverd door BOVAG-bedrijven.

MijnOndernemersportaal.nl

MijnOndernemersportaal.nl is het online platform voor onze zakelijke klanten waar we via data kansen creëren voor onze ondernemers. Door data kunnen we op mijnOndernemersportaal.nl bijvoorbeeld met een hoge mate van zekerheid voorspellen welke klant wanneer toe is aan wat voor soort nieuwe auto. Verder laten we ondernemers zien wat hun APK-marktaandeel is én waar in hun directe omgeving de grootste potentie aanwezig is om het APK-marktaandeel te vergroten. En mijnOndernemersportaal.nl geeft het mobiliteitsbedrijf een integraal overzicht van alle verzekerings-, financierings- en data-oplossingen die Bovemij hem kan bieden. MijnOndernemersportaal.nl is voor al onze meer dan 6.000 mobiliteitsbedrijven beschikbaar.

ViaBOVAG.nl

ViaBOVAG.nl is het mobiliteitsportaal van en voor BOVAG-bedrijven. Het platform - dat samen met BOVAG is opgezet - is er op nadrukkelijk verzoek van BOVAG-leden gekomen. Zij gaven aan behoefte te hebben aan een eigen occasionportaal om zelf meer regie te kunnen voeren.

De consument is het uitgangspunt op viaBOVAG.nl; hij is het beginstadium van waaruit we moeten denken. Want zonder consumenten hebben niet alleen wij, maar ook onze zakelijke klanten, geen bestaansrecht.

Het portaal is in 2018 gestart als het auto-occasionportaal van de branche. Op viaBOVAG.nl staan uitsluitend auto's die met de zekerheden van BOVAG worden verkocht: de auto's hebben de BOVAG Garantie en zijn binnen twee weken om te ruilen. En natuurlijk bieden we transparante informatie en heldere all-in prijzen. De auto's op onze site zijn dus volledig te vertrouwen.

Ons uiteindelijke doel is om van viaBOVAG.nl een breed mobiliteitsplatform te maken waar consumenten terecht kunnen voor alle verschillende soorten vervoersmiddelen die onze klanten in huis hebben. Van auto tot caravan, van fiets tot aanhangwagen: als er maar een wiel onder zit. In 2019 koppelen wij onze verzekerings- en financieringsproducten aan het portaal.

De start is voorspoedig gegaan. Vooral dankzij de uitstekende samenwerking met onze klanten en met BOVAG. Bij alles dat op de portalen wordt ontwikkeld worden onze klanten actief betrokken. Sterker nog: er komt niets op zonder groen licht vooraf van deze klanten. Op deze wijze proberen we te garanderen dat de winkels altijd dienstbaar zijn en blijven aan de branche!

Samenwerking tussen portalen

Beide winkels werken nauw samen – met elkaar en met de branche - om ervoor te zorgen dat bedrijven en consumenten zo optimaal mogelijk kunnen worden bediend. Om extra meerwaarde te creëren wordt ook steeds meer geïnvesteerd in data-intelligentie. Dit leidt tot nieuwe en betere oplossingen die vervolgens weer via de beide portalen ter beschikking worden gesteld aan de branche.

ViaBOVAG.nl en mijnOndernemersportaal.nl zijn deels ook een antwoord van de branche op het alsmaar groter wordende machtsblok van de grote platforms die een steeds groter deel van de marge uit de keten wegtrekken. Deze beweging zal naar verwachting ook de komende jaren doorzetten. Consumenten winkelen bij voorkeur (eerst) digitaal om vervolgens eventueel nog de levering via de fysieke winkels te laten lopen. De markt voor digitaal winkelen wordt gedomineerd door grote spelers. Ook op het gebied van mobiliteit versnelt deze ontwikkeling zich. Bovemij en BOVAG willen op deze wijze de branche verbinden om de Nederlandse mobiliteitsconsument een goed, kwalitatief hoogwaardig en betrouwbaar alternatief te kunnen bieden.

BOVAG staat voor betrouwbaarheid. Deze betrouwbaarheid wordt door de Nederlander steevast hoog gewaardeerd. De BOVAG-leden zijn onze klanten. Mede om die reden hebben we ervoor gekozen viaBOVAG.nl te positioneren onder de BOVAG-naam. Zodat de meerwaarde van zowel Bovemij, BOVAG als de branche samenkomen in één grote mobiliteitswinkel: viaBOVAG.nl. Op verzoek van een aantal BOVAG-bedrijven zijn we gestart met het inrichten van een occasionportaal, volledig gericht op de consument die de waarden kwaliteit, betrouwbaarheid en garantie op plaats 1, 2 en 3 heeft staan.

BOVAG en Bovemij hebben zich langjarig gecommitteerd aan de uitbouw van deze winkel. Uiteindelijk is het doel om de Nederlandse consument bij alles op het gebied van mobiliteit te bewegen naar viaBOVAG.nl. En vanaf daar naar de aangesloten BOVAG-bedrijven. Daartoe zal het aanbod de komende jaren worden uitgebouwd naar alles dat wordt aangeboden door BOVAG-leden, met volledige support door BOVAG en Bovemij. In mijnOndernemersportaal.nl zal op dezelfde wijze voor alle bedrijven het aanbod van BOVAG en Bovemij voor alle BOVAG-leden worden ontsloten.

Integrale dienstverlening

Bovemij levert verzekerings-, financierings- en data-oplossingen in mobiliteit. Met onze verzekeringsoplossingen bieden we ondernemers, bedrijven en hun werknemers en klanten op maat gemaakte verzekeringen. Onze financieringsoplossingen zorgen voor financiering en administratief gemak bij BOVAG-(lease)bedrijven. Onze data-oplossingen en internetplatforms zijn erop gericht om consumenten op een volledig transparante, betrouwbare en dus heldere manier te binden aan en te behouden voor het netwerk. En om ondernemers digitaal te ondersteunen in hun contact met de klant. Bovemij zet ook de komende jaren in op een stevige groei van deze integrale dienstverlening.

Data essentieel

Om de branche op een efficiënte en gerichte wijze te kunnen ondersteunen is het belangrijk dat de verschillende pijlers van Bovemij - Verzekeringen, Financieringen en Data - en de beide portalen nauw met elkaar samenwerken. In het bijzonder speelt RDC hierbij een grote rol. Het bedrijf richt zich als de dataspecialist van de branche de komende jaren meer en meer op verwerking van mobiliteitsdata en het ter beschikking stellen daarvan aan de branche op een wijze die de mobiliteitsbedrijven ondersteunt.

Om gebruik te kunnen maken van de data moet worden voldaan aan alle hiervoor geldende eisen en regelgeving. Ook daarom is het van belang onze krachten te bundelen, zodat de hiervoor benodigde resources op een efficiënte wijze, volledig compliant kunnen functioneren. De data moeten ook altijd en overal tijdig en integer beschikbaar zijn. De verschillende onderdelen in de branche worden stap voor stap meer met elkaar en met de consument verbonden. Dit alles is niet mogelijk als ieder onderdeel dit zelfstandig zou moeten organiseren.

Op weg naar een volledig mobiliteitsaanbod voor de consument

Het is ons doel om onze financiële en data-dienstverlening zodanig af te stemmen op onze klanten en de branche dat de gehele mobiliteitsketen hiervan profiteert. Van de eerste zoektocht op internet tot aan de laatste servicebeurt! Samen met onze klanten zijn wij in staat alle benodigde onderdelen in de keten te leveren: we verzekeren, financieren en onderhouden. En dat alles op een persoonlijke, efficiënte, klantgerichte wijze. Dit is niet mogelijk zonder intensieve samenwerking en een goede aanwezigheid op internet.

Onze duurzame manier van ondernemen

Duurzaam ondernemen maakt sinds onze oprichting in 1963 integraal deel uit van de strategie van Bovemij. Als dochter van BOVAG staan wij voor de continuïteit van de branche. Daarnaast hebben we altijd en bewust oog voor onze omgeving: voor onze medewerkers én de maatschappij waar we deel van uit maken.

Onze visie op duurzaamheid en op duurzaam ondernemen heeft altijd impliciet onderdeel van onze manier van werken uitgemaakt. De huidige tijdsgeschiedenis vraagt echter om een meer expliciet uitgedragen beleid.

Omdat we het belangrijk vinden onze activiteiten op het gebied van duurzaamheid te borgen – en ervoor te zorgen dat we nog beter en bewuster duurzaam ondernemen - hebben we afgelopen jaar onze visie op duurzaam ondernemen scherp uitgewerkt. Vanuit ons motto ‘Samen vooruit’ hebben we de hulp ingeroepen van onze stakeholders, met wie we interviews hebben gehouden: bedrijven uit de mobiliteitsbranche, aandeelhouders en medewerkers. Zij hebben ons geholpen alles wat we doen te laten opgaan in één integrale visie op duurzaamheid.

Met deze visie sluiten we aan op de kernwaarden die het Verbond van Verzekeraars heeft vastgelegd voor alle verzekeraars: zekerheid bieden, mogelijk maken en maatschappelijk betrokken zijn. Zo zorgen we ervoor dat onze klanten bescherming en veiligheid voelen, stellen wij hen in staat om te groeien en hun ambities te verwezenlijken en doen we onze uiterste best om tot oplossingen te komen voor vraagstukken rond risico's, veiligheid en solidariteit.

Onze visie

Bovemij ziet duurzaam ondernemen allereerst als het helpen bijdragen aan een ondernemersklimaat binnen de mobiliteitsbranche dat wordt gekenmerkt door een maatschappelijke betrokkenheid en een toekomstgerichte visie. Een bijdrage aan de stabiliteit van de branche, talentontwikkeling van onze medewerkers en stimulans van de maatschappij spelen daarbij een belangrijke rol.

Onze visie op duurzaamheid heeft als gevolg dat we drietal rollen herkennen:

- **Bovemij als duurzaam partner van de mobiliteitsbranche.** Wij helpen mobiliteitsbedrijven om succesvol te ondernemen. Nu en in de toekomst.
- **Bovemij als duurzame werkgever.** Dat doen we door een goede werkgever van onze medewerkers te zijn door ze de ruimte te bieden om zich persoonlijk en professioneel te ontwikkelen.
- **Bovemij als verantwoord lid van de samenleving.** En dat doen we omdat we ons ervan bewust zijn dat we een verantwoord lid van de samenleving zijn en daar bij alles wat we doen rekening mee willen houden.

SDG's als uitgangspunt

We maken bij ons duurzaamheidsbeleid gebruik van de Sustainable Development Goals (SDG's): de duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties die bedoeld zijn om de wereld tot een betere plek te maken in 2030. We hebben de voor Bovemij relevante SDG's vertaald naar maatwerk-duurzaamheidsdoelen, om zo onze bijdrage te kunnen leveren. We geven graag per rol en per SDG een vertaling die wij daaraan hebben gegeven.

1. Bovemij als duurzaam partner van de mobiliteitsbranche

Bovemij is er vóór en dóór de mobiliteitsbranche. Wij vinden het belangrijk om waar mogelijk als financieel mobiliteitsdienstverlener een bijdrage te leveren aan het sterk en onafhankelijk houden van de branche. Daarin vinden wij ons bestaansrecht. Wij helpen mobiliteitsbedrijven om succesvol te ondernemen.

De SDG's die aansluiten op de rol van Bovemij als duurzaam partner van de mobiliteitsbranche zijn:

Industrie, innovatie en infrastructuur

Bouw veerkrachtige infrastructuur, bevorder inclusieve en duurzame industrialisering en stimuleer innovatie

We zijn er als Bovemij voor de branche. In 1963 zijn we opgericht door de leden van BOVAG. En nog altijd zijn we voor 83% in handen van BOVAG. Alles wat we doen, doen we dan ook om BOVAG-leden succesvol te laten ondernemen. Dat doen we natuurlijk met onze bedrijfsverzekeringen, die ervoor zorgen dat onze klanten ook in geval van tegenspoed door kunnen gaan met ondernemen, maar ook met onze inkomensverzekeringen, die medewerkers van mobiliteitsbedrijven verder helpen. Tegenwoordig helpen we bedrijven niet alleen om zorgeloos te ondernemen, maar zeker ook om succesvol te ondernemen. We hebben financieringen, waarmee we autobedrijven helpen hun eigen leasevloot te starten. En data-oplossingen, die bedrijven in mobiliteit verder helpen.

Met onze oplossingen willen we helpen bij de uitdagingen waar onze zakelijke klanten mee te kampen hebben. De grote uitdaging waar bedrijven in mobiliteit nu voor staan, is om tegenwicht te bieden aan de macht van de grote platforms op het internet. De consument start zijn zoektocht naar een voertuig in de meeste gevallen online, waar hij terecht komt op platforms die niet per se het beste met de mobiliteitsbranche voor hebben. Omdat wij bij Bovemij wel het beste met de branche voor hebben, zijn we afgelopen jaar samen met BOVAG viaBOVAG.nl gestart: het mobiliteitsportaal voor consumenten, voor en door de branche.

Met viaBOVAG.nl - en ook mijnOndernemersportaal.nl - hebben we de eerste stap gezet naar het mobiliteitsportaal van de branche. Een plek die uiteindelijk meerwaarde moet gaan bieden aan alle BOVAG-leden én hun klanten.

Partnerschap om doelen te bereiken

Versterk de implementatiemiddelen en revitaliseer het wereldwijd partnerschap voor duurzame ontwikkeling

Ons doel is om de mobiliteitsbranche vitaal te houden; we willen zorgen voor continuïteit. Wij willen een goede partner van bedrijven in de mobiliteitsbranche zijn. Dat willen we doen door samen met de branche op te trekken. En door altijd vanuit hun belang te denken. Dat zie je terug in de manier waarop wij te werk gaan.

Zo ontvangt BOVAG – onze grootaandeelhouder – 30% van onze winst, waardoor de vereniging nóg meer voor de branche kan doen. We vragen bij reparaties geen korting op onderdelen, maar gunnen onze klanten hun marge. We trekken samen op met onze klanten om te voorkomen dat ze schade oplopen. En we bieden bedrijven de mogelijkheid om particuliere verzekeringen en financieringen te verkopen, waardoor zij binding met hun eigen klanten houden. Partnerschap zie je ook aan de manier waarop we mijnOndernemersportaal.nl en viaBOVAG.nl hebben opgezet: samen – of sterker: in opdracht van! – leden van BOVAG.

2. Bovemij als duurzame werkgever

Om een goede partner voor de branche te kunnen zijn, is het belangrijk dat we de juiste mensen in dienst hebben. Mensen die kennis van zaken hebben, een persoonlijke aanpak hanteren en samen tot heldere oplossingen te komen. Om die mensen te kunnen krijgen en/of houden, is het van belang dat we een aantrekkelijke werkgever zijn en blijven. Dat doen we door een werkgever te zijn die haar medewerkers de ruimte biedt om zich persoonlijk en professioneel te ontwikkelen.

De SDG's die aansluiten op de rol van Bovemij als duurzame werkgever zijn:

Goede gezondheid en welzijn

Verzeker een goede gezondheid en promoot welzijn voor alle leeftijden

We vragen veel van onze medewerkers. Daar zijn we ons als organisatie bewust van. We voelen ons dan ook verantwoordelijk voor zowel hun lichamelijk als geestelijk functioneren. Om ervoor te zorgen dat mensen bewust met hun lichaam en geest omgaan, zijn we twee jaar geleden met Bovemij Fit begonnen: ons groepsbrede vitaliteitsproject. Via dit programma kunnen alle medewerkers binnen Bovemij deelnemen aan Fit-activiteiten. In 2018 is er weer aandacht geweest voor gezonde voeding. Dat hoeft niet altijd ingewikkeld.

Een lunchwandeling met bijbehorende gezonde voeding doet al wonderen. 85 collega's trokken de wandelschoenen aan. Een ander hoogtepunt was de deelname van ongeveer 80 collega's aan de Zevenheuvelennacht en -loop in Nijmegen. Ook de workshop over werkdruk die is georganiseerd in samenwerking met onze arbodienst was een groot succes. Door Bovemij Fit zijn onze collega's bewuster bezig met de ingrediënten die nodig zijn voor duurzame inzetbaarheid.

Kwaliteitsonderwijs

Verzeker gelijke toegang tot kwaliteitsvol onderwijs en bevorder levenslang leren voor iedereen

We vinden het belangrijk dat onze medewerkers zich persoonlijk en professioneel kunnen ontwikkelen. Als financieel dienstverlener hebben we een aantal verplichtingen op het gebied van continu leren. Om dat te bevorderen zijn we twee jaar geleden gestart met de Bovemij Campus: ons online platform waar collega's in een elektronische leeromgeving kunnen studeren.

Leadership Intent

Om zich überhaupt te kunnen ontwikkelen, is het belangrijk dat onze mensen daar de ruimte voor krijgen. Daarom zijn we gestart met het leiderschapstraject Leadership Intent. Insteek van Leadership Intent is dat leidinggevers wel de kaders geven van wat er moet gebeuren (het waarom), maar dat zij hun mensen vervolgens de ruimte geven om er inhoudelijk mee aan de slag te gaan (het hoe). Om die geboden ruimte te leren pakken, is eigenaarschap nodig. Alle leidinggevers (directie, managers en coördinatoren) binnen de organisatie hebben inmiddels deelgenomen aan Leadership Intent; de rest van de collega's komt komend jaar met het programma in aanraking. De kern van dit programma is om te komen van instructie naar dialoog. Leiders scheppen de kaders, medewerkers geven vervolgens aan wat ze van plan zijn om te gaan doen zonder dat een leidinggevende ze vertelt wat ze moeten doen. Door als leidinggevende duidelijk te zijn in wat je van een medewerker verwacht, kan een medewerker zelf invullen hoe deze zijn bijdrage levert. Wat Leadership Intent ons nu al heeft opgeleverd is dat de operationele plannen van afdelingen concreter zijn geworden, wat bijdraagt aan het inzicht en de onderlinge verbinding en samenwerking binnen Bovemij.

Lean

Bovemij-medewerkers denken en ontwikkelen vanuit de toegevoegde waarde voor de klant door gebruik te maken van Lean als leidend principe. Door het toepassen van deze manier van werken is per bedrijfs onderdeel de bijdrage aan het realiseren van de organisatiedoelstellingen scherper neergezet. Daardoor zijn we bijvoorbeeld in staat de raakvlakken en daarmee samenwerking tussen afdelingen en bedrijfs onderdelen beter te vinden. Dit doen we natuurlijk vanuit onze kernwaarden.

Profile Dynamics

Om de samenwerking met elkaar te verbeteren, hebben alle medewerkers door middel van de tool Profile Dynamics inzicht gekregen in hun drijfveren. Door de interne kennis en expertise van Profile Dynamics in te zetten, geven we medewerkers bij in- en doorstroom inzicht in wat hen motiveert en wat in het werk bij hun talent past. Met wie kan ik goed samenwerken? Welke stijl van leidinggeven of ontvangen past bij mij? Kan ik gemakkelijk omgaan met veranderingen? Zo weet ieder voor zich en van zijn collega wat iemand drijft in en rond het werk. Vanuit hetzelfde referentiekader met elkaar het gesprek aangaan over hoe jij in je werk staat en wat een ander van jou mag verwachten geeft naast een hoger rendement ook meer begrip. Zeker als je ook nog weet wat jij op dit vlak van je collega mag verwachten. Bijna 600 collega's hebben dit traject inmiddels doorlopen. We merken dat zij sneller het gesprek voeren over de onderlinge samenwerking. En we hebben beter inzicht in de drijfveren van onze collega's, die samen onze cultuur bepalen.

Stages

Van een heel andere orde is het feit dat we jaarlijks meer dan 20 stagiaires binnen Bovemij hebben. We begeleiden hen intensief en zorgen er zo voor dat zij voorbereid worden op het werkende leven. Mooie bijkomstigheid is dat het nog wel eens wil voorkomen dat een goede student bij ons blijft werken.

Waardig werk en economische groei

Bevorder aanhoudende, inclusieve en duurzame economische groei, volledige en productieve tewerkstelling en waardig werk voor iedereen

De afgelopen jaren is ons bedrijf verder gegroeid. Dat zorgt ervoor dat we een groeiend aantal mensen binnen onze organisatie de mogelijkheid kunnen bieden om hun én onze ambities waar te kunnen maken.

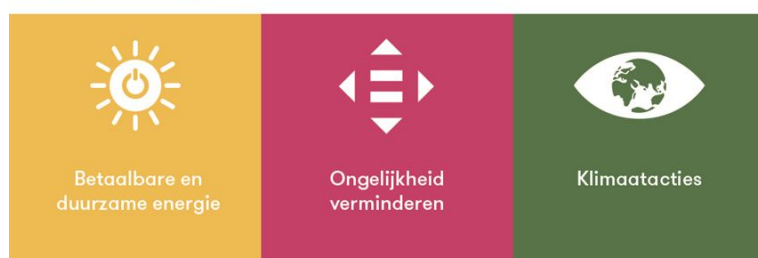
3. Bovemij als verantwoord lid van de samenleving

We zijn ons er bewust van dat we onderdeel uitmaken van een veel grotere samenleving. Een samenleving waar we rekening mee moeten houden. We willen die verantwoordelijk dan ook pakken door waar mogelijk bij te dragen aan een betere wereld.

De SDG's die aansluiten op de rol van Bovemij als verantwoord lid van de samenleving zijn:

3.

Bovemij als verantwoord lid van de samenleving

Betaalbare en duurzame energie / Klimaatacties

*Verzeker toegang tot betaalbare, betrouwbare, duurzame en moderne energie voor iedereen
Neem dringend actie om klimaatverandering en haar impact te bestrijden*

Hoewel de impact die Bovemij op dit gebied kan uitoefenen relatief klein is, vinden we het belangrijk om ervoor te zorgen om onze ecologische voetafdruk zo klein mogelijk te houden. Dat vindt niet alleen de organisatie, maar dat vinden ook de individuele medewerkers die in de werkplekanalyse aangaven graag bij te willen dragen aan het milieu. We zijn er scherp op om zuinig om te gaan met fossiele brandstoffen en waar mogelijk gebruik te maken van duurzame energie. Zo hebben we zonnepanelen op onze daken aan het Takenhofplein en in Grootebroek, hebben we op alle locaties elektrische oplaadplekken voor fiets en auto en kopen we de stroom die gebruikt wordt voor het opladen van de hybride en volledig elektrische auto's volledig groen in. Bij onderhoudswerkzaamheden kiezen we altijd voor de duurzaamste oplossing. Zo hebben we afgelopen jaar de CV-installatie op Takenhofplein 1 vervangen. En natuurlijk is onze nieuwe CV energiezuinig. Bij een deel van onze panden hebben we de conventionele binnen- en buitenverlichting inmiddels omgezet naar energiezuinige led-verlichting; bij de overige panden gaan we dat op korte termijn doen. In de nabije toekomst hebben we plannen om duurzamer te beleggen.

Ongelijkheid verminderen

Bring ongelijkheid terug

We vinden het belangrijk dat we bijdragen aan mensen die een steuntje in de rug kunnen gebruiken. Zo doen we elk jaar met een grote delegatie van collega's mee aan NLdoet en maken we tijdens onze medewerkersbijeenkomst een goed doel blij met een mooi bedrag (afgelopen jaar was dat de Stichting Ambulance Wens). Ook zijn we met leveranciers in gesprek om te bekijken hoe we ervoor kunnen zorgen dat we meer mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt in kunnen huren. Zo heeft ons tuinonderhoudsbedrijf op ons verzoek inmiddels iemand aangenomen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Hier zullen we ook de komende periode op in blijven zetten.

Afgelopen jaar organiseerden we daarnaast een interne campagne om zoveel mogelijk stamceldonoren te werven voor de stichting Matchis. Wel 49 collega's doneerden hun wangslim, wat er in de toekomst voor kan zorgen dat zij het leven kunnen redden van iemand met leukemie.

Tot slot

Op onze eigen manier proberen we onze rollen – als partner van de branche, werkgever en verantwoord lid van de samenleving – zo goed mogelijk in te vullen. Stap voor stap en altijd samen met onze stakeholders.

Governance, Risk & Compliance

Governance gaat over besturen, beheersen, verantwoordelijkheid, zeggenschap en over de verantwoording en het toezicht hierop. Integriteit en transparantie spelen hierbij een belangrijke rol. Bovemij streeft ernaar de verschillende rollen en belangen op een zo adequaat mogelijke manier te in te richten.

De risico-governance van Bovemij is ingericht naar het 'three lines of defense'-model. Uitgangspunt van het model is dat de eerste lijn (de business) verantwoordelijk is voor de beheersing van de risico's door dit goed te borgen in processen met duidelijke verantwoordelijkheden. De tweede lijn, waar de functies Risk en Compliance onderdeel van zijn, ondersteunt, adviseert en bewaakt of het lijnmanagement zijn verantwoordelijkheden ook daadwerkelijk neemt. De derde lijn (Internal Audit) controleert onafhankelijk of het systeem van risicobeheersing en interne controle daadwerkelijk functioneert.

Compliance is kort gezegd de functie binnen Bovemij die de naleving van wet- en regelgeving en van maatschappelijke normen en verwachtingen borgt. Compliance gaat over gedrag. Gedraag je je zoals je je moet gedragen? De Compliance Functie houdt toezicht op de naleving van de diverse normen en regels en beoogt integriteitschendingen in en door de organisatie te voorkomen. Waar deze toch optreden dient de Compliance Functie deze adequaat af te handelen.

In 2018 zijn verder een aantal verbeterpunten vastgesteld ten aanzien van risicobeheersings- en controlesystemen binnen Bovemij die betrekking hebben op de governance, rapportage en monitoring. In 2018 is de samenwerking binnen het risicobeheersingswerkveld verbeterd en is het sleutelfunctionarissenoverleg geïnstalleerd. In aanvulling daarop is gestart met het selecteren van een Governance, Risk & Control-tool, waardoor risico's eenvoudiger en op gelijke wijze kunnen worden vastgelegd, zowel in de lijn als binnen projecten.

Bovemij hecht veel waarde aan een aantoonbaar integere en beheerste bedrijfsvoering. Onderdeel hiervan zijn het voorkomen van verkeerde prikkels en het verkopen van eerlijke producten. Het afleggen van verantwoording en onafhankelijk toezicht zien wij hierbij als vanzelfsprekende elementen. Hier wordt onder meer invulling aan gegeven door passende beloning, een goed functionerend intern beheersingssysteem en door als onderneming kansen te realiseren door bewust risico's te nemen.

Leidinggevendenden binnen Bovemij zijn verantwoordelijk voor het op een gestructureerde en beheerste manier uitvoeren van activiteiten. Door middel van geformaliseerde rapportagelijnen en overlegstructuren rapporteren zij over en bewaken zij de uitvoering van doorlopende en aflopende activiteiten.

Bovemij onderscheidt een zestal kernpunten waarop de governance van Bovemij is ingericht:

1. Samenstelling, deskundigheid, taken en werkwijze Raad van Commissarissen (RvC)
2. Samenstelling, deskundigheid, taken en werkwijze Raad van Bestuur (RvB)
3. Verstevigen van risicomangement
4. Internal Audit Functie
5. Beloningsbeleid
6. Naleving wet- en regelgeving.

Hieronder wordt aangegeven hoe Bovemij invulling heeft gegeven aan deze kernpunten.

1. Samenstelling, deskundigheid, taken en werkwijze RvC

De RvC van N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij heeft ultimo 2018 een omvang van drie leden. Commissarissen worden voor een periode van vier jaar benoemd door de Algemene Vergadering uit een voordracht van de RvC. De betrouwbaarheid en geschiktheid van commissarissen worden getoetst door De Nederlandsche Bank.

De hoofdtaak van de RvC is het houden van toezicht, meer in het bijzonder ten aanzien van het bestuur, de financiering, de strategie, het risicomanagement, de compliance en de risico's van de onderneming. Deze zaken zijn tijdens de vergaderingen uitvoerig aan de orde gekomen. De sleutelfuncties rapporteren hierover aan de RvC. De betreffende rapportages worden in het bijzijn van de sleutelfunctiehouders in de RvC vergadering besproken.

De samenstelling van de RvC en de geschiktheid van de leden is van groot belang. De invulling van vacatures vindt door middel van een formele procedure plaats, op basis van een profielschets en geschiktheidsmatrix. Nieuwe commissarissen volgen een introductieprogramma om Bovemij te leren kennen. Een evenwichtige verdeling tussen mannen en vrouwen wordt meegewogen bij het invullen van een vacature. Momenteel bestaat de RvC van N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij uit twee mannen en één vrouw. De leden van de RvC hebben een eed of belofte conform de Regeling eed of belofte financiële sector afgelegd.

Hiermee zweren en beloven zij onder andere dat zij:

- hun functie integer en zorgvuldig uitoefenen;
- een zorgvuldige afweging zullen maken tussen alle belangen die bij de onderneming betrokken zijn en dat zij in die afweging het belang van de klant centraal stellen;
- zich zullen gedragen naar de wetten, reglementen en gedragscodes die op hen van toepassing zijn.

De commissarissen van Bovemij beschikken allen over voldoende ervaring en deskundigheid. Ook is er sprake van voldoende evenwicht op het gebied van besluitvorming en kritisch evaluerend vermogen. De onafhankelijkheid van de commissarissen is geborgd in het reglement van de RvC. De RvC evalueert daarnaast zijn eigen functioneren periodiek.

In het reglement van de RvC is geborgd dat de commissarissen kennis hebben van de belangen van de van Bovemij en van de belangen van de bij Bovemij betrokken partijen. Dit reglement is in het voorjaar van 2018 geactualiseerd. Vanaf september 2018 heeft N.V. Schadeverzekering Maatschappij Bovemij een eigen RvC.

De RvC van Bovemij bestaat uit drie leden. In 2019 zullen afzonderlijke commissies voor Audit en Risk Commissie (ARC) en Nominatie en Remuneratie Commissie (NRC) worden ingesteld. In 2018 werden de verantwoordelijkheden van deze commissies door de Raad als geheel gedragen.

Permanente educatie RvB en RvC

De principes van de Code zijn een integraal onderdeel van het programma van permanente educatie voor de leden van de RvC en de RvB. Daarmee wordt een gedegen corporate governance in al zijn facetten, de zorgplicht jegens klanten, auditing, risicomanagement, integriteit en financiële verslaggeving gewaarborgd.

De inhoud en het programma van de permanente educatie van de leden van de RvB en RvC worden jaarlijks vastgesteld. De educatie heeft betrekking op relevante ontwikkelingen binnen Bovemij, de financiële sector in het algemeen en de verzekeringsbranche in het bijzonder, op corporate governance in het algemeen en die van de financiële sector in het bijzonder, op de zorgplicht tegenover de klant, integriteit, risicomanagement, financiële verslaggeving, beloningsbeleid en op audit.

Werkwijze RvC

De RvC vergadert tenminste vier keer per jaar in volledige samenstelling in het bijzijn van de RvB. Tenminste eenmaal per jaar wordt vergaderd zonder de RvB. Minstens een van de leden van de RvC vergadert eens per jaar met de Ondernemingsraad. Specifieke onderwerpen, waaronder in ieder geval de strategie, komen jaarlijks aan de orde tijdens speciaal hiervoor georganiseerde meerdaagse bijeenkomsten. Naast deze formele vergaderingen vindt regelmatig (voor)overleg plaats tussen de voorzitter van de RvC en de leden van de RvB.

2. Samenstelling, deskundigheid, taken en werkwijze RvB

N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij wordt bestuurd door de statutaire directie (Raad van Bestuur) die eindverantwoordelijk is voor de totale gang van zaken van de groep van bedrijven waaraan Bovemij N.V. aan het hoofd staat.

Collegiaal bestuur wordt door allen als zeer belangrijk gezien, wat terugkomt in het reglement van de RvB. Dit reglement is in het voorjaar van 2018 geactualiseerd. De leden van de RvB zijn voor onbepaalde tijd benoemd door de RvC. De betrouwbaarheid en geschiktheid van de leden is getoetst door De Nederlandsche Bank.

Een bestuurder moet in staat zijn om de hoofdlijnen van het totale beleid van Bovemij te beoordelen en hierbij een afgewogen en zelfstandig oordeel te vormen. Bij de besluitvorming wordt stilgestaan bij een evenwichtige afweging van alle belangen van de bij Bovemij betrokken partijen. De RvB houdt hierbij rekening met de continuïteit van Bovemij, de maatschappelijke omgeving waarin Bovemij opereert en alle wet- en regelgeving en codes die op Bovemij van toepassing zijn.

De besluitvorming binnen de directie is collegiaal; er is geen onderlinge gezagsverhouding. De directie is als geheel verantwoordelijk voor het gevoerde beleid. De onderlinge verdeling van taken en verantwoordelijkheden tussen de directieleden ligt vast in het Directiereglement. De RvB bestaat uit de volgende personen:

- René Leander (CEO)
- Renate Leander (COO)
- Vacature (CFO)
- Vacature (CCO)

Eind november 2018 is Herman Hein Roozen aangetreden als interim CFO. René Leander heeft de taken financiën en risicomanagement overgedragen aan Herman Hein Roozen. De interim periode van Herman Hein Roozen is inmiddels afgelopen, waardoor de positie van CFO op dit moment vacant is. Hans Wittenberg is per 1 januari 2019 met pensioen gegaan. Coen Post heeft er in april 2019 voor gekozen om bij Bovemij te vertrekken. De positie van CCO is op dit moment dan ook vacant. De nieuw ingestelde NRC zal de selectie van nieuwe kandidaten op zich nemen, waarna deze voor benoeming aan de Raad van Commissarissen zal worden voorgedragen.

De directieleden hebben een moreel-ethische verklaring ondertekend en een belofte conform de Regeling eed of belofte financiële sector afgelegd. Hiermee zweren en beloven zij onder andere dat zij:

- naar eer en geweten, zorgvuldig, deskundig en integer en volgens relevante wet- en regelgeving, codes en reglementen zullen handelen;
- een zorgvuldige afweging zullen maken tussen alle belangen die bij de onderneming betrokken zijn en dat zij in die afweging het belang van de klant centraal stellen;
- ervoor zullen zorgen dat de medewerkers van Bovemij hun functies integer en zorgvuldig uitoefenen.

Bovemij heeft een strategie en een daaraan gekoppeld beleid dat het klantbelang centraal stelt. Door de medewerkers te informeren over deze strategie, het beleid ten aanzien van het klantbelang uit te leggen, opleidingen aan te bieden, polisvoorwaarden te herzien, de klanten daarbij te betrekken en klanttevredenheid te meten, wordt mede geborgd dat de zorgplicht is verankerd in de bedrijfscultuur.

3. Risicomanagement

A. Algemeen

Bovemij hecht grote waarde aan goed risicomanagement. Wij zijn ons bewust van de risico's waarmee we als Bovemij geconfronteerd worden, maar zien dat er verdere ruimte voor verbetering is in de risicomanagementprocessen die resulteren in een duidelijk uitgewerkte risicobereidheid, een verbeterde verankering in beleidsdocumenten en een verder geformaliseerde vastlegging en monitoring van risico's. Hiertoe is in 2018 gestart met een Enterprise Risk Management-project, dat in 2019 met externe ondersteuning van KPMG, wordt doorgezet. Dit project zal komend jaar moeten leiden tot een proces dat voor het verzekeringsbedrijf volledig voldoet aan alle eisen.

Bovemij kan worden geconfronteerd met onzekere gebeurtenissen die negatieve gevolgen zouden kunnen hebben voor het realiseren van haar doelstellingen in de weg kunnen staan. Deze risico's kunnen vanuit de organisatie zelf komen of van buitenaf. Om deze risico's te beheersen zijn, als integraal onderdeel van de bedrijfsvoering, specifieke maatregelen getroffen en procedures ingevoerd. Hierbij wordt in toenemende mate gebruikgemaakt van (geautomatiseerde) controlesystemen die:

- de belangrijkste risico's identificeren en meten;
- maatregelen ontwikkelen, uitvoeren en de risico's met inachtneming van deze maatregelen evalueren;
- aanwezigheidsrisico's bewust accepteren of mitigeren.

Het Risicocomité heeft hierbij een centrale rol. Binnen dit comité komen alle binnen Bovemij relevante risico's samen. Het Risicocomité beoordeelt uitgewerkte voorstellen op het gebied van nieuwe business cases, nieuwe producten en ICT- en andere trajecten met een mogelijk grote impact op de organisatie. Het Risicocomité rapporteert aan de RvB. De rol van het Risicocomité zal in 2019 worden geëvalueerd in het kader van het Enterprise Risk Management project.

Bovemij onderkent, inherent aan de verzekeringsactiviteiten binnen de groep, de volgende belangrijke risicogebieden:

- Beleggingsrisico
- Herverzekeringsrisico
- Toereikende premie- en schadevoorzieningen
- Operationeel risico

Periodiek wordt over de verschillende risico's en thema's onder regie van de sleutelfuncties gerapporteerd aan de directie en RvC. Onderstaand geven we de belangrijkste thema's per functie voor 2018 weer:

Risk Management Functie

- Datakwaliteit (Solvency II/ Dataclassificatie)
- Kwaliteit AO/IC
- Fraude/Integriteit
- Structureren Enterprise Risk Management en stimuleren risicobewustzijn binnen groep

Compliance Functie

- Privacy: beleid en awareness
- Datalekken: beleid en registratie
- Governance: groep- solotoezicht en positie Solvency II-sleutelfuncties
- Integriteitsrisico's
- Procurement (inkoopbeleid contractmanagement)
- Awareness compliance

Actuariële Functie

- Datakwaliteit
- Premie- en acceptatiebeleid
- Herverzekeringsbeleid
- Algehele risicobewustzijn binnen Bovemij

Internal Audit Functie

- Cybercrime
- Datakwaliteit (Solvency II/ Dataclassificatie)
- Privacy (AVG)
- Solvency II-rapportageproces DNB
- IT General Controls/Application Controls

B. Risicobereidheid

De RvB stelt jaarlijks de risicobereidheid vast en legt deze ter goedkeuring voor aan de RvC. Eventuele besluiten die strekken tot wijziging van de risicobereidheid worden eveneens aan de Raad voorgelegd. De Raad beoordeelt op strategisch niveau of bedrijfsactiviteiten, kapitaalallocatie en liquiditeitsbeslag in algemene zin in overeenstemming zijn met de goedgekeurde risicobereidheid. Als onderdeel van het Enterprise Risk Management project zal ook de risicobereidheid verder worden geconcretiseerd.

Een aantal van de belangrijkste risico's voor Bovemij zijn:

Het financiële risico van het omvallen van banken (tegenpartijrisico)

Bovemij beschikt over ruim aanwezige hoeveelheden liquide middelen. Er is een – weliswaar geringe - kans dat er een bank omvalt waar aanzienlijke bedragen zijn ondergebracht. Om die reden worden enkel systeembanken gebruikt om liquiditeiten onder te brengen.

Het premierisico bedrijfsonderdelen (strategisch, operationeel en verzekeringstechnisch risico)

Het risico waarbij verzekeringsportefeuilles van bedrijfsonderdelen zich om welke reden dan ook negatief ontwikkelen heeft veelal een trendmatige en/of strategische achtergrond. Bovemij hanteert daarbij een norm van 95% combined ratio. In het verleden is gebleken dat Bovemij in staat is om negatieve trends door middel van een effectief premie- en risicobeleid in een positieve richting om te buigen. Het gaat daarbij om een tijdige constatering van dergelijke ontwikkelingen. Mede om die reden is in 2018 verder gewerkt aan een verfijning van de interne rapportages die ervoor zorgen dat de verzekeringstechnische analyses in lijn zijn met de ontwikkelingen binnen Solvency II.

Het financiële risico op mogelijke daling van aandelen (aandelenrisico)

Vanwege de portefeuilleopbouw, heeft het risico op een daling van de aandelenportefeuille veruit de grootste impact binnen het marktrisico. Om deze impact met het marktrisico te beperken is het belang in aandelen in de portefeuille de afgelopen jaren niet uitgebreid, anders dan door koersstijging. Het normpercentage aandelen als percentage van de totale beleggingen waarop wordt gestuurd is 10%. Daarnaast is procedureel een aantal maatregelen ingebouwd om regionale spreiding en diversificatie in branches te waarborgen. Zo wordt, naast vaste bandbreedtes, ook gewerkt met een Solvency Capital Requirement (SCR) budget voor het marktrisico. De portefeuille en de koppeling met dit budget worden periodiek gedeeld en besproken binnen de relevante organen, zoals in het beleid is vastgesteld.

Herverzekeringsprogramma (catastroferisico)

Periodiek worden scenario's (onder andere natuurnatuurocatastrofes) ontwikkeld en berekend die de dekkingen onder het herverzekeringsprogramma materieel kunnen raken of overtreffen. Ook maken herverzekeraars en een externe partij een jaarlijkse berekening van de verzekeringsportefeuille op basis van kansen en impact, om zo de toereikendheid van het herverzekeringsprogramma te kunnen toetsen. Vanuit die analyses wordt, waar nodig, extra herverzekeringscapaciteit ingekocht, dan wel het eigen behoud aangepast. Bovemij brengt haar herverzekeringen onder bij Swiss Re, Münchener Rück en Hannover Re.

C. Risk Management Functie

Voor de coördinatie van de risicomanagementactiviteiten binnen Bovemij heeft de directie groepsbreed een Risk Management Functie ingesteld, die belast is met het tweedelijns riskmanagement van de verzekeringsactiviteiten. De organisatorische inbedding van deze functie is zodanig dat zij objectief en onafhankelijk haar taken kan uitvoeren. Dit betekent in ieder geval dat beide functies zonder invloed van andere functies haar bevindingen rechtstreeks kan rapporteren aan de RvB en de RvC.

De Risk Management Functie ondersteunt de organisatie bij het effectief uitvoeren van het risicomanagement. Dit gebeurt onder meer door te zorgen voor een in ontwikkeling zijnd risicomanagementsysteem en de periodieke evaluatie hiervan. De uitgangspunten en opzet van dit systeem zijn vastgelegd in de Risk Management Charter.

De uitvoering van de Risk Management Functie is onderworpen aan een onafhankelijke toetsing door de Internal Audit Functie. Deze toetsing heeft mede tot doel de werking van de Risk Management Functie vast te stellen en een onaanvaardbare vermenging van uitvoerende en toezichhoudende taken te voorkomen.

De Risk Management Functie organiseert jaarlijks sessies met de directies van de bedrijfsonderdelen om de belangrijkste risico's in kaart te brengen. Deze risico's worden vervolgens opgenomen in de periodieke rapportagestromen om bewaking te waarborgen. Belangrijk onderdeel van de operatie is ICT en, meer in het bijzonder, toegangsrechtenbeheer, bescherming van data en de veiligheid van het dataverkeer. De Manager ICT en de Security & Continuity Officer zijn hiervoor verantwoordelijk; de Risk Management Functie heeft hierbij een toezichhoudende rol. De operationele uitwijklannen en procedures zijn de directe verantwoordelijkheid van de afdeling ORM. De Security & Continuity Officer en de Risk Management Functie zien hier door middel van stelselmatige controles op toe.

D. Inrichting risicomanagement

Het risicobeleid wordt jaarlijks door de RvB opgesteld en ter goedkeuring voorgelegd aan de RvC. De RvC houdt conform de Governance Principles toezicht op het gevoerde risicobeleid. Dit principe is ook opgenomen in het reglement van de RvC. De RvC toetst periodiek of de bedrijfsactiviteiten aansluiten bij de risicobereidheid. De RvB verstrekt hiervoor de relevante informatie.

Cyclus voor risicomanagement

Bovemij wil de belangrijkste voorzienbare risico's tijdig identificeren, evalueren, beheersen en documenteren. Voorzienbare risico's kunnen optreden als gevolg van handelen op strategisch, tactisch en operationeel niveau. Bovemij voert periodiek voor elk van deze niveaus een adequate risicoanalyse uit.

Risico en kapitaal

Bovemij wil haar financiële verplichtingen op korte en lange termijn nakomen. Een gezonde kapitaalpositie is hiervoor een randvoorwaarde. Risico's die voortvloeien uit de bedrijfsvoering van Bovemij kunnen de kapitaalpositie negatief beïnvloeden. Als onderdeel van haar ORSA (Own Risk and Solvency Assessment) toetst Bovemij of haar aanwezige kapitaal minimaal gelijk is aan de wettelijke kapitaaleis en haar interne kapitaaleis. Ook beoordeelt zij haar toekomstige kapitaalbehoefte in relatie tot haar kapitaaleisen. Bovemij hanteert een planningcyclus met een tijdshorizon van vijf jaar. Voor deze periode wordt een schatting opgesteld van de toekomstige kapitaalbehoefte, de wettelijke en de interne kapitaaleis. Dit wordt uitgewerkt in een basisscenario, een pessimistisch scenario en een stress-scenario. Daarnaast test Bovemij haar kapitaalpositie tot het uiterste door middel van zogenoemde 'reverse stresstesten'. Hierbij worden omstandigheden met een financiële impact geïdentificeerd, waarbij het voor Bovemij moeilijk wordt om aan haar verplichtingen te blijven voldoen.

E. Onze risicobereidheid en gevoeligheid

Onze risicobereidheid hangt af van onze strategie en onze doelstellingen. We kunnen de risico's splitsen in de volgende vier categorieën:

1. Strategische risico's

We accepteren strategische en financiële risico's in onze strategie om ondernemers in de mobiliteit succesvol te laten ondernemen als ook de risico's in de mobiliteitsmarkt en de markten voor verzekeringen, financieringen en data.

2. Operationele risico's

Om onze doelstellingen te realiseren en door de volatiliteit in onze markten en het economische klimaat waarin we actief zijn nemen we risico's met betrekking tot het aanpassingsvermogen van onze medewerkers, onze dienstverleningsconcepten als ook de technologie.

3. Financiële en rapportagerisico's

We nemen een voorzichtige aanpak met betrekking tot onze financiële en rapportage risico's. We nemen alleen gecalculerde risico's en we accepteren een minimaal risico met betrekking tot fouten in onze financiële rapportages.

4. Compliancerisico's

We vinden het voldoen aan relevante wet- en regelgeving fundamenteel ten aanzien van het bereiken van onze doelen en verankeren deze dan ook in onze cultuur, kernwaarden en dienstverleningsconcepten.

Gevoeligheidsanalyse

De volgende tabel toont de gevoeligheid van drie veranderingen en trends op ons resultaat voor belastingen:

Beleed	Gevoeligheid	Impact op 31-12-2018	Impact 31-12-2017
Bovemij accepteert voor een deel van de beleggingsportefeuille aandelenrisico, conform het door de Raad van Bestuur vastgestelde beleggingsbeleid.	Conform Solvency II-specificaties wordt een stressscenario met een aandelenschok van 39% gehanteerd om de gevoeligheid van het resultaat bij een verandering van de waarde van de aandelenportefeuille aan te duiden.	Op de marktwaarde van de aandelen bedraagt deze gevoeligheid € 14,6 miljoen.	Op de marktwaarde van de aandelen bedraagt deze gevoeligheid € 18,3 miljoen.
Bovemij belegt in vastgoed voor eigen gebruik en uit beleggingsdoeleinden in overige terreinen en gebouwen. Daarmee accepteert Bovemij het risico voor waardedalingen op de vastgoedmarkt.	Conform Solvency II-specificaties wordt een vastgoedschok van 25% gehanteerd om de gevoeligheid van het resultaat bij een verandering van de waarde van de vastgoedportefeuille aan te duiden.	Op de marktwaarde van het vastgoed bedraagt deze gevoeligheid € 15,2 miljoen.	Op de marktwaarde van het vastgoed bedraagt deze gevoeligheid € 13,6 miljoen.
Binnen haar beleggingsportefeuille belegt Bovemij in hypotheek. Hiermee is het resultaat van Bovemij gevoelig voor bewegingen in de marktrente.	De gevoeligheid hiervan is berekend aan de hand van een stressscenario van een stijging van de marktrente van 1% voor alle looptijden.	Op de marktwaarde van de hypotheekportefeuille bedraagt deze gevoeligheid € 3,2 miljoen.	Op de marktwaarde van de hypotheekportefeuille bedraagt deze gevoeligheid € 3,3 miljoen.

F. Solvabiliteit en Solvency II bij de Verzekeraar

Bovemij heeft in 2018 wederom de Own Risk and Solvency Assessment (ORSA) uitgevoerd, waarbij het risicoprofiel van Bovemij zowel kwalitatief als kwantitatief in kaart is gebracht en getoetst. De ORSA is een belangrijk onderdeel van Solvency II en dient te worden ingebed in de processen van de verzekeraar. De RvC hecht grote waarde aan de uitgevoerde studies en opgeleverde rapportages. Bovemij komt in alle tot op heden uitgevoerde studies naar voren als een goed georganiseerd en goed gekapitaliseerd verzekeringsbedrijf.

Binnen Bovemij hebben de sleutelfuncties een belangrijke rol op het gebied van risicobeheer. De sleutelfuncties bij Bovemij worden bekleed door:

- René Engelen (Risk Management Functie)
- René Frauenfelder (Compliance Functie)
- Wilbur Damen (Actuariële Functie)
- Maarten Teubner (Internal Audit Functie)

De RvB heeft besloten het risicomanagement verder te ontwikkelen om risicomanagement bij Bovemij op een hoger niveau te krijgen, waarbij de uitwerking van de risicobereidheid en de daaraan gekoppelde beleidsstukken met elkaar in lijn zullen worden gebracht. Tevens zal een systeem voor risicometing, rapportage en monitoring worden geïmplementeerd. Daarbij zal ook aandacht worden geschonken aan risicogedrag en -cultuur bij Bovemij. Begin 2019 zal gestart worden met de implementatie van de plannen.

Onderdeel van de inrichting is de directe rapportagelijnen van de sleutelfuncties aan de RvC. Het risicobeheer bij Bovemij is, geheel in lijn met Solvency II, op een adequate wijze ingericht. De RvC houdt toezicht op het door de RvB gevoerde risicobeleid. In het bijzonder bespreekt de RvC het risicoprofiel en beoordeelt zij op strategisch niveau of de kapitaalallocatie en het liquiditeitsbeslag in overeenstemming zijn met de goedgekeurde risicobereidheid. Bij de vaststelling van de risicobereidheid worden de risico's in relatie gebracht met de financiering van de onderneming.

De RvB heeft in 2018 het kapitaalbeleid, met als onderdeel daarvan het dividendbeleid, opnieuw vastgelegd voor de periode tot 2020. Het dividendbeleid is onveranderd, waarbij in principe 30% van het nettoresultaat na belastingen, met een minimum dividend van € 425.000,- jaarlijks ter beschikking wordt gesteld als dividend, gekoppeld aan een minimum solvabiliteit van 150%. Tussen de 150% en 170% is het mogelijk dat er dividend wordt uitgekeerd maar niet waarschijnlijk.

Het bij een onderneming als Bovemij behorende kapitaalbeleid steunt voor een belangrijk deel op interne financiering. Het is voor Bovemij bij een eventuele calamiteit of bijvoorbeeld in geval van een strategische acquisitie in de huidige setting niet eenvoudig een beroep te doen op de kapitaalmarkt. Bovemij voert in het kader van de strategische ambities periodiek gesprekken met de aandeelhouders waarin ook het te voeren kapitaalbeleid een vast agendapunt vormt.

4. Internal Audit Functie

De Internal Audit Functie (IAF) maakt onderdeel uit van de governancestructuur van Bovemij. De IAF heeft als doelstelling om inzicht en aanvullende zekerheid te verschaffen aan de RvB en RvC over de interne beheersing van Bovemij. De IAF geeft hier invulling aan door de opzet, bestaan en werking van de interne risicobeheersing objectief te toetsen en hierover te rapporteren aan de RvB en RvC. De IAF stelt zich onafhankelijk op van de operationele bedrijfsactiviteiten van Bovemij en rapporteert rechtstreeks aan de RvB en de RvC. Tussen de IAF, de RvB, de RvC, de accountant en DNB vindt periodiek informatie-uitwisseling plaats. In het kader van deze informatie-uitwisseling zijn onder andere de risicoanalyse, het auditplan, de auditverslagen, de jaarlijkse IAF managementletter en de managementletter van de accountant onderwerp van overleg. De IAF neemt het initiatief om met de accountant tenminste drie keer per jaar elkaars risicoanalyse, auditplan en bevindingen te bespreken. De risicoanalyse, het auditplan, de auditverslagen en de jaarlijkse IAF managementletter staan tevens ter beschikking van DNB.

5. Beloningsbeleid

Beloningen kunnen zogenoemde ‘perverse’ prikkels met zich meebrengen. Mede om te voorkomen dat het beloningsbeleid aanzet tot onzorgvuldige klantbehandeling en het nemen van onverantwoorde risico’s hanteert Bovemij een gematigd beloningsbeleid. Hierin wordt terughoudend omgegaan met variabele beloningen. Bovemij acht het uitgesloten dat de directieleden en medewerkers door haar beloningsbeleid worden aangezet tot het nemen van risico’s van materiële betekenis.

Als Identified Staff worden medewerkers aangemerkt die het risicoprofiel van de onderneming materieel kunnen beïnvloeden. Bovemij houdt bij de vaststelling van de (variabele) beloning terdege rekening met het langetermijnbelang van de onderneming en het maatschappelijk draagvlak. Het beloningsbeleid, met name de uitvoering daarvan, is uitgebreid besproken tijdens de vergaderingen van de RvC. Het beloningsbeleid van de leden van de RvB wordt door de aandeelhouders vastgesteld.

Ten aanzien van de totale beloning van de leden van de RvB vindt periodiek externe benchmarking plaats. Hierbij wordt gekeken naar financiële ondernemingen van soortgelijke omvang en complexiteit. Tevens wordt op gezette tijden de pensioen- en autoregeling van de RvB beoordeeld.

Het variabele deel van de beloning wordt toegekend op basis van vooraf vastgestelde prestatiecriteria, deels op basis van korte- en deels op basis van lange-termijn doelstellingen. Op voordracht van en na voorbereiding door de voorzitter van de RvC is de definitieve beloning voor ieder lid van de RvB afzonderlijk vastgesteld. De beloning bestaat uit een vast en een variabel deel. Het variabele deel van de over 2018 toe te kennen beloning is voor 50% voorwaardelijk gemaakt, uit te keren na drie jaar voor 50% in contanten en voor 50% in certificaten van aandelen. Iedere commissaris ontvangt een passende vergoeding in relatie tot het tijdsbeslag van de werkzaamheden. Met ingang van 2018 is, in overleg met de aandeelhouders, overgegaan op een vaste beloning van de RvC-leden per jaar.

6. Naleving wet- en regelgeving

A. Algemeen

Bovemij valt als financieel en databedrijf onder een veelomvattend stelsel van interne en externe regels. Om naleving van deze regels zoveel mogelijk te waarborgen, hanteert Bovemij een compliancestructuur die zij heeft vastgelegd in een door de directie goedgekeurd compliancebeleid. Dit beleid maakt voor interne en externe partijen duidelijk hoe binnen Bovemij moet worden omgegaan met regels. DNB is belast met het zogenoemde prudentieel toezicht. Haar toezicht betreft de solvabiliteit en de liquiditeit en een beheerste en integere bedrijfsvoering van Bovemij.

De Autoriteit Financiële Markten (AFM) is belast met het toezicht op het gedrag van en de informatieverstrekking op de financiële markten. Haar toezicht op Bovemij betreft met name de informatieverstrekking aan verzekeringnemers, het zaken doen met deskundige en betrouwbare assurantieadviseurs (inclusief de voor Bovemij specifieke samenwerking met BOVAG-bedrijven) en de handel in effecten.

De Compliance Functie heeft in 2018 een inventarisatie gedaan van de compliancesituatie bij alle drie de onderdelen van de groep. Om een goede samenwerking en communicatie tussen en met de verschillende sleutelfunctionarissen en de groepsonderdelen te verkrijgen, vindt maandelijks een overleg plaats tussen de verschillende sleutelfunctionarissen en vindt er integrale afstemming en rapportage plaats.

B. Integriteitsbeleid

Bovemij streeft ernaar integer te handelen. Onder integriteit verstaan we dat Bovemij betrouwbaar, eerlijk en transparant is, belangenverstremgeling voorkomt, haar klanten zorgvuldig behandelt en haar medewerkers en relaties met respect behandelt.

Bovemij beheerst het integriteitsrisico door een stelsel van organisatorische maatregelen en criteria die betrekking hebben op de dienstverlening, de acceptatie van nieuwe verzekeringsovereenkomsten, de beleggingen en de selectie van nieuwe medewerkers. Transparantie is hierbij van groot belang. Voor Bovemij betekent transparantie allereerst dat zij haar klanten volledig en juist informeert zodat deze verantwoorde keuzes kunnen maken. Transparantie staat ook voor een volledige en juiste informatievoorziening richting andere belanghebbenden, zoals aandeelhouders, de RvC, de toezichthouders, de Ondernemingsraad, de accountant en de actuaris. Iedere belanghebbende moet zijn rol kunnen vervullen en kunnen beschikken over alle relevante informatie.

Bovemij heeft de structuur en de strategie ingericht op basis van een transparante en zo goed mogelijke relatie met al haar klanten. BOVAG-leden zijn onze klant voor producten, de schakel naar de consument bij de verkoop van verzekeringen en financieringen, certificaathouder, lid van de Raad van Advies en in een enkel geval lid van de RvC.

Door de positie van Bovemij in het BOVAG-netwerk, de intensieve relatie en de daarmee samenhangende samenwerking met BOVAG-leden is de beheersing van het integriteitsrisico complexer. Dit is echter een bewuste strategische keuze, passend bij de branche en bij de nichespeler die Bovemij is.

De Compliance Functie rapporteert jaarlijks in de vorm van een rapportage vergezeld van een persoonlijk gesprek met de voorzitter van de RvC over alle relevante aspecten op het gebied van governance, risk en compliance. Integriteit, cultuur en gedrag van bestuur en medewerkers komen daarin ook aan de orde.

Het rapport wordt gedeeld met de RvC, de RvB en de accountant. Net als alle andere relevante documenten staat ook dit rapport ter beschikking van DNB.

De centrale afdeling HRM is betrokken bij compliance, bijvoorbeeld daar waar het gaat om navolging van het beloningsbeleid, maar ook op het gebied van de opleidingsvereisten die vanuit wet- en regelgeving aan onze medewerkers worden gesteld.

De externe accountant (EY) controleert in hoeverre de jaarrekening van Bovemij een getrouw beeld geeft van de financiële resultaten en van de grootte en de samenstelling van het vermogen. De externe actuaris (PwC) certificeert jaarlijks of de in het actuariële verslag opgenomen voorzieningen adequaat zijn vastgesteld.

C. Naleving van regels en klokkenluidersregeling

De RvB is eindverantwoordelijk voor het compliant zijn van Bovemij met de voor haar geldende wet- en regelgeving. Voor een bedrijfsvoering die voldoet aan alle regels is echter ook de actieve en loyale medewerking van alle lagen van de organisatie nodig. Een medewerker die vaststelt dat in strijd met interne of externe regels wordt gehandeld, kan daarover dan ook een klacht indienen bij het interne klachtenloket.

Financiële resultaten

Financiële hoofdpunten

Het resultaat uit verzekeringen is te verdelen in technisch resultaat uit verzekeringen en beleggingsresultaat op belegd vermogen. Ten opzichte van 2017 viel het technisch resultaat licht lager uit dan in 2017. Het beleggingsresultaat viel in 2018 terug als gevolg van dalende beurskoersen in combinatie met een lage rente.

Het resultaat na belastingen bedroeg over 2018 € 5,8 miljoen. Dit is een daling van € 19,0 miljoen ten opzichte van 2017. Deze daling is het gevolg van € 9,5 miljoen eenmalige lasten voor de afkoop van de onvoorwaardelijk pensioenindexatie als onderdeel van de bestaande pensioenregeling en door een € 12,9 miljoen lagere beleggingsresultaat (2018: € 1,1 miljoen positief, 2017: € 14,0 miljoen positief).

Wijziging pensioenregeling

In 2018 is, na twee jaar van intensief overleg met alle betrokken partijen, overeenstemming bereikt over de overgang naar een uniforme pensioenregeling op basis van een beschikbaar premiestelsel. Voorheen bestonden er binnen Bovemij meerdere pensioenregelingen naast elkaar, die hoofdzakelijk op basis van middelloon waren ingericht. Bij de overgang naar een uniforme pensioenregeling is tevens de toekomstige, onvoorwaardelijke pensioenindexatie als onderdeel van de bestaande pensioenregeling afgekocht. In totaal gaat het hierbij om een bedrag van € 9,5 miljoen. De nieuwe pensioenregeling is op 1 januari 2019 ingegaan en leidt tot duidelijk lagere en stabielere pensioenlasten in de komende jaren. Deze wijziging had ook een duidelijk positieve impact op de Solvency II-ratio aangezien de toekomstig uit te keren indexaties onder deze regelgeving als verplichting moeten worden opgenomen. Deze verplichting is met de afkoop in 2018 voor alle actieve medewerkers komen te vervallen.

Onze verzekeringsresultaten

Meer premieomzet

De bruto geboekte premie van Bovemij is in 2018 met € 6,6 miljoen (1,8%) gestegen naar € 375,6 miljoen (2017: € 369,0 miljoen). De premiegroei is gerealiseerd in de strategische portefeuilles met een directe link met het BOVAG-netwerk. Het premieaandeel in de niet strategische portefeuilles daalde door een weloverwogen afbouw van deze verzekeringsrisico's, die ook in 2019 wordt voortgezet.

Licht stijgend schadepercentage

Het netto schadepercentage liep in 2018 licht op naar 69,2% (2017: 68,0%). Onderliggend nam het netto schadepercentage op motorrijtuigen aansprakelijkheid (WAM) in 2018 met maar liefst 16,8 procentpunt toe naar 96,5% (2017: 79,7%). Het rendement op WAM-verzekeringen staat al jaren, marktbreed onder druk als gevolg van toenemende kosten voor letselschaden en een te lage premie. Tegenover het negatieve resultaat op WAM staat een positief resultaat en een verbetering van het schadepercentage op casco verzekeringen – die vaak in combinatie met WAM worden verkocht – naar 54,8% (2017: 59,4%). Het resultaat op casco verzekeringen verbeterde mede door een verbetering van het rendement op fietsverzekeringen.

Bedrijfskosten

De bedrijfskosten – bestaande uit interne beheers-, personeels- en acquisitiekosten – bleven in 2018 stabiel als percentage van de verdiende premie (2018: 26,8%, 2017: 26,7%). De acquisitiekosten daalden in 2018 naar 15,9% van de netto verdiende premie (2017: 16,8%). De beheers- en personeelskosten stegen in 2018 naar 10,8% van de netto verdiende premie (2017: 9,8%).

Negatief beleggingsresultaat

Het beleggingsresultaat is in 2018 € 1,1 miljoen positief (2017: € 14,0 miljoen positief). De strategische beleggingsportefeuille van Bovemij bleef in 2018 ongewijzigd ten opzichte van eerdere jaren. Doordat Bovemij aandelen in haar beleggingsportefeuille aanhoudt, is het beleggingsresultaat van Bovemij gevoelig voor bewegingen in beurskoersen. Door het zwakke beursjaar in 2018, zeker in vergelijking met het sterke beursjaar 2017, nam het resultaat op aandelen in 2018 met € 10,7 miljoen af naar € 4,1 miljoen negatief. Daarnaast was Bovemij in 2018 genoodzaakt een voorziening voor mogelijke oninbaarheid te vormen op uitstaande leningen ten bedrage van € 0,8 miljoen. Bovemij is nog altijd overwogen liquide. De opbrengsten uit liquiditeiten waren per saldo € 0,4 miljoen negatief doordat de bankrente het gehele jaar onder nul lag.

Solvabiliteit

Solvabiliteit door afname beschikbaar eigen vermogen onder de 180%

Bij de berekening van de solvabiliteit wordt uitgegaan van het beschikbare standaardmodel. De solvabiliteit van N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij, uitgedrukt als percentage van het beschikbaar eigen vermogen afgezet tegen het minimaal benodigde vermogen berekend onder Solvency II, is ultimo 2018 uitgekomen op 176% (2017: 190%). De solvabiliteit daalde door een afname van het beschikbaar eigen vermogen. Het beschikbaar eigen vermogen daalde in 2018 doordat N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij vanuit de ruime solvabiliteitspositie eind 2017 extra dividend kon uitkeren dat voor de verdere ontwikkeling van de overige activiteiten binnen Bovemij wordt aangewend. Voor een toelichting op de solvabiliteit verwijzen wij naar het Verslag inzake de Solvabiliteit en de Financiële Toestand dat beschikbaar is op de website van Bovemij.

Bestuurdersverklaring

Bestuurders verklaren, voor zover hen bekend, dat:

- De jaarrekening, zoals opgenomen in dit verslag, geeft een getrouw beeld van de activa, de passiva, de financiële positie en de winst over het boekjaar van N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij en de gezamenlijk in de consolidatie opgenomen ondernemingen;
- Het bestuursverslag, zoals opgenomen in dit verslag, geeft een getrouw beeld omtrent de toestand op de balansdatum, de gang van zaken gedurende het boekjaar van N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij en van de met haar verbonden ondernemingen waarvan de gegevens in de jaarrekening zijn opgenomen. In het bestuursverslag zijn de wezenlijke risico's waarmee Bovemij wordt geconfronteerd, beschreven.
- het verslag in voldoende mate inzicht geeft in tekortkomingen van de interne risicobeheersings- en controlesystemen;
- voornoemde systemen een redelijke mate van zekerheid geven dat de financiële verslaggeving geen onjuistheden van materieel belang bevat;
- het naar de huidige stand van zaken gerechtvaardigd is dat de financiële verslaggeving is opgesteld op going concern basis; en
- in het verslag de materiële risico's en onzekerheden zijn vermeld die relevant zijn ter zake van de verwachting van continuïteit van de vennootschap voor een periode van twaalf maanden na opstelling van het verslag.

Voor deze verklaring maakt de Raad van Bestuur gebruik van het interne controlesysteem dat is gebaseerd op het three lines of defense model en is beschreven in het hoofdstuk Governance, Risk & Compliance als onderdeel van het bestuursverslag. De effectieve werking hiervan in 2018 is door de Raad van Bestuur vastgesteld, mede op basis van de werkzaamheden en rapportages van de Internal Audit Functie. Voor de beoordeling of het is gerechtvaardigd om de financiële verslaggeving op going concern basis op te stellen, maakt de Raad van Bestuur gebruik van de uitgevoerde ORSA die onder het kopje Risico en kapitaal in het hoofdstuk Governance, Risk & Compliance is toegelicht.

Vooruitblik

Bovemij, BOVAG en de mobiliteitsbranche staan samen voor mooie maar zeer uitdagende jaren. Wij denken dat deze uitdagingen door intensieve samenwerking omgezet kunnen worden in kansen, voor Bovemij en voor de branche. Samen hebben we alle kracht en de middelen die daarvoor nodig zijn. Samen kunnen wij mobiliteit leveren, verzekeren, financieren en servicen. En misschien nog belangrijker: we doen dit op een wijze die onze klanten waarderen: persoonlijk en betrouwbaar. Een belangrijk onderdeel van de oplossing is onze gezamenlijke aanwezigheid in de digitale wereld. De eerste stappen die we daar hebben gezet met viaBOVAG.nl en mijnOndernemerportaal.nl smaken naar meer. Laten we daar samen een succes van maken!

Voor 2019 verwacht Bovemij een stijging van de omzet uit bedrijfsmatige en consumentenverzekeringen. De sanering van de volmacht- en inkomensportefeuille (voor zover branchevreemd) zal doorzetten. Tevens wordt het komend jaar in nauwe samenwerking met BOVAG vol ingezet op en geïnvesteerd in de verdere uitbouw van de portalenstrategie via onze branchewinkels viaBOVAG.nl en mijnOndernemersportaal.nl. De combinatie van deze twee portalen in combinatie met het verzekerings-, data- en financieringsbedrijf, biedt Bovemij en de branche een unieke kans voor verdere groei en rendement.

Verlag van de Raad van Commissarissen

Terugblik op 2018

Tot en met 19 december 2018 stond Bovemij als groep onder toezicht van DNB. De afgelopen jaren nam het relatieve belang van de verzekeringsactiviteiten van Bovemij af als gevolg van de sterke groei van de van de niet-verzekeringsactiviteiten van Bovemij. Om die reden heeft DNB besloten vanaf 19 december 2018 het groepstoezicht op Bovemij N.V. (holding) te laten vervallen. DNB blijft (solo)toezicht houden op de verzekeringsactiviteiten van Bovemij die plaatsvinden bij NV Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij (de verzekeraar).

Een belangrijke randvoorwaarde voor het laten vervallen van het groepstoezicht is dat de besturing van en het toezicht op de verzekeringsactiviteiten versterkt dient te worden. In 2018 is om die reden gestart met een versterking van het (interne) risicomanagement en werd ook het kapitaalbeleid opnieuw vastgesteld op het niveau van de verzekeraar. Als gevolg van het vervallen van groepstoezicht kan ook de personele unie tussen de Raad van Commissarissen van de holding en de verzekeraar niet blijven bestaan. Deze personele unie was tot 19 december 2018 toegestaan op grond van een uitzondering, juist vanwege het bestaan van groepstoezicht. Solotoezicht vereist een onafhankelijk ingericht toezicht op de verzekeraar. Op de Algemene Vergadering van 20 april 2018 is – vooruitlopend op het toen al voorgenomen besluit van DNB – besloten om de Raad van Commissarissen van de holding en de verzekeraar te splitsen.

Na deze splitsing bestaan de Raad van Commissarissen van de holding en van de verzekeraar uit een voorzitter en twee leden. De Raad van Commissarissen van de holding is gelinkt met de Raad van Commissarissen van de verzekeraar via de gezamenlijke voorzitter in beide Raden van Commissarissen. Doordat tot 20 april 2018 de personele unie bestond en voor het restant van het jaar 2018 niet langer, is dit verslag een gecombineerd verslag van de beide Raden van Commissarissen die in 2018 toezicht hielden op N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij.

Belangrijkste ontwikkelingen in 2018

Bovemij heeft haar bestaansrecht te danken aan de mobiliteitsbranche. Het bedrijf is onderdeel van de branche en zoekt altijd passende verzekerings-, financierings- en dataoplossingen voor haar klanten. Oplossingen die in goed overleg en door goede samenwerking met klanten en met BOVAG tot stand komen. Bovemij is de afgelopen jaren wendbaar gebleken. Er is een duidelijke strategische keuze gemaakt door te verbreden van verzekeraar naar financieel en datadienstverlener. Echter, zonder af te wijken van de ons al jaren kenmerkende missie en visie: Bovemij blijft van en voor de mobiliteitsbranche en helpt de ondernemers in deze branche succesvol te ondernemen.

Helaas zijn wij in oktober 2018 geconfronteerd met een kwestie op het gebied van compliance die ons raakt. We hebben een bericht moeten doen uitgaan dat bij enkele activiteiten in het verzekeringsbedrijf van Bovemij complianceregels zijn overtreden. De Raden van Commissarissen vinden het van groot belang dat deze kwestie zeer serieus en grondig wordt opgepakt. Ethiek en integriteit zijn zaken waaraan wij zeer hoge eisen stellen en waaraan niet getwijfeld mag worden. Bovemij heeft zich als financiële instelling te houden aan alle interne en externe (toezichts)regels.

Na de eerste beoordeling van de interne melding door de Raden van Commissarissen is besloten tot een extern, onafhankelijk onderzoek door een gespecialiseerd kantoor en zijn direct ook DNB, AFM en de externe accountant op de hoogte gebracht van de melding en van de opzet van het onderzoek. Vooruitlopend op de definitieve uitkomst van het onderzoek zijn wel al versneld de nodige maatregelen genomen. De Raden van Commissarissen hebben deze maatregelen vooraf afgestemd met de toezichthouders en ook met de aandeelhouders (BOVAG en STAK). De maatregelen zien hoofdzakelijk toe op invoering van nog striktere interne procedures, verscherpt toezicht ten behoeve van compliance, integriteit en beheersing van risico's en op maatregelen om de administratieve organisatie te versterken. Het verbeterplan is inmiddels voor een belangrijk deel in detail uitgewerkt en wordt nu geïmplementeerd. Wij zijn vol vertrouwen dat de verbetermaatregelen op relatief korte termijn zullen leiden tot de noodzakelijke (organisatorische) aanpassingen en daarmee ook bijdragen aan een verbeterd bedrijf en een snel herstel van vertrouwen.

Bovemij is in een aantal jaar gegroeid van middelgrote Nederlandse nicheverzekeraar tot de financieel en datadienstverlener van de mobiliteitsbranche. De omzet en omvang van het bedrijf groeiden stevig door de forse groei van de financieringsactiviteiten. Recent is gestart met viaBOVAG.nl en mijnOndernemersportaal.nl. Een dergelijke groei kan niet succesvol plaatsvinden zonder de noodzakelijke veranderingen in het bedrijf. Dit uit zich niet alleen in kleine en procedurele aanpassingen maar ook in een andere opzet van besturing. De samenstelling van de Raad van Bestuur, de samenwerking met de directies van de verschillende onderdelen en de inrichting van de ondersteunende en sleutelfuncties in het bedrijf vragen nadrukkelijk de aandacht van de Raad van Commissarissen. De groei en diversiteit van het bedrijf vragen om een verdere professionalisering en een inrichting die het bedrijf ook de komende jaren in staat stelt succesvol te blijven in een duidelijk wijzigende (markt)omgeving.

De Raad van Commissarissen benadrukt dat de kernwaarden van Bovemij ook in deze fase voorop zullen staan. We zijn trots op de klantgerichte en persoonlijke cultuur van het bedrijf. Tegelijkertijd zien wij een sterk veranderende (markt)omgeving en een sterk ontwikkelend bedrijf. Deze combinatie vraagt extra aandacht van de Raad van Commissarissen om ervoor te zorgen dat de vele kansen die er voor Bovemij zijn ook op een verantwoorde wijze kunnen worden benut. Op een wijze ook die goed aansluit op de hedendaagse normen qua bedrijfsethiek in het landschap van financiële en datadienstverlening en die van een onderneming als Bovemij door alle stakeholders mag worden verwacht. Dit alles heeft uiteindelijk ook veranderingen in de cultuur tot gevolg, veranderingen die zullen moeten bijdragen aan de verdere groei en ontwikkeling van het bedrijf.

Strategische ontwikkelingen

Vorig jaar gaven wij aan dat 2018 een jaar zou worden met sterke tegenwind voor de automotive industrie en de financiële sector, en dus ook voor Bovemij. Een jaar van de dieseldiscussie, de gevolgen van de Brexit, het klimaatakkoord, de nieuwe emissietestprocedure (WLTP) en zelfs de wereldwijde handelsoorlogen, gecombineerd met de lage rente en verder toenemende wet- en regelgeving. Een belangrijke nieuwe ontwikkeling om goed te volgen is de enorme groei van private lease. Private lease is een vorm van rijden zonder bezit. In aanvang ging het nog om restpartijen van veelal A-segment auto's maar inmiddels wordt private lease de norm, ook in het B en C-segment. De druk op het gebied van regelgeving en technologische ontwikkelingen op Bovemij en de druk op het gebied van merken, consumenten, techniek en distributie op de mobiliteitsketen en op onze klanten is fors.

Wij zien in deze ontwikkelingen een bevestiging van de noodzaak van de strategische keuze van Bovemij om te investeren in innovatie en verbreding. Door deze keuze komen wij meer en meer in een nieuwe omgeving (financieringen, data en platforms) met deels andere stakeholders die ook andere eisen stellen. Deze strategische innovatie vindt plaats in een landschap waar regelgeving jaar voor jaar wordt aangescherpt. Denk bijvoorbeeld aan de invoering van Solvency II en de aangescherpte privacyregelingen. Om in deze complexere omgeving succesvol te kunnen zijn zal veel worden gevraagd op gebied van flexibiliteit en vooral ook samenwerking, intern en extern. Om die reden is door de Raad van Commissarissen in 2018 opnieuw veel aandacht besteed aan de afstemming van de strategische route van BOVAG op die van Bovemij. Beide routes zijn uitdagend en kennen een wederzijdse afhankelijkheid. Hoe logisch is het dan om ook op dit vlak intensieve samenwerking op te zoeken.

De ingezette strategische transitie van Bovemij vraagt de komende jaren focus en samenwerking om de benodigde investeringen te kunnen doen. Investerings in efficiëntie, verbreding van dienstverlening (financieringen en data) en in distributie van onze producten: de nieuwe winkels van Bovemij en BOVAG, via BOVAG.nl en mijnOndernemersportaal.nl.

Bovemij is de afgelopen jaren in staat gebleken de benodigde financiering van de groei en ontwikkeling van het bedrijf volledig uit eigen middelen te voldoen. Dit is ook de achterliggende gedachte van het strategisch plan. Door te kiezen voor interne financiering wordt een harde grens gesteld aan de mogelijke groei. De financieringseisen van groei in het verzekeringsbedrijf onder Solvency II zijn duidelijk afwijkend van die van financiering van groei in het financieringsbedrijf. In het data- en platformbedrijf worden relatief forse investeringen gevraagd die pas in een later stadium zullen leiden tot de benodigde opbrengsten. Gezonde financiering van het bedrijf is voor de Raad van Commissarissen een belangrijk aandachtspunt dat gezien de strategische ambities de komende tijd zeker extra aandacht zal vragen.

Platformstrategie

Al jaren is sprake van een discrepantie tussen hoe bedrijven de consument benaderen en de eisen en wensen van de consument. Het is echter niet eenvoudig om van binnenuit een andere benaderingswijze in te zetten in een branche die flink is gesegmenteerd en waar het gaat om relatief grote investeringen per bedrijf. Juist daar kan Bovemij de branche ondersteunen. Door in samenwerking meer en meer de kracht van het netwerk te benutten en door samen steeds slimmere oplossingen te bedenken. Hiermee behouden we de marges, die er wel degelijk zijn, voor de branche.

In 2018 lanceerden BOVAG en Bovemij om die reden het online brancheplatform viaBOVAG.nl. In navolging op de oproep uit de branche om meer tegenwicht tegen de bestaande externe occasionsites is gestart met het gezamenlijk online presenteren van BOVAG-occasions die voldoen aan strikte betrouwbaarheidscriteria. Om de branche echt te kunnen ondersteunen zal viaBOVAG.nl uit moeten groeien tot het online BOVAG-mobiliteitsplatform van Nederland, waar consumenten terecht kunnen voor al hun wensen op gebied van mobiliteit.

Ook mijnOndernemersportaal.nl ging in 2018 live. In eerste instantie gericht op het kleinere BOVAG-bedrijf maar uiteindelijk bedoeld voor alle BOVAG-leden. Op dit platform kunnen BOVAG-leden terecht voor al hun wensen op gebied van financiële en datadienstverlening met het accent op samenwerking en gezamenlijk ondernemen, van en voor de branche.

De ontwikkeling van beide platforms maakt het mogelijk om de branche op een hedendaagse, efficiënte wijze te kunnen blijven voorzien in mobiliteitsgerichte, financiële- en dataoplossingen. Ook vraagt deze ontwikkeling extra focus, innovatiekracht en investeringen van BOVAG en Bovemij. Investeringen die ten goede komen aan de branche.

Samenstelling en deskundigheid

De RvC dient zodanig te zijn samengesteld dat de leden ten opzichte van elkaar en de Raad van Bestuur onafhankelijk en kritisch opereren. Om die reden zijn in artikel 2 van het Reglement Raad van Commissarissen N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij vereisten opgesteld waaraan de samenstelling van de Raad van Commissarissen dient te voldoen en wordt gewerkt met een profielschets ten behoeve van de gewenste invulling van de Raad van Commissarissen.

Bij de selectie van leden van Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen streeft Bovemij naar selectie van de beste kandidaat en naar een balans tussen leeftijd, geslacht, werkervaring en opleidingsachtergrond, met inachtneming van de wettelijk voorgeschreven doelstelling voor de verhouding man-vrouw. Indien niet aan het wettelijke streefcijfer wordt voldaan, zal bij gelijke geschiktheid van kandidaten de voorkeur worden gegeven aan de kandidaat met wie het wettelijk streefcijfer wordt gehaald dan wel dichterbij wordt benaderd. De leden van de Raad van Commissarissen zijn door DNB en AFM getoetst op geschiktheid en betrouwbaarheid.

Voorzitter van de Raden van Commissarissen van N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij en Bovemij N.V. is de heer Gerlach Cerfontaine. In 2018 zijn de heer Erno Kleijnenberg en mevrouw Amba Zeggen benoemd als leden van de Raad van Commissarissen van N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij.

Personalia

v.l.n.r. Gerlach Cerfontaine, Erno Kleijnenberg & Amba Zeggen

	G.J.N.H. (Gerlach) Cerfontaine	E.A. (Erno) Kleijnenberg	A.P. (Amba) Zeggen
Functie	Voorzitter VVAA	Lid	Lid
Geslacht	Man	Man	Vrouw
Leeftijd	72	68	47
Nationaliteit	Nederlandse	Nederlandse	Nederlandse
Tijdstip van eerste benoeming	Benoemd in 2015 voor een periode van 4 jaar en in 2019 herbenoemd voor een periode van 2 jaar tot aan de AvA 2021	Benoemd in april 2018 voor een periode van 4 jaar en daarna herbenoembaar	Benoemd in juni 2018 voor een periode van 4 jaar en daarna herbenoembaar
Relevante nevenfuncties	Voorzitter VvAA	RvC VvAA	-

Commissies

De Raden van Commissarissen hebben in het voorjaar van 2019 besloten tot instelling van een tweetal commissies, te weten een Audit en Risk Commissie (ARC) en een Nominatie en Remuneratie Commissie (NRC). Deze beide commissies functioneren beide als voorbereidend adviesorgaan voor de Raden van Commissarissen en bestaan uit leden van beide Raden van Commissarissen aangevuld met leden van de Raad van Bestuur.

Toezicht

De Corporate Governance Code 2016 is van toepassing op Bovemij als groep. De Raad van Commissarissen herkent zicht in de uitgangspunten en best practices van de Corporate Governance Code, maar kiest er bewust voor om van best practice bepaling 2.2.1 af te wijken. Bestuurders van Bovemij worden benoemd voor onbepaalde tijd. Daarmee wijkt Bovemij af van best practice bepaling 2.2.1. De reden voor deze afwijking is dat Bovemij streeft naar duurzame arbeidsrelaties met haar medewerkers en met haar bestuurders. In het kader van bestuurlijke vernieuwing is de Raad van Commissarissen voornemens om nieuw aan te trekken leden van de Raad van Bestuur aan te stellen voor bepaalde tijd. Gedacht wordt aan een vierjaarlijkse periode met mogelijke verlenging.

Vergaderingen

In 2018 kwam de Raad van Commissarissen zes keer in aanwezigheid van de Raad van Bestuur in reguliere vergaderingen bijeen. Dit betroffen zowel vergaderingen van de Raad van Commissarissen van Bovemij N.V. tot het verbreken van de personele unie op 20 april 2018, gecombineerde vergaderingen en vergaderingen van de Raad van Commissarissen van N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij na het verbreken van de personele unie op 20 april 2018. De commissarissen van N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij zijn op alle vergaderingen die in 2018 werden gehouden voor N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij aanwezig geweest.

Tijdens deze vergaderingen zijn op specifieke onderwerpen verschillende functionarissen uit de organisatie, onder wie de sleutelfunctionarissen, uitgenodigd om nadere toelichting te geven. Een van deze vergaderingen was in aanwezigheid van de accountant (EY) en één in de gecombineerde aanwezigheid van de externe actuaris (PWC) en de accountant (EY).

De Raad van Commissarissen vergaderde daarnaast twee keer buiten aanwezigheid van de Raad van Bestuur. Ook sprak de Raad van Commissarissen, buiten aanwezigheid van de Raad van Bestuur, dit jaar met de Ondernemingsraad over alle voor hen relevante actuele ontwikkelingen.

In het kader van het in dit verslag benoemde incidentenonderzoek heeft in het najaar van 2018 en het voorjaar 2019 veelvuldig overleg plaatsgevonden tussen leden van de Raden van Commissarissen en in het bijzonder ook tussen de voorzitter en alle in dit kader relevante stakeholders.

In de totstandkoming van de strategie is de Raad van Commissarissen in een adviserende rol richting de Raad van Bestuur betrokken. Daarnaast ziet de Raad van Commissarissen toe op de kwaliteit van besluitvorming in de belangrijkste beslissingen en investeringen bij de uitvoering van de strategie van Bovemij. Naast de zes reguliere vergaderingen kwam de Raad van Commissarissen in 2018 nog drie keer bijeen met de Raad van Bestuur waarin specifieke onderwerpen centraal stonden die aan de strategie van Bovemij gerelateerd zijn. Naast de formele vaste agendapunten is er in 2018 extra aandacht geweest voor de volgende onderwerpen:

Wijziging pensioenregeling

In het jaar 2018 is een belangrijk pensioentraject succesvol afgerond. Bij dit traject, dat een doorlooptijd kende van ruim twee jaar, is de betrokkenheid van de Gemeenschappelijke Ondernemingsraad groot geweest, ondersteund door externe adviseurs. Op hoofdlijnen bestond het traject uit:

- introductie van een volledig nieuwe beschikbare premiereregeling per 1 januari 2019 voor het personeel.
- afschaffing van de onvoorwaardelijke indexatie voor dat deel van het personeel dat eerder een dergelijke regeling kende.

De nieuwe regeling en de bijbehorende compensatieregeling zijn inmiddels ingevoerd.

Relatie BOVAG-Bovemij

BOVAG en Bovemij hebben in 2018, meer dan voorheen, strategisch overleg gevoerd over de routes van BOVAG, Bovemij en vooral ook over de samenwerking tussen BOVAG en Bovemij. Een bundeling van krachten van BOVAG en Bovemij is in ieder geval op de verdere ontwikkeling van de platformstrategie logisch en noodzakelijk. Het is de intentie van BOVAG en Bovemij ook de samenwerking op dit vlak de komende jaren te intensiveren.

Vervangingstraject I+

Na een intensieve voorbereiding en selectietraject is eind 2018 besloten tot vervanging van het backoffice-systeem voor bedrijfsmatige verzekeringsactiviteiten, I+ door Keylane. Vervanging van het in 2004 in gebruik genomen I+ werd al sinds enkele jaren overwogen, echter meermaals uitgesteld. I+ voldoet op een groot aantal onderdelen niet langer aan de vereiste inrichting op gebied van datakwaliteit en interne controles en is ook zeer lastig te ontsluiten naar viaBOVAG.nl en mijnOndernemersportaal.nl. In 2018 leverden de twee uit het selectietraject overgebleven leveranciers een zeer uitgebreide Proof of Concept waarna de keuze is gemaakt voor het systeem van Keylane. In april 2019 wordt gestart met de eerste fase van project. Er wordt een doorlooptijd van circa 1,5 jaar voorzien.

Aankoop CBM

Met de overname van 50% van de aandelen in CBM door Bovemij van MN is een einde gekomen aan een langjarige succesvolle joint venture samenwerking. De overname van de aandelen is begin 2019 afgerond. De samenwerking met MN is vanaf dat moment vormgegeven door middel van een volmacht relatie op gebied van ziekteverzuimverzekeringen voor de BOVAG-branche.

Governance

In 2018 is gestart met een besturingsproject. De Raad van Bestuur en de Raden van Commissarissen worden hierin bijgestaan door KPMG. In dit traject wordt de interne en externe besturing van het bedrijf onderzocht en waar nodig aangepast. Het doel: een besturing die past bij de voorgenomen strategische route van het bedrijf en de eisen die daaraan gesteld worden door onze omgeving. Het is de verwachting dat dit traject in de tweede helft van 2019 wordt afgerond.

Risicomanagement

Het risicomanagementproces is van groot belang om tijdig relevante risico's te kunnen signaleren en de noodzakelijke beheersingsmaatregelen te kunnen treffen. De Raad van Commissarissen stelt aan de hand van periodieke rapportages vast in hoeverre dit proces goed geborgd is in de eerstelijnsfuncties van alle bedrijfsonderdelen en in de tweede lijn. Mede aan de hand van een DNB-onderzoek is vastgesteld dat dit proces nader dient te worden aangescherpt, met name daar waar het gaat om goede inventarisatie, vastlegging en gedocumenteerde follow-up en monitoring van risico's. Hiertoe is in 2018 gestart met een Enterprise Risk Management-project, dat in 2019 met externe ondersteuning van KPMG, wordt doorgezet. De voortgang van dit project wordt periodiek besproken met de Raad van Commissarissen en zal komend jaar moeten leiden tot een proces dat voor het verzekeringsbedrijf volledig voldoet aan alle eisen.

Tot slot

Bovemij is als onderneming volop in beweging. De strategische verbreding van de activiteiten en de distributie zoals vastgelegd in het strategisch plan, hebben duidelijk vorm gekregen door de uitbouw van de financieringsactiviteiten en de inrichting van de datatak van het bedrijf. In het bijzonder zijn de twee portalen, mijnOndernemersportaal.nl en het samen met BOVAG opgerichte mobiliteitsportaal viaBOVAG.nl, hiervan het uitvloeisel. Bij alle activiteiten staat de samenwerking met de branche voorop; elk initiatief wordt getoetst aan meerwaarde voor het netwerk. De groei van de onderneming gaat gepaard met een goede operationele rentabiliteit. De winstgevendheid is vooralsnog toe te schrijven aan de verzekeringsactiviteiten, maar de samenwerking tussen de verschillende onderdelen leidt nu al tot duidelijk zichtbare voordelen voor Bovemij en het netwerk. De kosten van besturing en beheersing stijgen als gevolg van de groei en het toegenomen toezicht. De financiering van de onderneming in relatie tot het ambitieuze groeitempo op langere termijn vraagt aandacht.

Leidersrol in mobiliteit waarmaken

De Raad van Commissarissen complimenteert de Raad van Bestuur met de strategische route en ambitie en de behaalde operationele resultaten, mede gezien de sterke tegenwind in 2018. De Raad van Commissarissen wil in het bijzonder de medewerkers van Bovemij danken voor hun inspanningen. Het werken in een organisatie die continu in beweging is, vergt veel van medewerkers. De Raad van Commissarissen wil benadrukken dat dit gezien wordt en feliciteert hen dan ook van harte met de behaalde resultaten. De Raad van Commissarissen heeft er het volste vertrouwen in dat Bovemij ook de komende jaren haar rol als leidend financieel en datadienstverlener in mobiliteit zal waarmaken.

Jaarrekening 2018

Geconsolideerde balans per 31 december 2018

(Voor resultaatbestemming)

Activa

(in duizenden euro's)		31-12-2018	31-12-2017
Immateriële vaste activa	1		
Software		1.651	-
		1.651	-
Beleggingen	2		
Terreinen en gebouwen			
Terreinen en gebouwen voor eigen gebruik		22.595	22.136
Overige terreinen en gebouwen		38.360	32.443
		60.955	54.579
<i>Overige financiële beleggingen</i>			
Aandelen		37.519	47.028
Hypotheken		43.634	42.733
Obligaties		-	552
Uitstaande leningen		84.598	86.788
		165.751	177.101
Vorderingen	3		
Vorderingen uit herverzekering		1.564	1.054
Vorderingen uit directe verzekering		11.686	7.200
Vorderingen uit co-assurantie		394.62	31.577
Overige vorderingen		101.198	113.328
		153.910	153.159
Overige activa	4		
Materiële vaste activa		1.634	1.744
Liquide middelen		138.514	122.785
		140.148	124.529
Overlopende activa	5		
Overlopende acquisitiekosten		20.617	24.858
Overige overlopende activa		27.231	23.988
		47.848	48.846
		570.263	558.214

Passiva

(in duizenden euro's)		31-12-2018	31-12-2017
Eigen vermogen	6	153.113	164.859
Technische voorzieningen	7		
<i>Voor niet-verdiende premies en lopende risico's</i>			
-Bruto		115.830	118.771
-Aandeel herverzekeraars		4.332	5.270
		111.498	113.501
<i>Voor te betalen schaden</i>			
-Bruto		304.268	286.598
-Aandeel herverzekeraars		43.370	49.254
		260.898	237.344
Overige technische voorzieningen		8.713	8.225
		381.109	359.070
Voorzieningen	8		
Voor belastingen		11.132	12.279
		11.132	12.279
Schulden	9		
Schulden uit herverzekering		682	180
Schulden uit directe verzekering		4.885	5.898
Belastingen en premies sociale verzekeringen		6.179	9.377
Overige schulden		5.264	4.071
		17.010	19.526
Overlopende passiva	10	7.899	2.480
		570.263	558.214

Geconsolideerde winst-en-verliesrekening over 2018

Technische rekening

(in duizenden euro's)		2018	2017
Verdiende premie eigen rekening	11		
<i>Premies</i>			
-Bruto		375.645	369.007
-Aandeel herverzekeraars		20.224	19.763
		355.421	349.244
<i>Wijziging technische voorziening voor niet-verdiende premies en lopende risico's</i>			
-Bruto		2.941	5.561
-Aandeel herverzekeraars		938	783
		2.003	4.778
		357.424	354.022
Toegerekende opbrengst uit beleggingen		-137	9.693
Schade eigen rekening	12		
<i>Schaden</i>			
-Bruto		239.272	246.682
-Aandeel herverzekeraars		15.883	20.590
		223.389	226.092
<i>Wijziging technische voorziening voor te betalen schaden</i>			
-Bruto		17.670	13.029
-Aandeel herverzekeraars		-5.884	-1.139
		23.554	11.168
<i>Wijziging overige technische voorzieningen</i>		488	606
		247.431	240.866
Bedrijfskosten	13		
Acquisitiekosten		55.045	54.736
Wijziging overlopende acquisitiekosten		4.192	7.080
Beheers- en personeelskosten		38.744	34.821
Provisie van herverzekeraar		-2.331	-2.277
		95.650	94.360
Resultaat technische rekening		14.206	28.489

Niet-technische rekening

(in duizenden euro's)		2018	2017
Resultaat technische rekening		14.206	28.489
Beleggingsopbrengsten	14		
Opbrengst gebouwen en terreinen		3.413	2.965
Ongerealiseerde winst op beleggingen		4.318	9.537
Gerealiseerde winst op beleggingen		3.271	3.976
		11.002	16.478
Beleggingslasten			
Beheerskosten en rentelasten beleggingen		-2.639	-1.708
Ongerealiseerd verlies op beleggingen		-7.234	-285
Gerealiseerd verlies op beleggingen		-42	-454
		-9.915	-2.447
Toegerekende opbrengsten uit beleggingen overgeboekt naar technische rekening		137	-9.693
Niet-verzekeringstechnische activiteiten	15		
Omzet		355	408
Kostprijs van de omzet		18	12
		337	396
Beheerskosten niet-verzekeringstechnisch		381	459
Resultaat niet-verzekeringstechnische activiteiten		-44	-430
Andere lasten	16	-9.475	-
Resultaat voor belastingen		5.911	32.397
Belastingen	17	-143	-7.610
Resultaat na belastingen		5.768	24.787

Geconsolideerd kasstroomoverzicht over 2018

(in duizenden euro's)	2018	2017
Kasstroom uit operationele activiteiten		
Resultaat na belastingen	5.768	24.787
Afschrijving materiële vaste activa	387	289
Afschrijving immateriële vaste activa	96	-
Waardeverandering beleggingen	2.916	-9.252
Aangepast resultaat	9167	15.824
Kasstroom uit investerings- en beleggingsactiviteiten		
Mutatie technische voorzieningen	22.039	9.996
Mutatie voorziening voor belastingen	-1.147	1.274
Mutatie overige operationele activiteiten	3.150	25.754
Totaal kasstroom uit operationele activiteiten	33.209	52.848
Kasstroom uit investerings- en beleggingsactiviteiten		
<i>Investerings- en aankopen</i>		
Beleggingen	-33.025	-66.395
Investerings materiële vaste activa	-279	-1.049
Investerings immateriële vaste activa	-1.747	-
<i>Desinvesteringen, afschrijvingen en verkopen</i>		
Beleggingen	35.083	47.624
Desinvesteringen en afschrijving desinvesteringen materiële vaste activa	2	4.354
Totaal kasstroom uit investerings- en beleggingsactiviteiten	34	-15.466
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		
Dividenduitkering	-17.514	-8.236
Totaal kasstroom uit financieringsactiviteiten	-17.514	-8.236
Mutatie liquide middelen	15.729	29.146

Toelichting op de geconsolideerde balans en winst-en-verliesrekening

Algemeen

Op grond van Boek 2 Titel 9 van het Burgerlijk Wetboek, in het bijzonder afdeling 15, zijn de voor verzekeringsmaatschappijen geldende voorschriften voor de jaarrekening toegepast.

De financiële gegevens van de onderneming zijn in de geconsolideerde jaarrekening verwerkt. Alle bedragen in de jaarrekening zijn in duizenden euro's vermeld, tenzij anders aangegeven.

Activiteiten

N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij (KvK-nummer 10019550), gevestigd te Nijmegen, verzekert schade primair gericht op de mobiliteitsbranche. Hiertoe behoren inkomens-, casco-, aansprakelijkheids-, rechtshulp- en pechhulpverzekeringen.

Presentatiewijzigingen

De in deze jaarrekening ter vergelijking opgenomen cijfers over 2017 zijn, waar nodig, ten behoeve van het inzicht geherrubriceerd. Er hebben in 2018 geen stelselwijzigingen plaatsgevonden.

Bij een aantal posten in de balans en winst-en-verliesrekening staat een genummerde verwijzing naar de overeenkomstig genummerde toelichtingen elders in de jaarrekening.

Gebruik van schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening vereist dat Bovemij schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de gerapporteerde activa en verplichtingen en de gerapporteerde baten en lasten voor de verslagperiode. De belangrijkste schattingen betreffen het vaststellen van de [1] verzekeringstechnische voorzieningen en de [2] waardering van financiële beleggingen.

De situaties worden hierbij beoordeeld op basis van beschikbare financiële informatie, marktgegevens, ervaring en andere factoren die onder de gegeven omstandigheden als redelijk worden beschouwd. Hoewel deze schattingen met betrekking tot actuele gebeurtenissen naar beste weten van het management worden gemaakt, bestaat de mogelijkheid dat de feitelijke uitkomsten afwijken van de schattingen. Om dit risico te minimaliseren worden de schattingen en onderliggende veronderstellingen jaarlijks beoordeeld en waar nodig herzien. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in de toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft. Voor de gehanteerde methodiek en aannames bij het vaststellen van de verzekeringstechnische voorzieningen en de waardering van de financiële beleggingen wordt verwezen naar de paragrafen 'Technische voorzieningen' en 'Beleggingen' in de toelichting op de balans.

In 2018 hebben geen schattingswijzigingen plaatsgevonden.

Grondslagen voor consolidatie

De volgende deelnemingen zijn in de consolidatie van N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij betrokken:

Naam	Statutair gevestigd te	Aandeel
Enra Verzekeringen B.V.	Grootebroek	100%
Quakel Assuradeuren B.V.	Alphen aan den Rijn	50%
Dealerdiensten Automotive B.V.	Velsen	100%
Bovemij Intermedair B.V.	Nijmegen	100%
Bovemij Juridische Diensten B.V.	Nijmegen	100%
Combinatie Bovemij Mn Services B.V.	Rijswijk	50%
Bovemij Services B.V.	Nijmegen	100%

De groepsmaatschappijen zijn integraal geconsolideerd, waarbij onderlinge schulden, vorderingen en transacties zijn geëlimineerd, evenals binnen de groep gerealiseerde resultaten. Nieuw verworven deelnemingen worden in de consolidatie betrokken vanaf het tijdstip waarop beleidsbepalende invloed kan worden uitgeoefend. Afgestoten deelnemingen worden in de consolidatie betrokken tot het tijdstip van beëindiging van deze invloed.

Waarderingsgrondslagen van groepsmaatschappijen en andere in de consolidatie opgenomen rechtspersonen zijn waar nodig gewijzigd om deze in overeenstemming te brengen met de geldende waarderingsgrondslagen voor de groep. Alle in de consolidatiekring betrokken deelnemingen zijn onderdeel van de fiscale eenheid voor vennootschapsbelasting, met uitzondering van Combinatie Bovemij Mn Services B.V., Bovemij Services B.V. en Quakel Assuradeuren B.V. Alle transacties met verbonden partijen hebben plaatsgevonden onder normale marktvoorwaarden.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Algemeen

Voor zover niet anders vermeld, zijn activa en passiva in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar de onderneming zullen toevloeien en de waarde ervan betrouwbaar kan worden vastgesteld. De activa en passiva worden indien mogelijk gewaardeerd tegen de reële waarden. Indien dit niet mogelijk is wordt de alternatieve waarderingsgrondslag toegelicht.

Noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van onvolwaardigheid op de betreffende activa worden in mindering gebracht. In vreemde valuta luidende bedragen worden omgerekend tegen de koersen per balansdatum. Dit heeft uitsluitend betrekking op beleggingen. Valutaverschillen worden verantwoord in de winst-en-verliesrekening. De rapportagevaluta van de jaarrekening is de euro.

Bestemming van het resultaat 2017

In de Algemene vergadering van Aandeelhouders van 20 april 2018 is besloten € 7.515.000,- uit te keren als dividend. Dit in de lijn met het reserverings- en dividendbeleid en rekening houdend met een voor de vennootschap toereikend geachte solvabiliteit. Het resultaat is toegevoegd aan de overige reserves.

Voorstel voor bestemming van het resultaat 2018

De Raad van Bestuur heeft, onder goedkeuring van de Raad van Commissarissen, voorgesteld 30% van het operationeel resultaat na belastingen, beschikbaar te stellen als dividend en het resterende gedeelte van het resultaat na belastingen te reserveren. Dit betekent dat een bedrag van € 3.862.000,- ter beschikking staat van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Voorgesteld wordt het bedrag van € 3.862.000,- uit te keren als dividend.

Fusie

Op 9 april 2019 fuseert Bovemij Intermediair Holding B.V. als verdwijnende vennootschap met N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij. De fusie vindt economisch met terugwerkende kracht plaats vanaf 1 januari 2018. Om een beter inzicht te geven zijn de activa en passiva en de resultaten van Bovemij Intermediair Holding B.V. in de jaarrekening 2018 als onderdeel van N.V. Schadeverzekering-Maatschappij opgenomen via de pooling of interests-methode. Daarbij is tevens het vergelijkend cijfer van N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij aangepast alsof de samengesmolten entiteit altijd al heeft bestaan.

Immateriële vaste activa

Software

De gekochte software (licenties) en zelf ontwikkelde software onder de immateriële activa worden gewaardeerd tegen kostprijs verminderd met gecumuleerde afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen.

Uitgaven in verband met de ontwikkeling van software, die intern wordt gebruikt of toekomstige economische voordelen genereert en die de vast te stellen kosten overtreft, worden opgenomen als immateriële vaste activa en afgeschreven over de geschatte gebruiksduur.

De geactiveerde kosten betreffen de personeelskosten van softwareontwikkeling en de toerekenbare overheadkosten. Uitgaven in verband met het onderhoud van software worden als kosten genomen in de periode waarin ze worden gemaakt.

Afschrijving van software wordt berekend op lineaire basis, afhankelijk van de geschatte gebruiksduur, vanaf de datum waarop ze in gebruik zijn genomen. De geschatte gebruiksduur voor software is drie tot vijf jaar of een kortere periode als de licentieperiode korter is dan drie jaar.

De geactiveerde kosten voor software worden jaarlijks op basis van de resterende gebruiksduur getest op indicaties voor bijzondere waardevermindering. Bijzondere waardeverminderingen worden voornamelijk veroorzaakt door het stoppen van de verkoop of het gebruik van de software.

Beleggingen

Terreinen en gebouwen

De gebouwen en terreinen worden gewaardeerd op marktwaarde. Om dit accuraat vast te stellen vindt ten minste iedere drie jaar een taxatie door externe deskundigen plaats. Tevens vindt er jaarlijks op de balansdatum een beoordeling van de marktwaarde plaats. De gebouwen zijn gewaardeerd tegen de getaxeerde onderhandse verkoopwaarde onder voortzetting van de lopende huurovereenkomsten.

Kosten ter instandhouding van het onroerend goed worden in de winst-en-verliesrekening verantwoord. De gerealiseerde en ongerealiseerde winsten en verliezen worden direct ten gunste of laste van het resultaat gebracht. Waardemutaties worden tevens opgenomen in de herwaarderingsreserve. Ook wordt er rekening gehouden met de belastinglatenties.

Gebouwen in aanbouw worden gewaardeerd tegen kostprijs en bij ingebruikname herwaardeerd tegen marktwaarde.

Overige financiële beleggingen

Financiële instrumenten

Onder financiële instrumenten worden zowel primaire financiële instrumenten, zoals vorderingen en schulden, als financiële derivaten verstaan. Voor de grondslagen van primaire financiële instrumenten wordt verwezen naar de toelichting op de balanspost.

Aandelen en obligaties

Waardering van aandelen- en obligatiefondsen geschiedt op marktwaarde. Gerealiseerde en niet-gerealiseerde waardeverschillen komen volledig ten gunste of ten laste van het resultaat van het boekjaar. De gerealiseerde waardeverschillen worden bepaald door de verkoopopbrengst te verminderen met de marktwaarde bij aanvang van het boekjaar.

Hypotheken

De waardering van het hypotheekbeleggingsfonds geschiedt op marktwaarde, welke ten minste eenmaal per maand wordt vastgesteld. Gerealiseerde en niet-gerealiseerde waardeverschillen komen volledig ten gunste of ten laste van het resultaat van het boekjaar. De gerealiseerde waardeverschillen worden bepaald door de verkoopopbrengst te verminderen met de marktwaarde bij aanvang van het boekjaar.

Uitstaande leningen

De uitstaande leningen worden gewaardeerd op de nominale waarde onder aftrek van noodzakelijk geachte voorzieningen voor mogelijke oninbaarheid.

Vorderingen

De vorderingen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de nominale waarde. Noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid worden in mindering gebracht.

Vorderingen uit co-assurantie

De vorderingen uit co-assurantie hebben betrekking op de gezamenlijk met N.V. Schadeverzekering Metaal en Techniek uitgevoerde WIA-verzekering voor de BOVAG-branche en de NVKL-branche. De beleggingen behorende bij deze verzekering zijn ondergebracht bij N.V. Schadeverzekering Metaal en Technische Bedrijfstakken en zijn economisch eigendom van Bovemij.

Overige activa

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn gewaardeerd op basis van historische aanschaffingskosten verminderd met lineaire afschrijvingen, welke zijn gebaseerd op de verwachte economische levensduur en rekening houdend met bijzondere waardeverminderingen.

De afschrijvingstermijnen zijn als volgt:

- Inrichting gebouwen en kantoorinventaris: 5 - 10 jaar
- Informatieverwerkende systemen: 5 jaar

Overlopende activa

Overlopende acquisitiekosten

De overlopende acquisitiekosten worden nominaal gewaardeerd en betreffen de nog verdiend te maken acquisitiekosten. De acquisitiekosten worden evenredig verdiend gemaakt over de looptijd van de polis.

Eigen vermogen

Herwaarderingsreserve

Waardeverschillen die ontstaan bij herwaardering van tegen actuele waarden gewaardeerde beleggingen, worden via de winst-en-verliesrekening verwerkt. Voor zover ongerealiseerde waardevermeerderingen betrekking hebben op beleggingen waarvoor geen frequente marktnotering beschikbaar is, zal een herwaarderingsreserve worden gevormd ten laste van de algemene reserve. Hierbij wordt rekening gehouden met de latente belastingverplichting.

Technische voorzieningen

Toereikendheidstoets

Jaarlijks voert Bovermij een toets uit naar de toereikendheid van de balanswaarde van de voorzieningen. Hiertoe wordt een toetsvoorziening vastgesteld. Deze toetsvoorziening is een benadering van de marktwaarde van de verplichtingen, waarbij rekening wordt gehouden met onzekerheidsmarges en sluit waar mogelijk aan op de Solvency II best estimate voorziening. Er wordt gebruikgemaakt van gangbare actuariële methoden.

Technische voorzieningen voor niet-verdiende premies en lopende risico's

De voorziening voor niet-verdiende premies en lopende risico's betreft onverdiende brutopremies ultimo boekjaar na aftrek van het aandeel van de herverzekeraars. Bij consumentenverzekeringen wordt deze post in verband met initiële kosten voor een deel direct verdiend gemaakt, waarna het restant evenredig wordt verdeeld over de looptijd. Bij overige verzekeringen wordt de premie verdiend gemaakt naar evenredigheid van de nog niet verstreken risicotermijnen. De voorziening is nominaal opgenomen. Ongevallen- en arbeidsongeschiktheidsverzekeringen zijn, gezien het langlopende karakter, tegen contante waarde berekend.

Technische voorzieningen voor te betalen schaden

De voorziening voor te betalen schaden betreft het geschatte deel van de gemelde, maar nog niet afgewikkelde schaden. Tevens zijn voorzieningen voor schaden opgenomen die per balansdatum wel zijn voorgevallen, maar nog niet bij de verzekeraar zijn gemeld (IBNR), alsmede voor mogelijke mutaties in wel gemelde maar nog niet afgewikkelde schaden (IBNER). De omvang van dit deel van de voorziening wordt geschat op basis van actuariële schade-uitloopenalyses. Bij het uitvoeren van deze analyses wordt rekening gehouden met verwachte subrogatie en de verkrijging van het eigendom van verzekerde zaken. De actuariële analyses ten behoeve van de voorziening worden in het bijzonder gebruikt om de uiteindelijk verwachte kosten te schatten van complexere claims die door zowel in- als externe factoren (zoals schadebehandelingsprocedures, inflatie, veranderingen in wet- en regelgeving, gerechtelijke uitspraken, historie en trends) kunnen worden beïnvloed.

De te regresseren schaden en het aandeel herverzekeraars zijn op de voorziening in mindering gebracht. De voorziening voor de interne kosten van de schadeafhandeling van nog af te wikkelen schaden is opgenomen tegen nominale waarde en is aan de voorziening voor te betalen schaden toegevoegd.

Overige technische voorzieningen

De overige technische voorzieningen bestaan uit een voorziening voor schadebehandelingskosten en het aandeel in de schadereserve van het Waarborgfonds Motorverkeer.

Voorzieningen

Voorzieningen voor belastingen

De voorziening voor latente belastingen betreft de latente belastingverplichtingen ter zake van de bestaande fiscale waarderingsverschillen en heeft een overwegend langlopend karakter. De verschillen komen voort uit beperkt aftrekbare kosten, investeringsaftrek en energie-investeringsaftrek. De voorziening is bepaald op basis van het nominale belastingtarief geldend in de jaren waarin de waarderingsverschillen naar verwachting zullen worden gerealiseerd. Het nominale belastingtarief is 25,0% tot en met 2019 en zal aflopen naar 22,55% in 2020 en 20,5% vanaf 2021.

Schulden

Schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Transactiekosten die direct zijn toe te rekenen aan de verwerving van de schulden worden in de waardering bij eerste verwerking opgenomen.

Grondslagen voor de resultaatbepaling

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de in rekening gebrachte premies en overige baten en de betaalde schaden en andere lasten over het jaar, rekening houdend met lopende herverzekeringsovereenkomsten. Baten en lasten worden in de winst-en-verliesrekening opgenomen wanneer een vermeerdering of vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een waardeverandering van een actief of een mutatie van een verplichting heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. De opbrengsten en kosten worden toegerekend aan het boekjaar waarop zij betrekking hebben. Verliezen worden verantwoord zodra zij te voorzien zijn.

Het resultaat wordt tevens bepaald met inachtneming van de verwerking van ongerealiseerde waardeveranderingen van op actuele waarde gewaardeerde beleggingen.

De aan herverzekeraars betaalde herverzekeringspremie wordt naar evenredigheid van de looptijd van de contracten als last opgenomen in de winst-en-verliesrekening.

Verdiende premies eigen rekening

Onder brutopremies wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte bedragen, na aftrek van de in rekening gebrachte assurantiebelasting, polis- en administratiekosten en wettelijke bijdragen.

De premie voor schadeverzekeringen wordt na aftrek van initiële kosten verdeeld over de looptijd van het contract en naar evenredigheid van de verstreken verzekeringstermijn als opbrengst genomen. De wijziging in de technische voorzieningen voor niet-verdiende premies en lopende risico's wordt tevens onder het premie-inkomen verantwoord. Dit gebeurt afzonderlijk voor iedere branche. Bovemij onderscheidt bij het opstellen van de jaarrekening de volgende branches: ongevallen en ziekte, motorrijtuigen aansprakelijkheid, casco, brand en andere schade aan goederen en overige branches.

Het resultaat voor de verdiende premies wordt evenredig naar het verloop van de premies verdiend gemaakt. Uitzondering hierop zijn directe consumentenverzekeringen. Bij directe consumentenverzekeringen wordt op dag één al twaalf procent van de premie verdiend gemaakt om de initiële kosten te dekken. Kortingen die deel uitmaken van een op het risico afgestemd tarief worden in mindering gebracht op de brutopremies.

Toegerekende beleggingsopbrengsten

De beleggingen worden aangehouden ter afdekking van het eigen vermogen en de technische voorzieningen. De opbrengsten uit beleggingen worden aan de branches toegerekend op basis van de gemiddelde omvang van de technische voorzieningen.

Schade eigen rekening

De schade voor eigen rekening wordt per branche uitgewerkt, de herverzekeringen worden evenredig afgedragen. De branches die Bovemij onderscheidt bij het opstellen van de jaarrekening zijn: ongevallen en ziekte, motorrijtuigen aansprakelijkheid, casco, brand en andere schade aan goederen en overige branches.

Onder de schade voor eigen rekening wordt ook de mutatie van de technische voorziening weergegeven. Bij de bestaande schaden wordt een IBNER-voorziening opgenomen voor eventueel te laag uitgevallen reserveringen en een IBNR-voorziening voor de schaden die nog niet zijn gemeld.

Bedrijfskosten

Binnen Bovemij vallen de acquisitie-, bedrijfs- en personeelskosten onder de post bedrijfskosten. Al deze kosten worden gemaakt voor het voortbrengen van omzet, waarbij onderscheid gemaakt kan worden tussen kosten van aan de klant geleverde goederen en kosten van bedrijfsvoering.

De acquisitiekosten in verband met overeenkomsten die van kracht zijn op de balansdatum en die worden overgedragen naar volgende rapportageperioden, worden geactiveerd voor de resterende risicoperioden.

Pensioenen

Bovemij kent tot en met 31 december 2018 verschillende pensioenregelingen voor het personeel. Welke regeling van toepassing is, is afhankelijk van het moment van indiensttreding en het bedrijfsonderdeel waarvoor een medewerker werkt. Deze regelingen waren onder te verdelen in een beschikbare premieregeling (RDC), een pensioenregeling op basis van de cao verzekeringsbedrijf, een fiscaal maximale pensioenregeling met een voorwaardelijke indexatieregeling en een fiscaal maximale pensioenregeling met een onvoorwaardelijke indexatieregeling.

Per 1 januari 2019 zijn, met uitzondering van RDC waar al een beschikbare premieregeling van kracht was, alle pensioenregelingen voor actieven aangepast naar moderne beschikbare premieregelingen. Hierbij zijn ook de onvoorwaardelijke indexatieregelingen voor actieven in zijn geheel gestopt. Voor inactieven zijn de huidige regelingen vooralsnog intact gebleven.

Beleggingen

De opbrengst uit beleggingen en beleggingslasten bestaan uit huuropbrengsten uit terreinen en gebouwen, dividenduitkeringen uit aandelenfondsen en rentebaten uit hypotheek, obligaties, uitstaande leningen en liquiditeiten, alsmede beleggingskosten, gerealiseerde beleggingswinsten en -verliezen en waardeveranderingen van beleggingen.

Belastingen

N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij is onderdeel van de fiscale eenheid voor vennootschapsbelasting met Bovemij N.V., waarvan Bovemij N.V. het hoofd is. Fiscaliteiten zijn in de jaarrekening verwerkt alsof N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij zelfstandig belastingplichtig is.

De belastingen over het resultaat worden berekend naar het voor het betreffende boekjaar geldende nominale tarief, waarbij rekening wordt gehouden met fiscale faciliteiten. Voor zover de betaling van de vennootschapsbelasting wordt uitgesteld, wordt hiervoor een voorziening voor latente belastingen gevormd.

Grondslagen voor het geconsolideerd kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode, waarbij onderscheid is gemaakt tussen de kasstromen uit operationele, investerings-, beleggings- en financieringsactiviteiten. Investerings- en desinvesteringen in terreinen en gebouwen worden verantwoord onder de beleggings- en investeringsactiviteiten. Ontvangen en betaalde rente, ontvangen dividenden en winstbelastingen zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten. Betaalde dividenden worden verantwoord onder de financieringsactiviteiten. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen.

Toelichting op geconsolideerde balans per 31 december 2018

1. Immateriële vaste activa

Software

(in duizenden euro's)	2018	2017
Stand per 1 januari		
Aanschaffingskosten	-	-
Afschrijvingen	-	-
	-	-
Mutaties in de boekwaarde		
Investeringen	1.747	-
Afschrijvingen	-96	-
Desinvesteringen	-	-
Afschrijvingen desinvesteringen	-	-
	1.651	-
Stand per 31 december		
Aanschaffingskosten	1.747	-
Afschrijvingen	-96	-
	1.651	-

De investering in immateriële vaste activa ten bedrage van € 1.747.000,- betreft de ontwikkeling van "Mijn Ondernemersportaal".

2. Beleggingen

Terreinen en gebouwen voor eigen gebruik

(in duizenden euro's)	2018	2017
Stand per 1 januari	22.136	17.578
Aankoop in boekjaar	631	3.180
Herwaardering in boekjaar	-172	1.378
Stand per 31 december	22.595	22.136

Terreinen en gebouwen maken deel uit van de beleggingsportefeuille. Hierop wordt niet afgeschreven. Alle terreinen en gebouwen zijn getaxeed per 31 december 2018.

De verkrijgingsprijs van de terreinen en gebouwen voor eigen gebruik bedraagt per 31 december 2018 € 20.828.000,- (2017: € 20.197.000,-). De huuropbrengsten hiervan bedragen € 2.157.000,- (2017: € 2.180.000,-) en de direct toerekenbare kosten bedragen € 1.842.000,- (2017: € 1.323.000,-). De netto-opbrengst van gebouwen en terreinen voor eigen gebruik, zijnde € 315.000,- (2017: € 857.000,-), is verantwoord als opbrengst uit beleggingen. De waardering van terreinen en gebouwen voor eigen gebruik is inclusief € 1.767.000,- herwaardering (2017: € 1.939.000,-).

Overige terreinen en gebouwen

(in duizenden euro's)	2018	2017
Stand per 1 januari	32.443	26.830
Aankoop in boekjaar	3.186	4.714
Verkoop in boekjaar	-196	-
Herwaardering in boekjaar	2.927	899
Stand per 31 december	38.360	32.443

De verkrijgingsprijs van overige terreinen en gebouwen bedraagt per 31 december 2018 € 32.953.000,- (2017: € 29.963.000,-). De waardering van deze terreinen en gebouwen is inclusief € 5.407.000,- herwaardering (2017: € 2.480.000,-).

Van de overige terreinen en gebouwen zijn per eind 2018 voor een bedrag van € 9.557.000,- (2017: € 10.408.000,-) aan projecten in ontwikkeling verantwoord tegen kostprijs. Van de projecten die eind 2017 in ontwikkeling waren, zijn in 2018 € 2.294.000,- projecten in gebruik genomen.

Overige financiële beleggingen

(in duizenden euro's)	2018		2017	
	Balanswaarde	Verkrijgingsprijs	Balanswaarde	Verkrijgingsprijs
Aandelen	37.519	22.576	47.028	24.631
Hypotheek	43.634	37.533	42.733	37.533
Obligaties	-	-	552	558
Uitstaande leningen	84.598	84.598	86.788	86.788
Stand per 31 december	165.751	144.707	177.101	149.510

De uitstaande leningen betreft voor een bedrag van € 83.429.000,- (2017: € 84.725.000,-) leningen verstrekt aan een gelieerde entiteit Bovemij Financieringsmaatschappij B.V. Hierop is als zekerheid een pandrecht op de met de lening gefinancierde leaseauto's ontvangen. De leningen aan Bovemij Financieringsmaatschappij zijn verstrekt in de vorm van tranches, waarop de rentepercentages tussen de 1,3% en 1,4% (2017: tussen de 1,3% en 2,1%) liggen ((gemiddeld: 1,4% (2017: 1,5%.))

Voor een bedrag van € 59.369.000,- (2017: € 57.323.000,-) bedraagt de looptijd van de leningen tussen de één en vijf jaar.

Verloop overige financiële beleggingen

(in duizenden euro's)	Aandelen	Hypotheke	Obligaties	Uitstaande leningen	Totaal 2018	Totaal 2017
Stand per 1 januari	47.028	42.733	552	86.788	177.101	159.249
Mutaties in het boekjaar						
Aankopen resp. stortingen	710	1.063	185	27.250	29.208	58.501
Herwaardering ten gunste (- ten laste) van resultaat	-4.694	-162	-	-815	-5.671	6.975
Verkopen resp. aflossingen	-5.525	-	-737	-28.625	-34.887	-47.624
Stand per 31 december	37.519	43.634	-	84.598	165.751	177.101

Toelichting waarderingmethoden beleggingen 2018

(in duizenden euro's)	Genoteerde marktprijzen	Afgeleide marktnotering	Onafhankelijke taxaties	Waarderingsmodellen	Andere methoden	Totaal 2018
Vastgoedbeleggingen	-	-	23.273	37.682	-	60.955
Aandelen	25.159	12.360	-	-	-	37.519
Hypotheke	-	43.634	-	-	-	43.634
Uitstaande leningen	-	-	-	-	84.598	84.598
Stand per 31 december	25.159	55.994	23.273	37.682	84.598	226.706

Toelichting waarderingmethoden beleggingen 2017

(in duizenden euro's)	Genoteerde marktprijzen	Afgeleide marktnotering	Onafhankelijke taxaties	Waarderingsmodellen	Andere methoden	Totaal 2017
Vastgoedbeleggingen	-	-	22.688	31.891	-	54.579
Aandelen	26.720	20.308	-	-	-	47.028
Hypotheke	-	-	-	42.733	-	42.733
Obligaties	552	-	-	-	-	552
Uitstaande leningen	-	-	-	-	86.788	86.788
Stand per 31 december	27.272	20.308	22.688	74.624	86.788	231.680

Vastgoedbeleggingen

Onder vastgoedbeleggingen zijn de gebouwen en terreinen voor eigen gebruik en woningprojecten voor commerciële verhuur opgenomen.

De gebouwen en terreinen voor eigen gebruik worden gewaardeerd op taxatiewaarde. De taxaties worden eenmaal per drie jaar uitgevoerd of frequenter indien ontwikkelingen in de vastgoedmarkt daar aanleiding voor geven. De taxatie van de gebouwen en terreinen voor eigen gebruik is bepaald aan de hand van het gemiddelde van de BAR/NAR (bruto aanvangsrendement/netto aanvangsrendement) methode en de DCF (discounted cash flow) methode. Kasstromen worden bepaald aan de hand van bestaande huurcontracten. Hierbij wordt rekening gehouden met reeds bekende mutaties, verwachte exploitatiekosten en verwachte incidentele kosten, zoals groot onderhoud. De gehanteerde rentevoet wordt per object bepaald aan de hand van sector, regio en complexe opslagen. De rente is vastgesteld tussen de 7,5% en 8,5%. In de BAR/NAR methode wordt uitgegaan van een netto aanvangsrendement tussen 7,0% en 8,0%.

De woningprojecten voor commerciële verhuur die zijn opgeleverd, worden gewaardeerd op marktwaarde. Deze is afgeleid van de gepubliceerde verkoopprijzen per vierkante meter van vergelijkbare objecten. Het deel van de woningprojecten dat per 31 december 2018 niet is opgeleverd, is gewaardeerd tegen de kostprijs van € 9.557.000,- (2017: € 10.408.000,-). Hierbij wordt geen rekening gehouden met eigen ontwikkelingskosten, indirecte kosten en rente. Zodra de woningen zijn opgeleverd voor verhuur worden deze gewaardeerd op marktwaarde.

Aandelen

Aandelen worden gewaardeerd op genoteerde marktprijzen of op afgeleide marktnotering.

De aandelen die worden gewaardeerd op genoteerde marktprijzen betreffen onder andere participaties in aandelenbeleggingsfondsen met een portefeuille van Europese en wereldwijd beursgenoteerde ondernemingen. Daarnaast wordt geparticipeerd in passieve aandelenbeleggingsfondsen die de MSCI Europe Index en MSCI World Index volgen.

Aandelen gewaardeerd tegen afgeleide marktnotering betreffen bij Bovemij aandelen via niet-genoteerde Nederlandse en Europese Small Cap-fondsen die minimaal 5% van de aandelen in kleine ondernemingen houden. De marktwaarde van de aandelenfondsen is gebaseerd op de netto vermogenswaarde. De netto vermogenswaarde is afgeleid van de aandelenmarktnoteringen.

Hypotheke

Bovemij participeert in een Nederlands hypotheekbeleggingsfonds met een portefeuille van uitsluitend Nederlandse hypotheke die zijn verstrekt na 1 januari 2013. De particuliere Nederlandse woonhuizen dienen als onderpand. Het hypotheekbeleggingsfonds heeft de structuur van een fonds voor gemene rekening met een open-end karakter, met dien verstande dat de mate waarin participanten in en uit kunnen treden te allen tijde afhankelijk is van de hypotheekproductie, respectievelijk de beschikbare liquide middelen. De waardering van het hypotheekbeleggingsfonds is gebaseerd op de niet-beursgenoteerde dagkoers van het fonds. Deze koers is afgeleid van de marktwaarde van het fonds. De marktwaarde is gebaseerd op de gehanteerde hypotheekrente, de opslag voor hypotheke ten opzichte van de staatscurve en verliezen op de hypotheke.

Uitstaande leningen

De uitstaande leningen worden gewaardeerd op de nominale waarde onder aftrek van noodzakelijk geachte voorzieningen voor mogelijke oninbaarheid.

3. Vorderingen

Vorderingen uit co-assurantie

(in duizenden euro's)	2018	2017
Stand per 1 januari	31.577	28.149
Toevoeging WIA-construct III	7.885	3.428
Stand per 31 december	39.462	31.577

De vorderingen uit co-assurantie hebben betrekking op de gezamenlijk met N.V. Schadeverzekering Metaal en Technische Bedrijfstakingen uitgevoerde WIA-verzekering voor de BOVAG-branche en de NVKL-branche (WIA Construct III). De beleggingen behorende bij deze verzekering zijn ondergebracht bij N.V. Schadeverzekering Metaal en Technische Bedrijfstakingen. Op grond van de overeenkomst met N.V. Schadeverzekering Metaal en Technische Bedrijfstakingen heeft Bovemij recht op een gedeelte van de beleggingen. Dit gedeelte is verantwoord als vordering uit co-assurantie. Het co-assurantiecontract betreft feitelijk een inkomende quota share-herverzekering met N.V. Schadeverzekering Metaal en Technische Bedrijfstakingen. WIA Construct III loopt vanaf 2014 en zal eind 2020 worden gesloten voor nieuwe instroom van verzekeringsrisico's.

Overige vorderingen

(in duizenden euro's)	2018	2017
Vorderingen op groepsmaatschappijen	84.459	109.618
Te vorderen vennootschapsbelasting	12.213	-
Te vorderen omzetbelasting	429	791
Rekening courant MN Services	2.288	2.189
Rekening courant Stichting Rechtsbijstand Mobiliteitsbranche	104	-
Overige vorderingen	1.705	730
Stand per 31 december	101.198	113.328

De overige vorderingen hebben een overwegend kortlopend karakter. Van de vorderingen op groepsmaatschappijen betreft € 65.516.000,- (2017: € 78.025.000,-) een vordering op de groepsmaatschappijen in verband met centrale cash pooling.

4. Overige activa

Materiële vaste activa

(in duizenden euro's)	Kantoor- inventaris	Informatie- verwerkende systemen	Totaal 2018	Totaal 2017
Stand per 1 januari				
Aanschaffingskosten	7850	508	8.358	22.915
Afschrijvingen	-6.290	-324	-6.614	-17.578
	1.560	184	1.744	5.337
Mutaties in de boekwaarde				
Acquisitie investeringen	-	-	-	-
Acquisitie afschrijvingen	-	-	-	-
Investeringskosten	271	8	279	1.049
Afschrijvingen	-332	-55	-387	-288
Desinvesteringen	-826	-70	-896	-15.606
Afschrijvingen desinvesteringen	825	69	894	11.252
	-62	-48	-110	-3.593
Stand per 31 december				
Aanschaffingskosten	7.295	446	7.741	8.358
Afschrijvingen	-5.797	-310	-6.107	-6.614
	1.498	136	1.634	1.744

N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij heeft haar informatieverwerkende systemen per 1 januari 2017 voor een boekwaarde van € 4.300.000,- verkocht aan zustermaatschappij Bovemij Interne Diensten.

Liquide middelen

(in duizenden euro's)	2018	2017
ING Bank	5.111	9.679
ABN AMRO	61.205	60.787
Rabobank	51.933	26.605
Deutsche Bank	-	15.002
SNS Bank	20.000	10.005
Overige banken	265	707
Stand per 31 december	138.514	122.785

De liquide middelen staan vrij ter beschikking van de vennootschap en zijn direct opeisbaar.

5. Overlopende activa

Overlopende acquisitiekosten

(in duizenden euro's)	31-12-2018	31-12-2017
Ongevallen en ziekte	2.842	5.384
Motorrijtuigen aansprakelijkheid	1.269	1.364
Casco	14.436	15.759
Brand en andere schade aan goederen	284	293
Overige branches	1.786	2.058
	20.617	24.858

Overige overlopende activa

(in duizenden euro's)	31-12-2018	31-12-2017
Toekomstige termijnen te factureren verzekeringspremie	26.759	23.488
Te ontvangen rente	32	260
Overige overlopende activa	440	240
	27.231	23.988

De overige overlopende activa hebben een overwegend kortlopend karakter.

6. Groepsvermogen

Mutatieoverzicht van het groepsvermogen

(in duizenden euro's)	2018	2017
Eigen vermogen van de rechtspersoon als onderdeel van het groepsvermogen primo boekjaar	164.859	148.308
Geconsolideerd nettoresultaat na belastingen toekomend aan de rechtspersoon	5.768	24.787
Dividendbetalingen aan aandeelhouders	-17.514	-8.236
Eigen vermogen van de rechtspersoon als onderdeel van het groepsvermogen ultimo boekjaar	153.113	164.859

Voor een toelichting op het groepsvermogen en de solvabiliteit wordt verwezen naar de toelichting van het eigen vermogen bij de enkelvoudige balans.

7. Technische voorzieningen

Technische voorzieningen voor niet-verdiende premies en lopende risico's - bruto

(in duizenden euro's)	31-12-2018	31-12-2017
Ongevallen en ziekte	7.015	11.786
Motorrijtuigen aansprakelijkheid	17.812	17.310
Casco	81.693	80.579
Brand en andere schade aan goederen	1.307	1.393
Overige branches	8.003	7.703
	115.830	118.771

Technische voorzieningen voor niet-verdiende premies en lopende risico's - aandeel herverzekeraars

(in duizenden euro's)	31-12-2018	31-12-2017
Ongevallen en ziekte	847	1.580
Motorrijtuigen aansprakelijkheid	2.554	2.656
Casco	2.237	2.114
Brand en andere schade aan goederen	-1.321	-1.098
Overige branches	15	18
	4.332	5.270

Technische voorzieningen voor te betalen schaden - bruto

(in duizenden euro's)	31-12-2018	31-12-2017
Ongevallen en ziekte	90.487	86.699
Motorrijtuigen aansprakelijkheid	158.677	143.600
Casco	27.119	26.657
Brand en andere schade aan goederen	13.515	14.221
Overige branches	14.470	15.421
	304.268	286.598

Onder de brutoschadevoorziening is voor € 2.043.000,- (2017: €2.713.000,-) aan technische voorziening voor inkomende herverzekering opgenomen.

Technische voorzieningen voor te betalen schaden - aandeel herverzekeraars

(in duizenden euro's)	31-12-2018	31-12-2017
Ongevallen en ziekte	8.625	8.265
Motorrijtuigen aansprakelijkheid	25.272	29.176
Casco	350	438
Brand en andere schade aan goederen	8.746	10.436
Overige branches	377	939
	43.370	49.254

Overige technische voorzieningen

(in duizenden euro's)	31-12-2018	31-12-2017
Motorrijtuigen aansprakelijkheid	5.607	5.087
Casco	2.502	2.520
Brand en andere schade aan goederen	341	363
Overige branches	263	255
	8.713	8.225

Van de technische voorzieningen is een bedrag van € 181.058.000,- kortlopend (2017: € 144.331.000,-). De technische voorzieningen zijn actuariael getoetst.

Verloopoverzicht technische voorzieningen

(in duizenden euro's)	Premies		Schaden		Overige	
	2018	2017	2018	2017	2018	2017
Stand per 1 januari	113.501	118.279	237.344	223.176	8.225	7.619
Mutatie boekjaar	-2.003	-4.778	23.554	14.168	488	606
Stand per 31 december	111.498	113.501	260.898	237.344	8.713	8.225

Uitloopresultaten technische voorzieningen 2018

Cumulatieve schadelast naar

uitloopjaar Schadejaar

(in duizenden
euro's)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
Einde schadejaar	133.798	157.726	152.237	159.396	166.274	163.522	183.338	207.292	246.406	231.221	222.386	
1 jaar later	140.711	167.870	166.760	172.139	173.353	180.382	197.563	227.442	272.629	249.265		
2 jaar later	141.785	166.831	166.533	176.870	170.816	179.279	198.263	231.258	280.126			
3 jaar later	139.700	165.351	168.805	175.803	171.428	180.744	198.503	232.460				
4 jaar later	137.632	165.900	167.059	176.541	170.127	179.976	198.924					
5 jaar later	137.106	165.683	167.496	175.206	172.159	179.364						
6 jaar later	136.779	165.825	166.799	174.596	171.831							
7 jaar later	136.945	164.321	166.344	175.176								
8 jaar later	136.575	164.283	165.569									
9 jaar later	136.635	163.974										
10 jaar later	138.289											
Cumulatieve schadelast ultimo 2018	138.289	163.974	165.569	175.176	171.831	179.364	198.924	232.460	280.126	249.265	222.386	
Cumulatief betaald ultimo 2018	132.488	159.780	159.689	168.157	164.724	164.847	174.861	203.623	228.687	203.799	121.917	Totaal:
Openstaande voorziening ultimo 2018	5.801	4.194	5.880	7.019	7.107	14.517	24.063	28.837	51.439	45.466	100.469	294.792
Voorziening schadejaren voor 2008												9476
Totale brutoschadevoorziening												304.268

Tegenover de negatieve uitloopresultaten van een jaar min één, zijnde € 21.114.000,-, staat een verdiende premie van € 40.706.000,- op jaar min één in boekjaar 2018.

Uitloopresultaten technische voorzieningen 2017

Cumulatieve schadelast naar uitloopjaar	Schadejaar												
	(in duizenden euro's)	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
Einde schadejaar		131.598	129.727	157.102	152.525	153.368	165.555	158.418	178.540	202.446	241.853	226.301	
1 jaar later		131.918	136.640	167.246	166.760	166.111	172.792	179.839	196.987	226.066	271.494		
2 jaar later		128.566	137.714	166.831	166.533	175.684	170.417	178.930	197.822	230.477			
3 jaar later		130.285	139.700	165.351	168.805	175.548	171.106	180.434	198.148				
4 jaar later		129.882	137.632	165.900	166.757	176.326	169.904	179.726					
5 jaar later		130.960	137.106	165.552	167.211	175.058	171.939						
6 jaar later		130.838	136.691	165.704	166.594	174.476							
7 jaar later		130.387	136.862	164.236	166.201								
8 jaar later		130.491	136.507	164.212									
9 jaar later		130.783	136.574										
10 jaar later		129.692											
Cumulatieve schadelast ultimo 2017		129.692	136.574	164.212	166.201	174.476	171.939	179.726	198.148	230.477	271.494	226.301	
Cumulatief betaald ultimo 2017		123.652	132.159	158.817	158.971	166.669	161.891	162.731	169.784	196.130	212.268	125.122 Totaal:	
Openstaande voorziening ultimo 2017		6.040	4.415	5.395	7.230	7.807	10.048	16.995	28.364	34.347	59.226	101.179	281.046
Voorziening schadejaren voor 2007													5.552
Totale brutoschadevoorziening													286.598

Uitloopresultaten per branche

Ongevallen en ziekte

(in duizenden euro's)	Voorz. schaden ultimo vorig boekjaar	Betaalde schaden in boekjaar	Voorz. schaden ultimo boekjaar	Afwikkelresultaat
Oudere jaren	25.035	-1.814	22.599	622
Boekjaar -3	12.863	-503	11.848	512
Boekjaar -2	21.449	-5.353	19.097	-3.001
Boekjaar -1	27.352	-24.568	9.626	-6.842
Boekjaar	-	-29.405	27.317	
Stand per 31 december	86.699	-61.643	90.487	-8.709

Motorrijtuigen aansprakelijkheid

(in duizenden euro's)	Voorz. schaden ultimo vorig boekjaar	Betaalde schaden in boekjaar	Voorz. schaden ultimo boekjaar	Afwikkelresultaat
Oudere jaren	58.344	-11.514	48.908	-2.078
Boekjaar -3	19.420	-5.997	15.615	-2.192
Boekjaar -2	27.327	-8.427	23.798	-4.898
Boekjaar -1	38.509	-23.891	30.622	-16.004
Boekjaar	-	-22.686	39.734	
Stand per 31 december	143.600	-72.515	158.677	-25.172

Casco

(in duizenden euro's)	Voorz. schaden ultimo vorig boekjaar	Betaalde schaden in boekjaar	Voorz. schaden ultimo boekjaar	Afwikkelresultaat
Oudere jaren	3.419	-590	2.710	119
Boekjaar -3	1.161	-321	968	-128
Boekjaar -2	2.729	-878	1.707	144
Boekjaar -1	19.348	-21.281	2.493	-4.426
Boekjaar	-	-57.440	19.241	
Stand per 31 december	26.657	-80.510	27.119	-4.291

Brand en andere schade aan goederen

(in duizenden euro's)	Vorz. schaden ultimo vorig boekjaar	Betaalde schaden in boekjaar	Vorz. schaden ultimo boekjaar	Afwikkelresultaat
Oudere jaren	-36	5	-19	-12
Boekjaar -3	98	-81	38	-21
Boekjaar -2	5.498	-821	4.392	285
Boekjaar -1	8.661	-6.252	1.710	699
Boekjaar	-	-7.283	7.394	
Stand per 31 december	14.221	-14.432	13.515	951

Overige branches

(in duizenden euro's)	Vorz. schaden ultimo vorig boekjaar	Betaalde schaden in boekjaar	Vorz. schaden ultimo boekjaar	Afwikkelresultaat
Oudere jaren	5.083	-854	3.859	370
Boekjaar -3	805	-591	367	-153
Boekjaar -2	2.222	-938	2.446	-1.162
Boekjaar -1	7.311	-2.686	1.015	3.610
Boekjaar	-	-5.103	6.783	
Stand per 31 december	15.421	-10.172	14.470	2.665

Totaal alle branches

(in duizenden euro's)	Vorz. schaden ultimo vorig boekjaar	Betaalde schaden in boekjaar	Vorz. schaden ultimo boekjaar	Afwikkelresultaat
Oudere jaren	91.845	-14.767	78.057	-979
Boekjaar -3	34.347	-7493	28.836	-1.982
Boekjaar -2	59.225	-16.417	51.440	-8.632
Boekjaar -1	101.181	-78.678	45.466	-22.963
Boekjaar	-	-121.917	100.469	
Stand per 31 december	286.598	-239.272	304.268	-34.556

Tegenover de negatieve uitloopresultaten van een jaar min één, zijnde € 21.114.000,-, staat een verdiende premie van € 40.706.000,- op jaar min één in boekjaar 2018.

8. Voorzieningen

Voorzieningen voor belastingen

(in duizenden euro's)	2018	2017
Stand per 1 januari	12.279	11.005
Mutatie boekjaar	-1.147	1.274
Stand per 31 december	11.132	12.279

Specificatie voorzieningen voor belastingen

(in duizenden euro's)	2018	2017
Bedrijfspannen voor eigen gebruik	2.966	2.829
Effecten	2.293	3.345
Egalisatiereserve	6.457	6.720
Immateriële vaste activa	-35	-62
Voorziening Waarborgfonds Motorverkeer	-549	-553
Stand per 31 december	11.132	12.279

9. Schulden

Belastingen en premies sociale verzekeringen

(in duizenden euro's)	31-12-2018	31-12-2017
Vennootschapsbelasting	-	5.500
Assurantiebelasting	4.738	2.533
Sociale lasten	1.441	1.344
Totaal	6.179	9.377

Overige schulden

(in duizenden euro's)	31-12-2018	31-12-2017
Crediteuren	4.609	2.385
Overige schulden	655	1.686
Totaal	5.264	4.071

De overige schulden hebben een overwegend kortlopend karakter.

10. Overlopende passiva

Overlopende passiva

(in duizenden euro's)	31-12-2018	31-12-2017
Reservering afkoop pensioenregeling	5.380	-
Te betalen balansgratificatie personeel	1.297	1.337
Overige overlopende passiva	1.222	1.143
Totaal	7.899	2.480

Reservering afkoop pensioenregeling betreft de afkoop van het onvoorwaardelijk recht op indexatie van pensioen voor actieve deelnemers.

De overlopende passiva hebben een overwegend kortlopend karakter.

Niet in de balans opgenomen regelingen

Leaseverplichtingen

Ten behoeve van de bedrijfsvoering van Bovemij zijn operational leaseverplichtingen aangegaan met een gemiddelde looptijd van twee jaar. Per balansdatum bedraagt de som van de verschuldigde maandelijkse termijnen € 1.545.000,- (2017: € 1.578.000,-). Hiervan vervalt € 675.000 na één jaar en € 870.000 vervalt tussen de twee en vier jaar.

Nederlandse Herverzekeringsmaatschappij van Terrorismeschaden N.V. (NHT)

Op 1 juli 2003 is na overleg tussen verzekeraars, de overheid en de Pensioen- en Verzekeringskamer inzake het terrorismeverzekeringsprobleem de NHT, de zogenaamde terrorismepool, van start gegaan. De terrorismepool waarin verzekeraars, herverzekeraars en de overheid deelnemen maakt het mogelijk om op een verantwoorde wijze dekking te blijven bieden voor terrorismerisico's. Voor verzekeraars is het risico gemaximeerd tot € 200 miljoen. Bovemij neemt deel aan de NHT en staat vanaf 1 januari 2013 garant voor haar aandeel (het obligo) in de 1e layer (zijnde € 200 miljoen) tot maximaal € 1.553.000,-.

Pensioenregeling

Bovemij kent tot en met 31 december 2018 verschillende pensioenregelingen voor het personeel. Welke regeling van toepassing is, is afhankelijk van het moment van indiensttreding en het bedrijfs onderdeel waarvoor een medewerker werkt. Deze regelingen zijn onder te verdelen in een beschikbare premieregeling (RDC), een pensioenregeling op basis van de cao verzekeringsbedrijf, een fiscaal maximale pensioenregeling met een voorwaardelijke indexatieregeling en een fiscaal maximale pensioenregeling met een onvoorwaardelijke indexatieregeling.

Per 1 januari 2019 zijn, met uitzondering van RDC waar al een beschikbare premieregeling van kracht was, alle pensioenregelingen voor actieven aangepast naar moderne beschikbare premieregelingen. Hierbij zijn ook de onvoorwaardelijke indexatieregelingen voor actieven in zijn geheel gestopt. Voor inactieven zijn de huidige regelingen vooralsnog intact gebleven. De afschaffing van de onvoorwaardelijke indexatie wordt gecompenseerd bij de desbetreffende medewerkers. De compensatie bestaat uit een eenmalige bruto uitkering aangevuld met een maandelijkse toeslag gedurende het dienstverband bij Bovemij. Deze compensatie is op individueel niveau berekend op basis van het reeds opgebouwde en toekomstig nog op te bouwen pensioen in de oude pensioenregeling. De hierbij gehanteerde parameters zijn in samenspraak met de ondernemingsraden diens externe pensioenadviseur tot stand gekomen.

Investeringsverplichtingen

Voor beleggingen in overige terreinen en gebouwen is een investeringsverplichting aangegaan voor een bedrag van € 49.000,- (2017: € 3.392.000,-).

Aansprakelijkheidsstelling

Overeenkomstig artikel 403, lid 1, Titel 9 Boek 2 BW heeft Bovemij N.V. een verklaring van hoofdelijke aansprakelijkheid afgegeven voor N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij en haar dochtermaatschappijen.

Fiscale eenheid

Fiscale eenheid Bovemij N.V. vormt met vrijwel al haar dochterondernemingen, waaronder N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij, een fiscale eenheid voor de vennootschapsbelasting. Daarnaast maakt Bovemij N.V. onderdeel uit van een fiscale eenheid voor de omzetbelasting voor een deel van de Groep. Voor beide fiscale eenheden geldt dat alle vennootschappen die deel uitmaken van een fiscale eenheid hoofdelijk aansprakelijk zijn voor de belastingschulden, waarvoor die fiscale eenheid geldt.

Melding compliance-issue

Zoals toegelicht in het verslag van de Raad van Commissarissen, laat de Raad van Commissarissen van de vennootschap onderzoek verrichten naar een interne melding dat compliance regels zijn overtreden. De Raad van Commissarissen heeft hiervan melding gedaan aan de relevante toezichthoudende instanties DNB en AFM. Het onderzoek is nog niet afgerond. Er bestaat een risico dat de uitkomst van het onderzoek leidt tot de conclusie dat er sprake is van het niet naleven van wet- en regelgeving waar de vennootschap zich als financiële instelling aan moet houden. Op dit moment is de uitkomst van het onderzoek nog onzeker en is er tevens nog geen (juridische) procedure gestart en een eventuele claim en/of boete opgelegd door externe instanties. Het is voor de vennootschap daarom niet mogelijk om de uiteindelijke uitkomst van de interne compliance melding en mogelijke financiële consequenties daarvan te voorspellen of te bepalen.

Toelichting op geconsolideerde winst-en-verliesrekening over 2018

Premies

De premies worden nagenoeg volledig gerealiseerd in Nederland. Voor de opsplitsing naar branches wordt verwezen naar het overzicht [resultaat technische rekening per branchegroep](#).

Resultaat technische rekening per branchegroep

(in duizenden euro's)	Ongevallen en ziekte		Motorrijtuigen aansprakelijkheid	
	2018	2017	2018	2017
11. Verdiende premies eigen rekening				
<i>Premies</i>				
-Bruto	86.832	91.877	96.677	93.052
-Aandeel herverzekeraars	1.555	1.253	714	7.086
	85.277	90.624	89.536	85.966
<i>Wijziging technische voorziening voor niet-verdiende premies en lopende risico's</i>				
-Bruto	4.771	5.407	-502	-294
-Aandeel herverzekeraars	733	698	102	-22
	4.038	4.709	-604	-272
	89.315	95.333	88.932	85.694
Toegerekende opbrengst uit beleggingen	-36	2.437	-53	3.683
12. Schade eigen rekening				
<i>Schaden</i>				
-Bruto	61.643	65.034	72.515	66.552
-Aandeel herverzekeraars	1.333	1.035	6.190	4.683
	60.310	63.999	66.325	61.869
<i>Wijziging technische voorziening voor te betalen schaden</i>				
-Bruto	3.788	8.387	15.077	9.871
-Aandeel herverzekeraars	360	1.607	-3.904	4.159
	3.428	6.780	18.981	5.712
<i>Wijziging overige technische voorzieningen</i>	-	-	520	708
	63.738	70.779	85.826	68.289
13. Bedrijfskosten				
Provisie	12.639	13.178	11.937	11.540
Wijziging overlopende provisie	2.510	3.808	113	-5
Beheers- en personeelskosten	5.746	2.881	11.948	11.707
Provisie van herverzekeraars	-408	-373	-1.101	-1.127
	20.487	19.494	22.897	22.115
Resultaat technische rekening	5.054	7.497	-19.844	-1.027

Resultaat technische rekening per branchegroep (vervolg)

(in duizenden euro's)	Casco		Brand en andere schade aan goederen	
	2018	2017	2018	2017
11. Verdienende premies eigen rekening				
<i>Premies</i>				
-Bruto	14.951,2	14.140,5	22.654	22.707
-Aandeel herverzekeraars	6.436	5.957	4.727	5.123
	143.076	135.448	17.927	17.584
<i>Wijziging technische voorziening voor niet-verdiende premies en lopende risico's</i>				
-Bruto	-1.114	-1.140	86	279
-Aandeel herverzekeraars	-123	-263	223	371
	-991	-877	-137	-92
	142.085	134.571	17.790	17.492
Toegerekende opbrengst uit beleggingen	-36	2.632	-4	311
12. Schade eigen rekening				
<i>Schaden</i>				
-Bruto	80.510	80.683	14.432	23.012
-Aandeel herverzekeraars	3.209	3.897	4.967	10.941
	77.301	76.786	9.465	12.071
<i>Wijziging technische voorziening voor te betalen schaden</i>				
-Bruto	462	1.778	-706	-7.478
-Aandeel herverzekeraars	-88	-1.338	-1.690	-5.516
	550	3.116	984	-1.962
Wijziging overige technische voorzieningen	-18	76	-22	-202
	77.833	79.978	10.427	9.907
13. Bedrijfskosten				
Provisie	22.374	21.913	4.282	4.380
Wijziging overlopende provisie	1.288	2.617	9	198
Beheers- en personeelskosten	16.757	16.145	2.444	2.152
Provisie van herverzekeraars	-822	-778	-	-
	39.597	39.897	6.735	6.730
Resultaat technische rekening	24.619	17.328	624	1.166

Resultaat technische rekening per branchegroep (vervolg)

(in duizenden euro's)	Overige branches		Totaal	
	2018	2017	2018	2017
11. Verdiende premies eigen rekening				
<i>Premies</i>				
-Bruto	19970	19966	375.645	369.007
-Aandeel herverzekeraars	365	344	20.224	19.763
	19.605	19.622	355.421	349.244
<i>Wijziging technische voorziening voor niet-verdiende premies en lopende risico's</i>				
-Bruto	-300	1.309	2.941	5.561
-Aandeel herverzekeraars	3	-1	938	783
	-303	1.310	2.003	4.778
	19.302	20.932	357.424	354.022
Toegerekende opbrengst uit beleggingen	-8	630	-137	9.693
12. Schade eigen rekening				
<i>Schaden</i>				
-Bruto	10.172	11.401	239.272	246.682
-Aandeel herverzekeraars	184	34	15.883	20.590
	9988	11.367	223.389	226.092
<i>Wijziging technische voorziening voor te betalen schaden</i>				
-Bruto	-951	471	17.670	13.029
-Aandeel herverzekeraars	-562	-51	-5.884	-1.139
	-389	522	23.554	14.168
Wijziging overige technische voorzieningen	8	24	488	606
	9.607	11.913	247.431	240.866
13. Bedrijfskosten				
Provisie	3.813	3.725	55.045	54.736
Wijziging overlopende provisie	272	462	4.192	7.080
Beheers- en personeelskosten	1.849	1.936	38.744	34.821
Provisie van herverzekeraars	-	1	-2.331	-2.277
	5.934	6.124	95.650	94.360
Resultaat technische rekening	3.753	3.525	14.206	28.489

13. Bedrijfskosten

Beheers- en personeelskosten

2018

(in duizenden euro's)	Beheerskosten			
	direct	staf	holding	totaal
Algemene kosten	2.669	516	1.127	4.312
Personeelskosten	22.910	5.773	2.740	31.423
Huisvesting	1.226	245	25	1.496
Automatiseringskosten	3.905	1.994	5	5.904
Reis- en verblijfkosten	1.358	87	281	1.726
Marketing- en communicatiekosten	717	2.099	24	2.840
Afschrijvingen	205	1.600	-	1.805
Ontvangen vergoeding exploitatiekosten	-2.637	-396	-	-3.033
Totaal beheers- en personeelskosten	30.353	11.918	4.202	46.473
Toegerekend aan schadelast	-5.063	-	-	-5.063
Toegerekend aan acquisitiekosten	-2.666	-	-	-2.666
Beheers- en personeelskosten technische rekening	22.624	11.918	4.202	38.744

2017

(in duizenden euro's)	Beheerskosten			Beheerskosten totaal
	Beheerskosten direct	staf	Beheerskosten holding	
Algemene kosten	2.007	477	602	3.086
Personeelskosten	20.659	5.641	1.933	28.233
Huisvesting	1.268	266	-	1.534
Automatiseringskosten	785	4.695	-	5.480
Reis- en verblijfkosten	1.271	126	207	1.604
Marketing- en communicatiekosten	636	2.938	56	3.630
Afschrijvingen	116	1.887	-	2.003
Ontvangen vergoeding exploitatiekosten	-1.736	-508	-	-2.244
Totaal beheers- en personeelskosten	25.006	15.522	2.798	43.326
Toegerekend aan schadelast	-4.899	-	-	-4.899
Toegerekend aan acquisitiekosten	-3.606	-	-	-3.606
Beheers- en personeelskosten technische rekening	16.501	15.522	2.798	34.821

De beheerskosten staf en beheerskosten holding betreffen kosten die vanuit Bovemij Interne Diensten, respectievelijk Bovemij N.V. zijn doorbelast aan de Schademaatschappij. In 2018 waren gemiddeld 279 fte in dienst bij de vennootschappen behorende tot N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij (2017: 228 fte).

Honoraria externe accountant

(in duizenden euro's)	2018	2017
Controle van de jaarrekening en andere wettelijke rapportages	532	418
Andere controleopdrachten	6	6
Totaal	538	424

Bovenstaande honoraria (incl. BTW) van Ernst & Young Accountants LLP zijn ten laste gebracht van Bovemij N.V. en haar deelnemingen, een en ander zoals bedoeld in artikel 2:382a BW. De honoraria van de externe accountant zijn inclusief kosten in verband met controle van de jaarrekening voor 2018.

14. Beleggingsopbrengsten en -lasten

De opbrengst terreinen en gebouwen betreft de huuropbrengst onder aftrek van kosten, alsmede de herwaardering op terreinen en gebouwen en overige terreinen en gebouwen zoals die zijn terug te vinden in de verloopoverzichten in [de toelichting op de geconsolideerde balans onder de kop beleggingen](#).

De ongerealiseerde winst op beleggingen en het ongerealiseerd verlies op beleggingen hangen samen met herwaarderingen op financiële beleggingen, zoals die zijn terug te vinden onder het verloop overige beleggingen.

15. Niet-verzekeringstechnische activiteiten

De niet-verzekeringstechnische activiteiten betreft de juridische dienstverlening van dochteronderneming Bovemij Juridische Diensten B.V.

(in duizenden euro's)	2018	2017
Omzet niet-verzekeringstechnische activiteiten	355	408
Kostprijs van de omzet niet-verzekeringstechnische activiteiten	18	12
	337	396
Beheerskosten niet-verzekeringstechnische activiteiten	381	459
Overige baten en lasten	-	-367
Resultaat niet-verzekeringstechnische activiteiten	-44	-430

16. Andere lasten

Andere lasten bevat een éénmalige last van € 9.475.000,- in verband met de afkoop van het onvoorwaardelijke recht op indexatie van pensioen voor actieve deelnemers. De afkoop van het onvoorwaardelijke recht op indexatie van pensioen leidt tot een toekomstbestendige pensioenregeling met beheersbare pensioenlasten.

17. Effectieve belastingdruk

De effectieve belastingdruk is 2,4% (2017: 23,5%) en wijkt hiermee af van de nominale belastingdruk. De belangrijkste oorzaak hiervan is dat in Nederland ultimo 2018 een wetswijziging is aangenomen waarmee het nominale tarief voor de vennootschapsbelasting de komende jaren stapsgewijs wordt verlaagd van 25% in 2019, naar 22,55% in 2020 en 20,5% vanaf 2021. Dit leidt tot een eenmalige vrijval uit de uitgestelde belastingverplichtingen van € 1.895.000,- miljoen welke in 2018 is verwerkt in het resultaat. Een andere oorzaak dat de effectieve belastingdruk afwijkt van de nominale belastingdruk is de fiscale vrijstelling van het resultaat deelnemingen.

Enkelvoudige balans per 31 december 2018

(Voor resultaatbestemming)

Activa

(in duizenden euro's)		31-12-2018	31-12-2017
Immateriële vaste activa	1		
Software		1.496	-
		1.496	-
Beleggingen	2		
<i>Terreinen en gebouwen</i>			
Terreinen en gebouwen voor eigen gebruik		21.196	20.693
Overige terreinen en gebouwen		38.360	32.443
Deelnemingen		2.436	1.991
		61.992	55.127
<i>Overige financiële beleggingen</i>			
Aandelen		37.519	47.028
Hypotheken		43.634	42.733
Obligaties		-	552
Uitstaande leningen		83.602	85.184
		164.755	175.497
Vorderingen	3		
Vorderingen uit herverzekering		1.564	1.054
Vorderingen uit directe verzekering		10.649	16.048
Vorderingen uit co-assurantie		39.462	31.577
Overige vorderingen		103.256	114.358
		154.931	163.037
Overige activa	4		
Materiële vaste activa		1.130	1.118
Liquide middelen		135.527	112.455
		136.657	113.573
Overige activa	5		
Overlopende acquisitiekosten		20.617	24.858
Overige overlopende activa		27.175	23.918
		47.792	48.776
		567.623	556.010

Passiva

(in duizenden euro's)

31-12-2018

31-12-2017

Eigen vermogen	6		
Geplaatsd kapitaal		2.500	2.500
Herwaarderingsreserve		6.349	3.720
Wettelijke reserve		3.802	1.848
Overige reserves		134.694	132.004
Resultaat boekjaar		5.768	24.787
		153.113	164.859
Technische voorzieningen	7		
<i>Voor niet-verdiende premies en lopende risico's</i>			
-Bruto		115.830	118.771
-Aandeel herverzekeraars		4.332	5.270
		111.498	113.501
<i>Voor te betalen schaden</i>			
-Bruto		304.268	286.598
-Aandeel herverzekeraars		43.370	49.254
		260.898	237.344
Overige technische voorzieningen		8.713	8.225
		381.109	359.070
Voorzieningen	8		
Voor belastingen		11.132	12.279
		11.132	12.279
Schulden	9		
Schulden uit herverzekering		682	180
Schulden uit directe verzekering		6.421	6.501
Belastingen en premies sociale verzekeringen		5.120	8.884
Overige schulden		3.070	2.522
		15.293	18.087
Overlopende passiva	10	6.976	1.715
		567.623	556.010

De wettelijke reserve, zijnde € 3.802.000,-, bestaat uit een wettelijke reserve van € 997.000,- voor de ontwikkeling van software, alsmede een wettelijke reserve van € 2.805.000,- in verband met niet volledig door N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij gehouden deelnemingen.

Enkelvoudige winst-en-verliesrekening over 2018

Technische rekening

(in duizenden euro's)	2018	2017
Verdiende premie eigen rekening	11	
<i>Premies</i>		
-Bruto	375.645	369.007
-Aandeel herverzekeraars	20.224	19.763
	355.421	349.244
<i>Wijziging technische voorziening voor niet-verdiende premies en lopende risico's</i>		
-Bruto	2.941	5.561
-Aandeel herverzekeraars	938	783
	2.003	4.778
	357.424	354.022
Toegerekende opbrengst uit beleggingen	-137	9.693
Schade eigen rekening	12	
<i>Schaden</i>		
-Bruto	239.272	246.682
-Aandeel herverzekeraars	15.883	20.590
	223.389	226.092
<i>Wijziging technische voorziening voor te betalen schaden</i>		
-Bruto	17.670	13.029
-Aandeel herverzekeraars	-5.884	-1.139
	23.554	14.168
Wijziging overige technische voorzieningen	488	606
	247.431	240.866
Bedrijfskosten	13	
Acquisitiekosten	63.284	63.990
Wijziging overlopende acquisitiekosten	4.192	7.080
Beheers- en personeelskosten	32.872	26.264
Provisie van herverzekeraar	-2.331	-2.277
	98.017	95.057
Resultaat technische rekening	11.839	27.792

Niet technische rekening

(in duizenden euro's)		2018	2017
Resultaat technische rekening		11.839	27.792
Beleggingsopbrengsten	14		
Opbrengst gebouwen en terreinen		3.413	3.020
Opbrengst overige beleggingen		-	-
Ongerealiseerde beleggingsopbrengsten		4.318	9.537
Gerealiseerde winst op beleggingen		3.221	3.912
		10.952	16.469
Beleggingslasten			
Beheerskosten en rentelasten beleggingen		-2.542	-1.637
Ongerealiseerd verlies op beleggingen		-6.375	-269
Gerealiseerd verlies op beleggingen		-203	-454
		-9.120	-2.360
Toegerekende opbrengst uit beleggingen overgeboekt naar technische rekening		137	-9.693
Andere lasten	15	-9.164	-
Resultaat voor belastingen		4.644	32.208
Belastingen		176	-7.399
Resultaat deelnemingen	16	948	-22
Resultaat na belastingen		5.768	24.787

Enkelvoudig kasstroomoverzicht over 2018

(in duizenden euro's)	2018	2017
Kasstroom uit operationele activiteiten		
Resultaat na belastingen	5.768	24.787
Afschrijving materiële vaste activa	222	122
Afschrijving immateriële vaste activa	77	-
Waardeverandering beleggingen	2.057	-9.268
Aangepast resultaat	8.124	15.641
Kasstroom uit investerings- en beleggingsactiviteiten		
<i>Investerings- en aankopen</i>		
Beleggingen	-32.722	-65.894
Investerings materiële vaste activa	-234	-876
Investerings immateriële vaste activa	-1.573	-
<i>Desinvesteringen, afschrijvingen en verkopen</i>		
Beleggingen	34.987	47.147
Desinvesteringen en afschrijving desinvesteringen materiële vaste activa	-	4.336
Totaal kasstroom uit investerings- en beleggingsactiviteiten	458	-15.287
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		
Dividenduitkering	-17.514	-7.000
Totaal kasstroom uit financieringsactiviteiten	-17.514	-7.000
Mutatie liquide middelen	23.072	27.503

Toelichting op de enkelvoudige balans en winst-en-verliesrekening

Algemeen

De waarderingsgrondslagen voor activa en passiva, alsmede de grondslagen van de resultaatbepaling, zijn identiek aan die van de geconsolideerde jaarrekening. Deelnemingen worden opgenomen op basis van nettovermogenswaarde. Overeenkomstig artikel 403, lid 1, Titel 9 Boek 2 BW heeft de vennootschap een verklaring van hoofdelijke aansprakelijkheid afgegeven voor de groepsmaatschappijen.

Enkelvoudige balans per 31 december 2018

1. Immateriële vaste activa

	Software	
(in duizenden euro's)	2018	2017
Stand per 1 januari		
Aanschaffingskosten	-	-
Afschrijvingen	-	-
	-	-
Mutaties in de boekwaarde		
Investeringskosten	1.573	-
Afschrijvingen	-77	-
	1.496	-
Stand per 31 december		
Aanschaffingskosten	1.573	-
Afschrijvingen	-77	-
	1.496	-

2. Beleggingen

Terreinen en gebouwen voor eigen gebruik

(in duizenden euro's)	2018	2017
Stand per 1 januari	20.693	16.119
Aankoop in boekjaar	631	3.180
Herwaardering in boekjaar	-128	1.394
Stand per 31 december	21.196	20.693

Terreinen en gebouwen maken deel uit van de beleggingsportefeuille. Hierop wordt derhalve niet afgeschreven. Alle terreinen en gebouwen zijn getaxeerd per 31 december 2018.

De verkrijgingsprijs van de terreinen en gebouwen voor eigen gebruik bedraagt per 31 december 2018 € 19.369.000,- (2017: € 18.738.000,-). De waardering van terreinen en gebouwen voor eigen gebruik is inclusief € 1.827.000,- (2017: € 1.955.000,-) herwaardering.

Voor een toelichting op de huuropbrengsten en de direct toerekenbare kosten van gebouwen en terreinen voor eigen gebruik wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde balans onder de kop [beleggingen](#).

Overige terreinen en gebouwen

(in duizenden euro's)	2018	2017
Stand per 1 januari	32.443	26.830
Aankoop in boekjaar	3.186	4.714
Verkoop in boekjaar	-196	-
Herwaardering in boekjaar	2.927	899
Stand per 31 december	38.360	32.443

Voor een toelichting op de verkrijgingsprijs en de waardering van overige terreinen en gebouwen wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde balans onder de kop [beleggingen](#).

Overige financiële beleggingen

(in duizenden euro's)	2018		2017	
	Balanswaarde	Verkrijgingsprijs	Balanswaarde	Verkrijgingsprijs
Aandelen	37.519	22.576	47.028	24.631
Hypotheke	43.634	37.533	42.733	37.533
Obligaties	-	-	552	558
Uitstaande leningen	83.602	83.602	85.184	85.184
Stand per 31 december	164.755	143.711	175.497	147.906

Verloop overige financiële beleggingen

(in duizenden euro's)	Aandelen	Hypotheke	Obligaties	Uitstaande leningen	Totaal 2018	Totaal 2017
Stand per 1 januari	47.028	42.733	552	85.184	175.497	157.669
Mutaties in het boekjaar						
Aankopen resp. stortingen	710	1.063	185	26.947	28.905	58.000
Herwaardering ten gunste (- ten laste) van resultaat	-4.694	-162	-	-	-4.856	6.975
Verkopen resp. aflossingen	-5.525	-	-737	-28.529	-34.791	-4.714
Stand per 31 december	37.519	43.634	-	83.602	164.755	175.497

Toelichting waarderingmethoden beleggingen 2018

(in duizenden euro's)	Genoteerde markt-prijzen	Afgeleide markt-notering	Onafhankelijke taxaties	Waarderingsmodellen	Andere methoden	Totaal 2018
Vastgoedbeleggingen	-	-	21.811	37.745	-	59.556
Aandelen	25.159	12.360	-	-	-	37.519
Hypotheke	-	43.634	-	-	-	43.634
Uitstaande leningen	-	-	-	-	83.602	83.602
Stand per 31 december	25.159	55.994	21.811	37.745	83.602	224.311

Toelichting waarderingmethoden beleggingen 2017

(in duizenden euro's)	Genoteerde markt-prijzen	Afgeleide markt- notering	Onaf- hankelijke taxaties	Waar- derings- modellen	Andere methoden	Totaal 2017
Vastgoedbeleggingen	-	-	21.245	31.891	-	53.136
Aandelen	26.720	20.308	-	-	-	47.028
Hypotheken	-	-	-	42.733	-	42.733
Obligaties	552	-	-	-	-	552
Uitstaande leningen	-	-	-	-	85.184	85.184
Stand per 31 december	27.272	20.308	21.245	74.624	85.184	228.633

Deelnemingen groepsmaatschappijen

(in duizenden euro's)	2018	2017
Deelneming Enra B.V.	60	-16
Deelneming Bovemij Intermediair B.V.	112	62
Deelneming Combinatie Bovemij Mn Services B.V. (50%)	2.662	-
Deelneming Dealerdiensten Automotive B.V.	37	268
Deelneming Bovemij Juridische Diensten B.V.	-435	-
Deelneming Intermediair Holding B.V.	-	1.677
Totaal	2.436	1991

3. Vorderingen

Vorderingen uit co-assurantie

Voor een toelichting op vorderingen uit co-assurantie wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde balans onder kop [vorderingen uit co-assurantie](#).

Overige vorderingen

(in duizenden euro's)	2018	2017
Vorderingen op groepsmaatschappijen	87.743	111.375
Te vorderen vennootschapsbelasting	11.883	-
Te vorderen BTW	439	794
Rekening courant MN Service	2.288	2.189
Rekening courant Stichting Rechtsbijstand Mobiliteitsbranche	104	-
Overige vorderingen	799	-
Stand per 31 december	103.256	114.358

De overige vorderingen hebben een overwegend kortlopend karakter en er zijn geen belangrijke concentraties van kredietrisico aanwezig.

4. Overige activa

Materiële vaste activa

(in duizenden euro's)	Kantoor- inventaris	Kantoor- inventaris
	2018	2017
Stand per 1 januari		
Aanschaffingskosten	6.569	21.014
Afschrijvingen	-5.451	-16.314
	1.118	4.700
Mutaties in de boekwaarde		
Acquisitie investeringen	-	-
Acquisitie afschrijvingen	-	-
Investeringen	234	876
Afschrijvingen	-222	-122
Desinvesteringen	-746	-15.321
Afschrijvingen desinvesteringen	746	10.985
	12	-3.582
Stand per 31 december		
Aanschaffingskosten	6.057	6.569
Afschrijvingen	-4.927	-5.451
	1.130	1.118

N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij heeft haar informatieverwerkende systemen per 1 januari 2017 voor een boekwaarde van € 4.300.000,- verkocht aan zustermaatschappij Bovemij Interne Diensten.

Liquide middelen

(in duizenden euro's)	2018	2017
ING Bank	4.105	7.748
ABN AMRO	60.859	60.296
Rabobank	50.383	23.760
Deutsche Bank	-	15.002
SNS Bank	20.000	5.003
Overige banken	180	646
Stand per 31 december	135.527	112.455

De liquide middelen staan vrij ter beschikking van de vennootschap en zijn direct opeisbaar.

5. Overlopende activa

Overlopende acquisitiekosten

(in duizenden euro's)	31-12-2018	31-12-2017
Ongevallen en ziekte	2.842	5.384
Motorrijtuigen aansprakelijkheid	1.269	1.364
Casco	14.436	15.760
Brand en andere schade aan goederen	284	292
Overige branches	1.786	2.058
	20.617	24.858

Overige overlopende activa

(in duizenden euro's)	31-12-2018	31-12-2017
Toekomstige termijnen te factureren verzekeringspremie	26.759	23.488
Te ontvangen rente	32	260
Overige overlopende activa	384	170
	27.175	23.918

De overlopende activa hebben een overwegend kortlopend karakter.

6. Eigen vermogen

2018

(in duizenden euro's)	Geplaatst kapitaal	Herwaar- derings- reserve	Wettelijke reserve	Overige reserves	Onverdeeld resultaat	Totaal 2018
Stand per 1 januari	2.500	3.720	1.848	132.004	24.787	164.859
Resultaatverdeling vorig boekjaar	-	-	-	24.787	-24.787	-
Mutatie herwaarderingsreserve	-	2.629	-	-2.629	-	-
Mutatie wettelijke reserve	-	-	1.954	-1.954	-	-
Dividendbetalingen	-	-	-	-17.514	-	-17.514
Resultaat boekjaar	-	-	-	-	5.768	5.768
Stand per 31 december	2.500	6.349	3.802	134.694	5.768	153.113

(in duizenden euro's)	Geplaats kapitaal	Herwaar- derings- reserve	Wettelijke reserve	Overige reserves	Onverdeeld resultaat	Totaal 2017
Stand per 1 januari	2.500	2.565	1.962	127.180	14.101	148.308
Resultaatverdeling vorig boekjaar	-	-	-	14.101	-14.101	-
Mutatie herwaarderingsreserve	-	1.155	-	-1.155	-	-
Mutatie wettelijke reserve	-	-	-114	114	-	-
Dividendbetalingen	-	-	-	-8.236	-	-8.236
Resultaat boekjaar	-	-	-	-	24.787	24.787
Stand per 31 december	2.500	3.720	1.848	132.004	24.787	164.859

Per balansdatum bedraagt het maatschappelijk en volgestort kapitaal twee miljoen vijfhonderd duizend euro (€ 2.500.000,-). Dit betreft 5.000 gewone aandelen van nominaal vijfhonderd euro (€ 500,-).

Solvabiliteit

De hieronder opgenomen solvabiliteitsvereisten zijn gebaseerd op Solvency II-grondslagen. In de berekening van de solvabiliteit wordt rekening gehouden met alle voor N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij relevant geachte risico's.

Solvabiliteitsvereisten

(in miljoenen euro's)	%	2018	2017
Wettelijk vereist	100%	101,0	98,2
Intern vastgesteld minimumniveau	130%	131,3	127,7
Intern vastgesteld vereiste niveau	150%	151,5	147,4
Intern vastgesteld streefniveau (appetite)	170%	171,7	167,0
Aanwezige solvabiliteit		177,4	186,5
Solvabiliteitsratio		176%	190%

Het solvabiliteitscijfer per 31 december 2018 bevat de volgende significante assumpties:

1. Bij bepaling van de vereiste solvabiliteit ad € 101,1 miljoen (100%) is rekening gehouden met een compenserend effect van fiscale verliezen (LAC DT) door een combinatie van achterwaartse verliescompensatie, verrekening van latente belastingverplichtingen en voorwaartse verliescompensatie. In totaal bedraagt het compenserend effect 24,4%. Toepassing van voorwaartse verliescompensatie vereist een uitgebreide cijfermatige onderbouwing. Deze onderbouwing is beschikbaar en ter beschikking gesteld aan DNB. Het niet meenemen van voorwaartse verliescompensatie in de berekening zou een verhogend effect op de wettelijk vereiste solvabiliteit hebben van circa € 9,5 miljoen en een negatief effect op de solvabiliteitsratio van 15% hebben.
2. De als onderdeel van de solvabiliteitsberekening verplicht opgenomen voorziening voor pensioenverplichtingen bedraagt ultimo 2018 € 4,6 miljoen (2017: € 16,6 miljoen). Deze voorziening is met name gevoelig voor wijzigingen in de contante waarde factor (2,0% (2017: 1,9%)) en de indexatieverwachting (inactieven 1,0% (2017: 0,9%)). In 2018 is de onvoorwaardelijke pensioenindexatie voor actieven afgekocht, in ruil voor compensatie, waardoor de voorziening voor pensioenverplichtingen sterk daalde in 2018. In 2019 wordt, in nauwe samenwerking met de OR, gewerkt aan een oplossing voor afschaffing van de onvoorwaardelijke indexatie voor inactieven, ook hier in ruil voor compensatie. De

compensatievoorwaarden voor inactieven worden gelijkgesteld aan de voorwaarden die bij de afkoop van actieven zijn gehanteerd. De gevoeligheid van het solvabiliteitscijfers is aangeduid aan de hand van een verwachting van de prijsinflatie van 1,5%. Het hanteren van een inflatieverwachting van 1,5% zou door het directe effect op indexatieverwachtingen een negatief effect van € 2,0 miljoen op het beschikbaar eigen vermogen en een negatief effect op de solvabiliteitsratio van 2% hebben.

7. Technische voorzieningen

Voor een toelichting op de technische voorzieningen wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde balans onder de kop [technische voorzieningen](#).

8. Voorzieningen

Voor een toelichting op de voorzieningen wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde balans onder de kop [voorzieningen](#).

9. Schulden

Belastingen en premies sociale verzekeringen

(in duizenden euro's)	31-12-2018	31-12-2017
Vennootschapsbelasting	-	6.125
Assurantiebelasting	4.331	2.128
Sociale lasten	789	631
Totaal	5.120	8.884

Overige schulden

(in duizenden euro's)	31-12-2018	31-12-2017
Crediteuren	2.553	2.175
Overige schulden	517	347
Totaal	3.070	2.522

De overige schulden hebben een overwegend kortlopend karakter.

De Reservering beloningsbeleid betreft de te betalen variabele beloning uit hoofde van het beheerst beloningsbeleid over 2018 alsmede het voorwaardelijk toegekende gedeelte van de beloning over de afgelopen jaren. De voorwaardelijk toegekende beloning betreft tevens de brutoloonsum van de toegekende variabele beloning in certificaten Bovemij. De voorwaardelijk toegekende certificaten zijn gewaardeerd op de laatst bekende prijs volgens de jaarlijkse waardering.

10. Overlopende passiva

Overlopende passiva

(in duizenden euro's)	31-12-2018	31-12-2017
Reservering afkoop pensioenregeling	5.148	-
Reservering balansgratificaties personeel	968	1.026
Overige overlopende passiva	860	689
Totaal	6.976	1.715

De reservering afkoop pensioenregeling betreft de afkoop van het onvoorwaardelijk recht op indexatie van pensioen voor actieve deelnemers.

De overlopende passiva hebben een overwegend kortlopend karakter.

Niet in de balans opgenomen regelingen

Voor een toelichting op niet in de balans opgenomen regelingen wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde balans onder de kop [overlopende passiva](#).

Winst-en-verliesrekening over 2018

Premies

De premies worden nagenoeg volledig gerealiseerd in Nederland. Voor de opsplitsing naar branches wordt verwezen naar het overzicht resultaat technische rekening per branchegroep vanaf de pagina hierna.

Resultaat technische rekening per branchegroep

(in duizenden euro's)	Ongevallen en ziekte		Motorrijtuigen aansprakelijkheid	
	2018	2017	2018	2017
11. Verdiende premies eigen rekening				
<i>Premies</i>				
-Bruto	86.832	91.877	96.677	93.052
-Aandeel herverzekeraars	1.555	1.253	714	7.086
	85.277	90.624	89.536	85.966
<i>Wijziging technische voorziening voor niet-verdiende premies en lopende risico's</i>				
-Bruto	4.771	5.407	-502	-294
-Aandeel herverzekeraars	733	698	102	-22
	4.038	4.709	-604	-272
	89.315	95.333	88.932	85.694
Toegerekende opbrengst uit beleggingen	-36	2.437	-53	3.683
12. Schade eigen rekening				
<i>Schaden</i>				
-Bruto	61.643	65.034	72.515	66.552
-Aandeel herverzekeraars	1.333	1.035	6.190	4.683
	60.310	63.999	66.325	61.869
<i>Wijziging technische voorziening voor te betalen schaden</i>				
-Bruto	3.788	8.387	15.077	9.871
-Aandeel herverzekeraars	360	1.607	-3.904	4.159
	3.428	6.780	18.981	5.712
Wijziging overige technische voorzieningen	-	-	520	708
	63.738	70.779	85.826	68.289
13. Bedrijfskosten				
Provisie	13.829	15.421	13.174	12.772
Wijziging overlopende provisie	2.510	3.808	113	-5
Beheers- en personeelskosten	5.746	867	11.268	10.968
Provisie van herverzekeraars	-408	-373	-1.101	-1.127
	21.677	19.723	23.454	22.608
Resultaat technische rekening	3.864	7.268	-20.401	-1.520

Resultaat technische rekening per branchegroep

(in duizenden euro's)	Casco		Brand en andere schade aan goederen	
	2018	2017	2018	2017
11. Verdiende premies eigen rekening				
<i>Premies</i>				
-Bruto	14.9512	14.1405	22.654	22.707
-Aandeel herverzekeraars	6.436	5.957	4.727	5.123
	143.076	135.448	17927	17.584
<i>Wijziging technische voorziening voor niet-verdiende premies en lopende risico's</i>				
-Bruto	-1.114	-1.140	86	279
-Aandeel herverzekeraars	-123	-263	223	371
	-991	-877	-137	-92
	142.085	134.571	17.790	17.492
Toegekende opbrengst uit beleggingen	-36	2.632	-4	311
12. Schade eigen rekening				
<i>Schaden</i>				
-Bruto	80.510	80.683	14.432	23.012
-Aandeel herverzekeraars	3.209	3.897	4.967	10.941
	77.301	76.786	9.465	12.071
<i>Wijziging technische voorziening voor te betalen schaden</i>				
-Bruto	462	1.778	-706	-7.478
-Aandeel herverzekeraars	-88	-1.338	-1.690	-5.516
	550	3.116	984	-1.962
Wijziging overige technische voorzieningen	-18	76	-22	-202
	77.833	79.978	10.427	9.907
13. Bedrijfskosten				
Provisie	28.185	27.601	4.282	4.380
Wijziging overlopende provisie	1.288	2.617	9	198
Beheers- en personeelskosten	11.566	10.391	2.444	2.152
Provisie van herverzekeraars	-822	-778	-	-
	40.217	39.831	6.735	6.730
Resultaat technische rekening	23.999	17.394	624	1.166

Resultaat technische rekening per branchegroep

(in duizenden euro's)	Overige branches		Totaal	
	2018	2017	2018	2017
11. Verdiende premies eigen rekening				
<i>Premies</i>				
-Bruto	19970	19966	375.645	369.007
-Aandeel herverzekeraars	365	344	20.224	19.763
	19.605	19.622	355.421	349.244
<i>Wijziging technische voorziening voor niet-verdiende premies en lopende risico's</i>				
-Bruto	-300	1.309	2.941	5.561
-Aandeel herverzekeraars	3	-1	938	783
	-303	1.310	2.003	4.778
	19.302	20.932	357.424	354.022
Toegerekende opbrengst uit beleggingen	-8	630	-137	9.693
12. Schade eigen rekening				
<i>Schaden</i>				
-Bruto	10.172	11.401	239.272	246.682
-Aandeel herverzekeraars	184	34	15.883	20.590
	9988	11.367	223.389	226.092
<i>Wijziging technische voorziening voor te betalen schaden</i>				
-Bruto	-951	471	17.670	13.029
-Aandeel herverzekeraars	-562	-51	-5.884	-1.139
	-389	522	23.554	14.168
Wijziging overige technische voorzieningen	8	24	488	606
	9.607	11.913	247.431	240.866
13. Bedrijfskosten				
Provisie	3.814	3.816	63.284	63.990
Wijziging overlopende provisie	272	462	4.192	7.080
Beheers- en personeelskosten	1.848	1.886	32.872	26.264
Provisie van herverzekeraars	-	1	-2.331	-2.277
	5.934	6.165	98.017	95.057
Resultaat technische rekening	3.753	3.484	11.839	27.792

13. Bedrijfskosten

Beheers- en personeelskosten

2018

(in duizenden euro's)	Beheerskosten direct	Beheerskosten staf	Beheerskosten holding	Beheerskosten Totaal
Algemene kosten	1.960	512	1.126	3.598
Personeelskosten	19.565	5.653	2.740	27.958
Huisvesting	998	241	25	1.264
Automatiseringskosten	3.408	1.967	5	5.380
Reis- en verblijfkosten	1.044	85	281	1.410
Marketing- en communicatiekosten	227	2.074	24	2.325
Afschrijvingen	104	1.586	-	1.690
Ontvangen vergoeding exploitatiekosten	-2.636	-388	-	-3.024
Totaal beheers- en personeelskosten	24.670	11.730	4.201	40.601
Toegerekend aan schadelast	-5.063	-	-	-5.063
Toegerekend aan acquisitiekosten	-2.666	-	-	-2.666
Beheers- en personeelskosten technische rekening	16.941	11.730	4.201	32.872

2017

(in duizenden euro's)	Beheerskosten direct	Beheerskosten staf	Beheerskosten holding	Beheerskosten Totaal
Algemene kosten	1.081	456	509	2.046
Personeelskosten	15.660	5.340	1.636	22.636
Huisvesting	895	259	1	1.155
Automatiseringskosten	198	4.693	-1	4.890
Reis- en verblijfkosten	900	123	175	1.198
Marketing- en communicatiekosten	187	2.880	47	3.114
Afschrijvingen	-	1.887	-	1.887
Ontvangen vergoeding exploitatiekosten	-1.667	-490	-	-2.157
Totaal beheers- en personeelskosten	17.254	15.148	2.367	34.769
Toegerekend aan schadelast	-4.899	-	-	-4.899
Toegerekend aan acquisitiekosten	-3.606	-	-	-3.606
Beheers- en personeelskosten technische rekening	8.749	15.148	2.367	26.264

14. Beleggingsopbrengsten en -lasten

Voor een toelichting op de beleggingsopbrengsten en beleggingslasten wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde balans onder de kop [beleggingsopbrengsten en -lasten](#).

15. Andere lasten

Voor een toelichting op de andere lasten wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde balans onder de kop [andere lasten](#).

16. Resultaat deelnemingen

Resultaat deelnemingen

(in duizenden euro's)	2018	2017
Enra B.V.	72	-33
Bovemij Intermediair B.V.	93	44
Combinatie Bovemij Mn Services B.V. (50%)	904	-
Dealerdiensten Automotive B.V.	-	231
Bovemij Juridische Diensten B.V.	-121	-
Bovemij Intermediair Holding B.V.	-	-264
Resultaat deelnemingen	948	-22

Aantal werknemers

Ultimo 2018 zijn 233 personen in dienst van de vennootschap (2017: 221).

Commissarissen en bestuurders

Ultimo 2018 bestaat de Raad van Commissarissen uit drie leden (2017: drie) en de Raad van Bestuur uit vier leden (2017: vier) De uit hoofde van artikel 383 lid 1, Titel 9 Boek 2 BW, voorgeschreven melding wordt hierna toegelicht.

Met ingang van 2015 is de Wet Beloning Financiële Ondernemingen aangepast. Onderdeel van deze wet is de maximering van de variabele beloning tot 20% van het vaste salaris. Met ingang van 1 januari 2015 heeft Bovemij de variabele beloning van de leden van de Raad van Bestuur overeenkomstig deze wetgeving aangepast. Dit heeft geleid tot een verlaging van de maximaal te behalen variabele beloning tot 20%, beschikbaar te stellen in vier gelijke delen van ieder 5% (voorheen maximaal 100%, in vier gelijke delen van ieder 25%).

2018

(in duizenden euro's)	Directe beloning vast	Directe beloning variabel	Directe beloning totaal	Uitgestelde beloning variabel	Uitgestelde beloning pensioen	Uitgestelde beloning totaal	Totaal beloning
R.P.A. Leander	444	-	444	-	223	223	667
J.G.W.M. Wittenberg	444	-	444	-	219	219	663
C.C.P. Post	277	-	277	-	128	128	405
R.H.J. Leander	218	-	218	-	77	77	295
Totaal	1.383	-	1.383	-	647	647	2.030

2017

(in duizenden euro's)	Directe beloning vast	Directe beloning variabel	Directe beloning totaal	Uitgestelde beloning variabel	Uitgestelde beloning pensioen	Uitgestelde beloning totaal	Totaal beloning
R.P.A. Leander	436	44	480	44	216	260	740
J.G.W.M. Wittenberg	436	44	480	44	251	295	775
C.C.P. Post	257	26	283	26	114	140	423
R.H.J. Leander	199	20	219	20	66	86	305
Totaal	1.328	134	1.462	134	647	781	2.243

Van het variabel deel van de beloning wordt 50% beschikbaar gesteld in de vorm van certificaten van aandelen Bovemij. Het uitgesteld deel van de variabele beloning wordt (voorwaardelijk) uitgekeerd na drie jaar.

Als gevolg van wijzigingen in de fiscale wetgeving, waardoor met ingang van 1 januari 2014 (verder aangescherpt per 1 januari 2015) een belangrijk deel van de pensioenopbouw als bovenmatig wordt aangemerkt, is de pensioenregeling van de leden van de Raad van Bestuur aangepast. De ten gevolge van deze wijziging aan de leden van de Raad van Bestuur aanvullend te verstrekken pensioencompensatie is op basis van kostenneutraliteit berekend en wordt periodiek uitgekeerd (R.P.A. Leander: € 66.000,-; J.G.W.M. Wittenberg: € 39.000,-; C.C.P. Post: € 29.000,-; R.H.J. Leander: € 25.000,-).

De lasten uit hoofde van de zogenaamde crisisheffing zijn niet toegerekend aan de bezoldiging van de bestuurders.

Honorering Raad van Commissarissen

(in duizenden euro's)	2018	2017
G.J.N.H. Cerfontaine	67	83
E.A. Kleijnenberg	36	-
A.P. Zeggen	28	-
R. Koopmans (tot 20 april 2018)	15	50
L.C.H. Eckhardt (vanaf 21 april 2017 tot 20 april 2018)	15	34
H.H. van der Kwast (tot 21 april 2017)	-	30
H. Duthler (van 22 april 2016 tot 1 september 2017)	-	32
Totaal	161	229

Aandelenbezit Raad van Bestuur

Voor de Raad van Bestuur is een certificatenplan opgesteld. Dit certificatenplan is in lijn gebracht met de Regeling beheerst beloningsbeleid Wft. Het aandelenbezit van de Raad van Bestuur is als volgt te specificeren:

(aantal stuks certificaten van aandelen)	31-12-2018	31-12-2017
R.P.A. Leander	29.028	29.028
J.G.W.M. Wittenberg	25.689	25.689
C.C.P. Post	31.880	29.838
R.H.J. Leander	8.312	8.312
Totaal	94.909	92.867

Nijmegen, 21 juni 2019

Raad van bestuur

drs. R.P.A. Leander RA
mw. drs. R.H.J. Leander

Raad van Commissarissen

drs. G.J.N.H. Cerfontaine (voorzitter)
mw. drs. A.P. Zeggen AAG
E.A. Kleijnenberg

Overige gegevens

Statutaire regeling van de winstbestemming

De bestemming van het resultaat is geregeld in artikel 31 van de statuten:

- 31.1. Uitkering van winst ingevolge het in dit artikel bepaalde geschiedt na vaststelling van de jaarrekening waaruit blijkt dat zij geoorloofd is. De winst staat ter vrije beschikking van de algemene vergadering.
- 31.2. De vennootschap kan aan de aandeelhouders en andere gerechtigden tot de voor uitkering vatbare winst slechts uitkeringen doen voor zover haar eigen vermogen groter is dan het bedrag van het geplaatste kapitaal vermeerderd met de reserves die krachtens de wet moeten worden aangehouden.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de Algemene Vergadering van Aandeelhouders en Raad van Commissarissen van N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2018

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2018 van N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij te Nijmegen gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij op 31 december 2018 en van het resultaat over 2018 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

- de geconsolideerde en enkelvoudige balans per 31 december 2018;
- de geconsolideerde en enkelvoudige winst-en-verliesrekening over 2018;
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening.

Wij zijn onafhankelijk van N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij (hierna: Bovemij) zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Materialiteit	€ 3,1 miljoen (2017: € 3,2 miljoen)
Toegepaste benchmark	Circa 2% van het eigen vermogen per 31 december 2018 (2017: 2%)
Nadere toelichting	Het eigen vermogen wordt relevant geacht door stakeholders en is een relatief stabiele basis voor de bepaling van de materialiteit. Derhalve achten wij het eigen vermogen de meest geschikte basis voor het bepalen van de materialiteit.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met de raad van commissarissen overeengekomen dat wij aan de raad tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 155.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

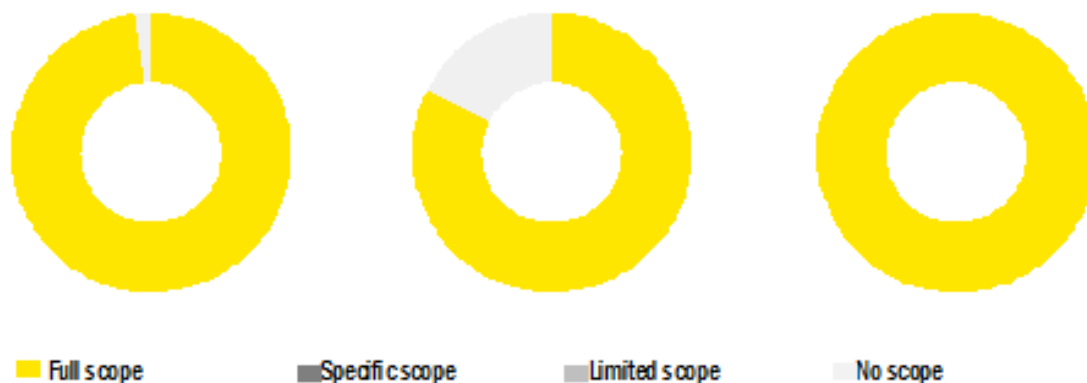
Reikwijdte van de groepscontrole

Bovemij staat aan het hoofd van een groep van entiteiten. De financiële informatie van deze groep is opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening van Bovemij.

De groepscontrole heeft zich met name gericht op het significante onderdeel Enra Verzekeringen B.V. (Specific Scope).

Bij dit groepsonderdeel hebben wij zelf controlewerkzaamheden uitgevoerd.

In totaal vertegenwoordigen bovengenoemde werkzaamheden 98% van de totale activa, 84% van het resultaat en 100% van de bruto-opbrengsten van de groep.

Door bovengenoemde werkzaamheden bij (groeps)onderdelen, gecombineerd met aanvullende werkzaamheden op groepsniveau, hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de financiële informatie van de groep verkregen om een oordeel te geven over de geconsolideerde jaarrekening.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met de raad van commissarissen gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de

jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

Ten opzichte van vorig jaar is er één wijziging in de kernpunten. Het kernpunt 'Melding compliance issue' is nieuw, gezien het incidentele karakter ervan.

Risico	Toelichting
Waardering en toelichting van niet-(beurs)genoteerde beleggingen	
Risico	<p>De beleggingen zijn een significante post op de balans van Bovemij. Zoals toegelicht in de 'Grondslagen voor waardering van activa en passiva' worden de beleggingen welke zijn gewaardeerd tegen reële waarde onderscheiden in terreinen en gebouwen, aandelen, hypotheek, obligaties en andere financiële beleggingen.</p> <p>De reële waarde is niet in alle gevallen te verifiëren aan marktprijzen. Er zijn beleggingen die worden gewaardeerd op basis van onafhankelijke taxaties, waarderingmodellen of andere methoden.</p> <p>De waarderingonzekerheid is inherent hoger bij (onafhankelijke) taxaties, waarderingmodellen en andere methoden en hangt samen met de beschikbaarheid en toepasbaarheid van marktgegevens. Bij Bovemij betreffen dit met name de volgende posities:</p> <ul style="list-style-type: none"> Voor 2% (€ 12 miljoen) van het balanstotaal is deze reële waarde gebaseerd op de intrinsieke waarde per participatie voor posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen. De waarde hiervan wordt ontleend aan de meest recente rapportages van de fondsmanagers. In onze risico-inschatting houden wij rekening met het feit dat de onderliggende beleggingen in de niet-(beurs)genoteerde fondsen veelal genoteerde marktprijzen als basis van de waardering kennen hetgeen de schattingonzekerheid verlaagt. Voor 11% (€ 61 miljoen) en 8% (€ 44 miljoen) van het balanstotaal per 31 december 2018 is de marktwaarde gebaseerd op onafhankelijke taxaties en waarderingmodellen (terreinen en gebouwen), respectievelijk de intrinsieke waarde van het hypotheekfonds zoals vastgesteld door Bovemij op basis van een opgave van de fondsmanager. <p>Bovemij heeft in noot 2 bij de geconsolideerde balans een toelichting opgenomen van de beleggingswaarden onderverdeeld naar deze waarderingmethoden.</p> <p>Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de niet-(beurs)genoteerde beleggingen niet juist gewaardeerd zijn.</p>
Onze controleaanpak	<p>Wij hebben de gehanteerde waarderingmethoden beoordeeld en controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering van de beleggingen per 31 december 2018:</p> <ul style="list-style-type: none"> Voor de posities in terreinen en gebouwen hebben wij de interne beheersingsmaatregelen van het taxatieproces onderzocht en met gebruikmaking van eigen vastgoedsspecialisten voor een selectie van objecten de onafhankelijke taxaties en daarbij gehanteerde uitgangspunten getoetst op basis van marktgegevens (bandbreedtes). Voor de posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen hebben wij de waarderingen geverifieerd met gecontroleerde jaarrekeningen 2018 van deze fondsen. Waar deze (nog) niet beschikbaar zijn is de aansluiting vastgesteld met de meest recente (niet gecontroleerde) NAV-rapportages van de fondsmanagers, alsmede hebben wij back-testing procedures uitgevoerd (met gecontroleerde jaarrekeningen) en de interne beheersingsorganisatie beoordeeld van de fondsmanager aan de hand van ISAE 3402 rapportages. <p>Tenslotte hebben wij beoordeeld of de toelichting op de beleggingen (noot 2 bij de geconsolideerde balans) voldoet aan Titel 9 Boek 2 BW.</p>
Belangrijke observaties	<p>Op basis van onze werkzaamheden hebben wij vastgesteld dat de reële waarden van de niet-(beurs)genoteerde beleggingen zich bevinden binnen een aanvaardbare bandbreedte.</p> <p>De toelichting op de beleggingen (noot 2 bij de geconsolideerde balans) voldoet aan Titel 9 Boek 2 BW.</p>
Schattingen gehanteerd bij de bepaling en de toetsing van de toereikendheid van de technische voorziening voor te betalen schade	
Risico	<p>Bovemij heeft een significante technische voorziening voor te betalen schade (hierna: schadevoorziening) van € 251 miljoen (inclusief aandeel herverzekeraar) ofwel 44% van het balanstotaal per 31 december 2018. De schadevoorziening moet toereikend zijn om de verplichtingen uit hoofde schadeclaims te kunnen afwickelen.</p> <p>Bovemij stelt de schadevoorziening vast op basis van grondslagen zoals toegelicht in de 'Grondslagen voor waardering van activa en passiva'.</p> <p>Bij de berekening van deze schadevoorziening worden significante schattingen gehanteerd van onzekere toekomstige kasstromen.</p> <p>Belangrijke assumpties die gehanteerd zijn door Bovemij om deze verplichtingen in te schatten, zijn aannames ten aanzien van het verwachte schadeverloop, raming van de verwachte na-meldingen en schade-ontwikkeling (IBNR en IBNER) en de schadebehandelingskosten.</p> <p>Bij de berekening van de schadevoorziening worden verschillende bronnen en assumpties gebruikt.</p>
Onze controleaanpak	<p>Wij hebben onze actuariële specialisten ingezet om ons te assisteren bij onze controlewerkzaamheden op de waardering en toereikendheid van de schadevoorziening. Wij hebben de opzet, het bestaan en de werking van de interne beheersingsmaatregelen in de processen gerelateerd aan de schadevoorziening onderzocht voor zover wij dit in het kader van onze controle noodzakelijk achten. Met name hebben wij de interne controles onderzocht die zijn gericht op de vaststelling van de schadevoorziening, de uitvoering van de toereikendheidstoets en de basisgegevens die daarbij zijn gebruikt. Verder hebben wij de rapportages beoordeeld van de actuariële functiehouders en de externe actuaris.</p>

	<p>Onze belangrijkste overige controlewerkzaamheden met betrekking tot de schadevoorziening hebben betrekking op:</p> <ul style="list-style-type: none"> • het beoordelen van de gehanteerde assumpties, op basis van historische ervaringen en sectorinformatie, en door middel van het analyseren van de uitloop-resultaten; • het beoordelen van de modellen waarmee de technische voorziening voor te betalen schaden wordt berekend en waarmee de toereikendheidstoets wordt uitgevoerd; • het uitvoeren van deelwaarnemingen op de post voor post bepaalde voorziening voor te betalen schaden. <p>Tenslotte hebben wij beoordeeld of de toelichting op de schadevoorziening (noot 7 bij de geconsolideerde balans) voldoet aan Titel 9 Boek 2 BW.</p>
Belangrijke observaties	<p>Op basis van onze werkzaamheden hebben wij vastgesteld dat de methoden gehanteerd voor de waardering van de technische voorziening voor te betalen schaden passend zijn. De schattingen waarop de waardering en de toetsing van de toereikendheid van de technische voorziening voor te betalen schaden is gebaseerd, bevinden zich binnen een aanvaardbare bandbreedte.</p>
Solvency II ratio in de jaarrekening	
Risico	<p>In de toelichting op de balans is onder ‘Solvabiliteit’ de solvabiliteitsratio per 31 december 2018 opgenomen, gebaseerd op de Solvency II wetgeving. Deze toelichting van de solvabiliteitsratio biedt informatie over de kapitaalspositie van Bovemij op basis van Solvency II ten opzichte van de kapitaalspositie op basis van Titel 9 Boek 2 BW. Bij de vaststelling van de solvabiliteitsratio is gebruik gemaakt van schattingen met betrekking tot gehanteerde methodologieën en assumpties (‘best estimate’). In het bijzonder zijn onderhevig aan schattingen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • de vaststelling van de ‘best estimate’ technische voorzieningen, in bijzonder de assumpties voor letselschaden, ziekteverzuim (invaliderings- revalideringskansen) en afhandelingskosten; • de vaststelling van de ‘best estimate’ voorziening voor pensioenverplichtingen, in bijzonder de assumptie voor contante waarde factor en indexatieverwachting; • de methodiek voor het waarderen van niet-gemodelleerde portefeuilles gehanteerd bij de bepaling van de ‘best estimate’ voorziening; • assumpties inzake het verlies-compenserende effect van uitgestelde belastingen (Loss Absorbing Capacity of Deferred Taxes, LAC DT) bij de bepaling van de Solvency Capital Requirement (SCR).
Onze controleaanpak	<p>Wij hebben onze actuariële specialisten ingezet om ons te assisteren bij de controle van de aan Solvency II ten grondslag liggende berekeningen, welke onder meer omvatten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • beoordeling van de passendheid van assumpties zoals gehanteerd voor de waardering van de ‘best estimate’ technische voorzieningen; hierbij is gebruik gemaakt van marktgegevens, gegevens beschikbaar in de sector en verwachtingen van de onderneming; • beoordeling van de passendheid van assumpties zoals gehanteerd voor de waardering van de ‘best estimate’ voorziening voor pensioenverplichtingen, waarbij wij gebruik gemaakt hebben van marktgegevens en gegevens beschikbaar in de sector; • beoordeling van de passendheid van de methodiek voor het waarderen van niet-gemodelleerde portefeuilles, waarbij wij gebruik gemaakt hebben van methoden zoals algemeen geaccepteerd in de actuariële praktijk; • beoordeling van de assumpties voor de verwerking van LAC DT, waarbij wij onder meer gebruik gemaakt hebben van bedrijfsgegevens, en gegevens beschikbaar in de financiële sector. <p>Wij hebben de opzet van interne beheersmaatregelen met betrekking tot Solvency II berekeningen beoordeeld en getoetst. Deze beoordeling omvatte tevens, waar van toepassing, interpretatie van richtlijnen, alsmede het deelwaarnemingsgewijs opnieuw uitvoeren van berekeningen. Tevens hebben wij de rapportages van de actuariële functiehouder beoordeeld.</p> <p>Wij hebben vastgesteld dat de toelichting over Solvency II zoals opgenomen onder noot 6 bij de enkelvoudige balans in overeenstemming is met de waarderings- en risicogebaseerde kapitaalsvereisten van de Solvency II regelgeving en de relevante verslaggevingsvereisten.</p>
Belangrijke observaties	<p>Op basis van onze werkzaamheden hebben wij vastgesteld dat de Solvency II informatie zoals opgenomen in noot 6 bij de enkelvoudige balans in overeenstemming is met de waarderings- en risicogebaseerde kapitaalsvereisten van de Solvency II regelgeving en met de relevante verslaggevingsvereisten (Titel 9 Boek 2 BW).</p>
Betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking	
Risico	<p>Bovemij is voor de continuïteit van de bedrijfsprocessen sterk afhankelijk van de betrouwbaarheid en beschikbaarheid van haar geautomatiseerde systemen.</p>
Onze controleaanpak	<p>Wij hebben de betrouwbaarheid en beschikbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking vastgesteld voor zover dit relevant is in het kader van de jaarrekeningcontrole. Wij hebben met name de processen logische toegangsbeveiliging, wijzigingenbeheer en continuïteitsbeheer onderzocht.</p> <p>In aanvulling hierop hebben wij gegevensgerichte werkzaamheden verricht met betrekking tot de informatie die wordt geregistreerd in en gegenereerd vanuit de betreffende systemen.</p>
Belangrijke observaties	<p>Gebaseerd op een combinatie van het testen van de IT controles en aanvullende gegevensgerichte IT werkzaamheden, hebben wij voldoende geschikte controle-informatie verkregen voor het doel van onze controle.</p>
Melding compliance issue	
Risico	<p>In oktober 2018 heeft de raad van commissarissen (RvC) van de vennootschap een interne melding ontvangen dat compliance regels zijn overtreden. Wij verwijzen hiervoor naar het Verslag van de Raad van Commissarissen (pagina 38) en de toelichting in de jaarrekening ‘Niet in de balans opgenomen regelingen – Melding compliance issue’ (pagina 74).</p>

	De RvC heeft ons onverwijld geïnformeerd over deze melding. Tevens heeft de RvC opdracht gegeven tot een extern, onafhankelijk onderzoek door een gespecialiseerd kantoor. Zoals toegelicht door de RvC en de vennootschap is het onderzoek nog niet afgerond. Er bestaat een risico dat de uitkomst van het onderzoek leidt tot de conclusie dat er sprake is van het niet naleven van wet- en regelgeving, waar de vennootschap zich als financiële instelling aan moet houden. Op dit moment is de uitkomst van het onderzoek nog onzeker en is er tevens nog geen (juridische) procedure gestart en een eventuele claim en/of boete opgelegd door externe instanties. Het is voor de vennootschap daarom niet mogelijk om de uiteindelijke uitkomst van de interne compliance melding en mogelijke financiële consequenties daarvan te voorspellen of te bepalen.
Onze controleaanpak	Wij hebben kennisgenomen van de interne melding en deze doorgenomen met de compliance officer van de vennootschap en de RvC. Ten aanzien van het onderzoek door het externe gespecialiseerde kantoor hebben wij beoordeeld of de reikwijdte van het onderzoek toereikend is in het kader van onze controle van de jaarrekening. Wij hebben overleggen gevoerd met dit kantoor over hun werkzaamheden en tussentijdse bevindingen. Wij hebben het herstelplan van de onderneming beoordeeld en vastgesteld dat toereikende maatregelen zijn gedefinieerd om de gesignaleerde risico's te redresseren en in de toekomst te voorkomen. Bij de hiervoor beschreven werkzaamheden hebben wij gebruik gemaakt van interne deskundigen. Tevens hebben wij in het kader van de jaarrekeningcontrole eigen aanvullende werkzaamheden uitgevoerd, waaronder extra detail controles.
Belangrijke observaties	Zoals aangegeven in het Verslag van de RvC en de jaarrekening is het onderzoek nog niet afgerond. Op basis van onze werkzaamheden zijn wij het eens met de evaluatie van de RvC en de vennootschap dat er een risico bestaat dat de uitkomst van het onderzoek leidt tot de conclusie dat er sprake is van het niet naleven van wet- en regelgeving, waar de vennootschap zich als financiële instelling aan moet houden. Voorts zijn ook wij niet op de hoogte van (juridische) procedures of een eventuele claim en/of boete opgelegd door externe instanties. Wij zijn het daarom eens met de bewering van de vennootschap in de paragraaf 'Niet in de balans opgenomen regelingen – Melding compliance issue' dat het niet mogelijk is om de uiteindelijke uitkomst van de interne compliance melding en mogelijke financiële consequenties daarvan te voorspellen of te bepalen.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- Voorwoord;
- Kerncijfers;
- Beschrijving van aandeelhouder (Bovemij);
- Verslag van de Raad van Bestuur;
- Verslag van de Raad van Commissarissen;
- Overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het Verslag van de Raad van Bestuur en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende overige door wet- of regelgeving gestelde vereisten

Benoeming

Wij zijn door de raad van commissarissen op 25 april 2014 benoemd als accountant van N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij vanaf de controle van het boekjaar 2014 en zijn sinds die datum tot op heden de externe accountant.

Geen verboden diensten

Wij hebben geen verboden diensten als bedoeld in artikel 5, lid 1 van de Europese verordening betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang geleverd.

Geleverde niet-verboden diensten

Wij hebben naast de wettelijke controle van de jaarrekening de volgende diensten geleverd:

- controle van de QRT staten uitgevoerd ten behoeve van de Nederlandsche Bank; en
- controle opgave aantallen voertuigen ten behoeve van het Waarborgfonds.

Beschrijving van verantwoordelijkheden voor de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van commissarissen voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de onderneming in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de vennootschap te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van commissarissen is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de vennootschap.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende

afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de groepscontrole. In dit kader hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden voor de groepsonderdelen. Bepalend hierbij zijn de omvang en/of het risicoprofiel van de groepsonderdelen of de activiteiten. Op grond hiervan hebben wij de groepsonderdelen geselecteerd waarbij een controle of beoordeling van de volledige financiële informatie of specifieke posten noodzakelijk was.

Wij communiceren met de raad van commissarissen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan de raad van commissarissen dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met de raad over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met de raad van commissarissen hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Amsterdam, 21 juni 2019

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. drs. M. Koning RA